

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ
ทางพระพุทธศาสนา

วิทยานิพนธ์

ของ

พระเริ่ม ไชตะขบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

สิงหาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

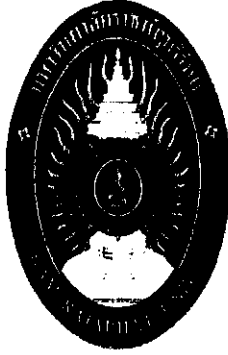
**GUIDELINES OF PARTICIPATION OF TEMPLES AND
COMMUNITIES IN ORGANIZING RELIGIOUS ACTIVITIES
ON IMPORTANT BUDDHIST DAYS**

Phraroem Khaitakhop

**A Thesis Submitted In Partial Fulfillment of The Requirement
for The Degree of Doctor of Philosophy Program
In Leadership for Professional Development**

August 2017

Copyright Of Buriram Rajabhat University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ พระเริ่ม ไชตะขบ
เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จุมพล วิเชียรศิลป์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทิทิพย์ ทิมท์กัลด)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

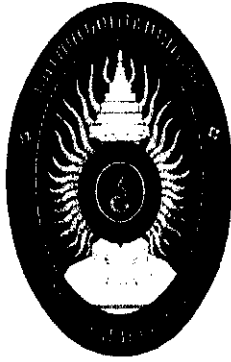
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว ปะติตั้งไข)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ จีวัฒนา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

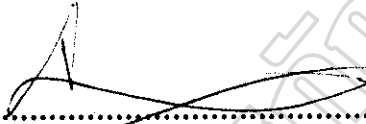
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

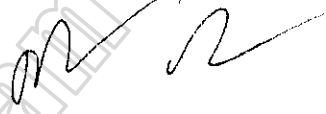
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ พระเริ่ม ไชตะขบ
แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จุมพล วิเชียรศิลป์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินทิพย์ ทิมท์กัลด)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว ปะติตั้งไข)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ จีวัฒนา)

คณบดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นอมล สมकुณา)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

17 ส.ค. 2560

ชื่อเรื่อง	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
ผู้วิจัย	พระเริ่ม ไชตะขบ		
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กัลด์	ที่ปรึกษาหลัก	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิงแก้ว ปะติตัง โข	ที่ปรึกษาร่วม	
ปริญญา	ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ 3) ประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการริเริ่มการดำเนินการ ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผนการดำเนินการ และด้านการประเมินผล ส่วนความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับการเข้าร่วมดำเนินงาน 2) แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี พระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายทางชุมชน ใช้ช่องทางการสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ขั้นตอนที่ 2 การริเริ่ม คือ วัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงานจากอาสาสมัครที่มีความศรัทธาและการสรรหา ขั้นตอนที่ 3 การวางแผน คือ มีการประชุมวางแผนงาน ทำหนังสืออย่างเป็นทางการ และประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน เก็บรายละเอียด การดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล คือ การพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

TITLE	Guidelines Participation in Community Activities and Measure The Important Buddhist Days	
AUTHOR	Phra Roem Khaitakhop	
THESIS ADVISORS	Assistant Professor Dr. Nalinthip Pimklat	Major Advisor
	Associate Professor Dr. KingKaew Patitungkho	Co-advisor
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR Leadership for Professional Development
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR 2017

ABSTRACT

The purposes of this research were to study current situations of participation of temples and communities in organizing religious activities on important Buddhist days, to investigate guidelines of participation of temples and communities in organizing religious activities on important Buddhist days, and to evaluate these participation guidelines. The research results revealed that: 1) The current situations of participation of temples and communities in organizing religious activities on important Buddhist days were found at a high level. Moreover, initiative implementation was ranked first and followed by implementation, planning and evaluation, respectively. In addition, the sample's needs of participation in organizing religious activities on important Buddhist days were overall found at a satisfactory level. 2) The guidelines of participation of temples and communities in organizing the religious activities on these days consisted of five stages: At the first stage of preparation, Buddhist monks should be role models, build networks of communities and publicize the Buddhist activities via various channels and social online networks. At the second stage of initiation, a team of volunteers who had faith in Buddhism should be set up. At the third stage of planning, meetings for setting plans should be organized and publicized. At the fourth stage of implementation, relevant sectors should implement the plans set, and coordination center should be established for collecting data and get ready for evaluation of implemented activities. And at the fifth stage of evaluation, strong points should be developed, but weak point should be solved. And 3) The appropriate guidelines of participation of temples and communities in organizing the religious activities on Buddhist days were evaluated at the highest level in overall aspect.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล วิเชียรศิลป์ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กัณฑ์ ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิ่งแก้ว ประดิษฐ์ใจ ที่ปรึกษาร่วม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จิวพัฒนา กรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณพระราชวิมลโมลี พระครูโสภาสกิจจานุกูล ที่ให้ความอนุเคราะห์ทำการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณญาติธรรมทุกคนที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและกำลังใจ รวมทั้งคณะสงฆ์ตลอดทั้งคฤหัสถ์รุ่นเดียวกันนี้ ที่ให้การช่วยเหลือสถานที่พักพิง จนสามารถทำงานวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์ และที่ขาดไม่ได้ ขอขอบคุณพระเดชพระคุณพระครูชัยวัฒน์พิศาล เจ้าคณะตำบลลำปางแก้ว เขต 2 ที่เมตตาอุปถัมภ์ด้านจุดปัจจัยที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา และเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยจนสำเร็จตามความมุ่งหวัง หากการศึกษาวิจัยมีสิ่งขาดตกบกพร่องหรือมีความผิดพลาดประการใดขออภัยเป็นอย่างสูง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักศึกษาที่กำลังศึกษาค้นคว้าไม่มากนักน้อยประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่บิดา มารดา ญาติครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระเริ่ม ชีรปญโญ (ใจตะขบ)

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุณูปการ	ค
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพประกอบ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
คำถามการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	10
วัดและชุมชน	35
พระพุทธศาสนา	49
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรม	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
กรอบแนวคิดการวิจัย	72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย	73
	ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	75
	ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	84
	ระยะที่ 3 การตรวจสอบแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	84
	ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	85
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
	ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	88
	ระยะที่ 2 ผลการร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	136
	ระยะที่ 3 ผลการตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและ ชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	145
	ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	157
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	169
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	169
	วิธีดำเนินการวิจัย	169
	สรุปผลการวิจัย	171
	อภิปรายผล	177
	ข้อเสนอแนะ	182

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก	192
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	193
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม	200
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	202
ภาคผนวก ง แบบประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้	212
ภาคผนวก จ บทสัมภาษณ์	219
ประวัติย่อของผู้วิจัย	229

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 การวิเคราะห์แนวทางทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	24
2.2 สรุปรูปการมีส่วนร่วมจากการสังเคราะห์งานวิจัย.....	32
3.1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในระดับอำเภอ.....	78
3.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในระดับตำบล.....	82
4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน.....	89
4.2 ลักษณะการมาทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา.....	90
4.3 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม.....	94
4.4 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการริเริ่ม.....	96
4.5 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการวางแผนการดำเนินการ.....	97
4.6 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการดำเนินงาน.....	98
4.7 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการประเมินผล	99
4.8 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาโดยภาพรวม.....	100
4.9 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาด้านการริเริ่ม.....	103
4.10 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาด้านการวางแผน.....	104
4.11 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาด้านการดำเนินงาน.....	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.12	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการประเมินผล.....	106
4.13	ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดพายัพ.....	109
4.14	ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดศิริบ้านไร่	117
4.15	ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดโสธรวราราม.	126
4.16	สรุปร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	140
4.17	สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....	152
4.18	การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม	157
4.19	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....	158
4.20	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนเตรียมการ.....	162
4.21	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนการริเริ่ม.....	163
4.22	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนการวางแผน.....	164
4.23	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนการดำเนินการ.....	165
4.24	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนการประเมินผล	166

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	75
4.1 ร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	137
4.2 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	148
5.1 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	173

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลกระทบจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ทำให้เด็กและเยาวชนที่ยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี นอกจากนี้สื่อสารมวลชน โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เยาวชนเกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ หลายอย่าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 15)

ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นปัญหาที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมีความรุนแรงที่แฝงอยู่ในสังคมปัจจุบันยากแก่การควบคุมและป้องกันทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยซึ่งจะเป็นอนาคตที่สำคัญของประเทศชาติและสังคมโลกจากการศึกษาวิจัยพบว่าเด็กในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป นิยมเล่นเกมออนไลน์ถึง 1,451,179 คน และวิดีโอเกมเป็นกิจกรรมที่วัยรุ่นชอบมากที่สุด (นภดล กรรณิกา และคณะ. 2548 : 1-24)

นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่พบเห็นมีมากมายหลายประเภทด้วยกันซึ่งจะเห็นตามสื่อหนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งอินเทอร์เน็ตเช่นปัญหาคุณธรรมจริยธรรมอัน ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรซึ่งนั่นจะนำมาซึ่งปัญหาที่มากมายกรณีปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งจากการประชุมนานาชาติของประเทศแถบเอเชียแปซิฟิกที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซียในระหว่างวันที่ 6-10 พฤศจิกายน 2549 หนังสือพิมพ์สตรีทไทม์ได้รายงานให้ทราบว่าคนยุคใหม่ที่เป็นหนุ่มสาวติดโรคเอดส์มากขึ้นอย่างน่ากลัว และทุก 15 วินาทีจะได้รับเชื้อเอสไอวีในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยด้วยซึ่งในประเทศไทยมีเยาวชนไทยทั้งชายและหญิงที่อายุน้อยกว่า 24 ปี จำนวนร้อยละ 50-60 ได้รับเชื้อเอสไอวี (เนชั่นสุดสัปดาห์. 2549 : 48)

ปัญหาสุขภาพเพศติดเป็นเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องยอมรับความจริงว่ายาสภาพดีไม่มีทางหมดไปจากโลกนี้ เพียงแต่จะหาอย่างไรให้มันลดลงในระดับที่ควบคุมไม่ให้มันเป็นอันตรายการป้องกัน

ยาเสพติดในเมืองไทยทำกันที่ปลายเหตุไม่ได้แก้ไขปัญหาจากต้นเหตุ (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2549 : 86) นอกจากนี้ปัญหาการดื่มสุราของเยาวชนเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาอื่นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายและแนวคิดที่จะลดปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาโดยตลอดเนื่องจากการสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเมาแล้วขับเป็นปัจจัยหลักปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงที่เป็นผลมาจากการดื่มแอลกอฮอล์ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากเครื่องดื่มประเภทนี้ปัญหาความสัมพันธ์ทางศีลธรรมในประเทศและอีกหลายๆ ปัญหาจากงานวิจัยของ ดร.เลสลีซ ไนเคอร์ (Leslie Snyder) แห่งมหาวิทยาลัยคอนเนคติกัตและคณะได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์คนหนุ่ม – สาวอายุระหว่าง 16 ถึง 26 ปีได้ข้อสรุปคือการโฆษณาทางสื่อ โดยเฉพาะสื่อทางโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นหนึ่งชั้นในแต่ละเดือนช่วยเพิ่มจำนวนคนที่ดื่มในสังคมขึ้นร้อยละหนึ่งจำนวนคนที่เพิ่มขึ้นนี้ปรากฏว่าเป็นวัยรุ่นในจำนวนพอๆ กับคนวัยอื่นแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นทั้งหนุ่มสาวติดเหล้าเพิ่มขึ้นจริงยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าปริมาณการดื่มในวัยรุ่นค่อนข้างน่าเป็นห่วงมากกว่าผู้ใหญ่และเมื่อดูข้อมูลจากกรมอนามัยโลกพบว่าคนไทยมีการบริโภคแอลกอฮอล์ในรูปของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวของคนไทยในปี ค.ศ. 2000 สูงเป็นอันดับ 5 ของโลก (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2549 : 68) ปัญหาจริยธรรมด้านพฤติกรรมเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สร้างปัญหาแก่สังคมไทยการเดิน โค โยตินั้นเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมบันเทิงกลายพันธุ์จากในอดีตเด็กนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาไม่มีทุนเรียนต่อก็จะผันตัวเองไปเป็นช่างเครื่องประจำคณะหมอลำ ต่อมาเมื่อมีมัธยมขยายโอกาสทำให้เด็กๆ ถูกบังคับให้เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงทำให้เด็กบางกลุ่มไปทำงานพิเศษโดยการเดินเดินสายไปกับคณะหมอลำแต่เนื่องจากยุคนี้เป็นยุคบริโภคนิยมบริบททางสังคมวัฒนธรรมย่อมแปรเปลี่ยนไปตามสภาพทำให้เด็กและเยาวชนหันมาหารายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการลดภาระของผู้ปกครองจากปรากฏการณ์ดาวเด่นมัธยมต้นหรือ โค โยตี้รากหญ้าทำให้สังคมต้องเกิดความตระหนักให้มากขึ้น (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2549 : 78) โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นครูหรือผู้นำชุมชนก็ตามปัญหาการแต่งกายที่ต่อแหลมขู่ต่อการเกิดเหตุร้ายปัญหาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการประพฤติดังทางเพศและปัญหาอื่นๆอีกมากมาย

ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทยซึ่งทุกคนควรตระหนักและให้ความร่วมมือในการสร้างค่านิยมปลูกจิตสำนึกคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนควรได้รับการชี้แนะหรือปลูกฝังโดยการอบรมสั่งสอนเพื่อที่จะเลือกรับบริโภควัฒนธรรมที่ดีงามในการเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงามนั้นทุกภาคส่วนในสังคมต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจประกอบกับสังคมแต่ละสังคมมีหน้าที่ต่างกันและจะต้องมีกลุ่มคนหลายประเภทร่วมมือกันได้แก่กลุ่มทางสังคม (Social Group) คือ

ครอบครัว (Family) รวมไปถึงเครือญาติ (Kinship) ชุมชน (Community) กลุ่มสหจร (Association) เป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่เฉพาะบางอย่างหรือหลายอย่างเช่นกระทรวง กองทัพส่วนกลุ่มชนชั้น (Social Class) ได้แบ่งคนออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมซึ่งแบ่งชนชั้นอย่างคร่าวๆ ได้แก่ ชนชั้นสูงชนชั้นกลางชนชั้นล่าง และกลุ่มสุดท้าย ได้แก่ สังคมมนุษย์ (Human Society) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุดมีองค์ประกอบทางสังคมทุกกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นและมีการปกครองตนเองได้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองอย่างเด่นชัด (สัญญา สัญญา วิวัฒน์. 2547 : 10-11) สถาบันทางสังคมในชุมชนจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา ประเทศสถาบันทางสังคมในชุมชนที่สำคัญประกอบด้วยสถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาสถาบันการเมืองสถาบันเศรษฐกิจเป็นต้น (สนธยา พลศรี. 2550 : 24) สถาบันทางครอบครัว (Family Institution) เป็นสถาบันที่เก่าแก่และมีความสำคัญที่สุดหน่วยหนึ่งของสังคม ครอบครัวไทยเมื่ออดีตเป็นครอบครัวที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นจุดศูนย์กลางของการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านสถาบันการศึกษาสถาบันทางเศรษฐกิจและสถาบันทางการปกครองอาจกล่าวได้อีกนัย หนึ่งว่าครอบครัวทำหน้าที่ในการให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ครอบครัวเป็นทั้งหน่วยผลิตและบริโภคในเชิง เศรษฐกิจรวม (दनัย ไชยโยธา. 2546 : 84) ถ้าครอบครัวมีความรักความอบอุ่นให้แก่ลูกก็จะทำให้ลูก เป็นเยาวชนที่ดีของชาติและจะเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ชาติเจริญก้าวหน้าต่อไปแต่ในขณะเดียวกัน ถ้าครอบครัวมีปัญหาขาดความรักความเข้าใจต่อกันพ่อแม่หย่าร้างกันหรือทะเลาะเบาะแว้งกันเสมอ ก็น่าจะทำให้ลูกเป็นเด็กมีปัญหาและกลายเป็นผู้ก่อปัญหาให้แก่สังคมเมื่อเขาเติบโตขึ้นดังที่มัก ปรากฏข่าวให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์เป็นรายวันอย่างทุกวันนี้ (ปิยนาด นูนาค และวราภรณ์ จิวชัยศักดิ์. 2547 : 35) ประกอบกับค่านิยมของสังคมส่งผลกระทบต่อความเจริญหรือ ความเสื่อมของสังคมและความมั่นคงของชาติสังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมถูกต้องสังคมนั้นย่อมจะ เจริญก้าวหน้าสังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสมสังคมนั้นจะเสื่อมลงและขาดความมั่นคงภายในชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างค่านิยมที่เหมาะสมเป็นค่านิยมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุด (บันเทิง พาพิจิตร. 2549 : 24) ปัจจุบันครอบครัวไทยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะกล่าว คือ ลักษณะครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยวการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน นับเป็นเรื่องใหญ่เพราะเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจสังคมชีวิตความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของคนไทย โดยส่วนรวมแต่สถาบันครอบครัวนั้นเป็น “นามธรรม” การแก้ไขก็ต้องพิจารณาถึงปัญหาสมาชิก ในครอบครัวซึ่งสมาชิกแต่ละคนต่างก็มีสภาพที่แตกต่างกัน (Individualization) ซึ่งเป็นปัญหาแรกที่ต้องแก้ไขเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม (นิคม มุสิกคามะ. 2545 : 172-174)

วัดมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การพัฒนาชุมชน โดยนำหลักธรรมทางศาสนา เข้ามาใช้กับงานพัฒนา (กฤษฎา นันทเพชร. 2540 : 1) สิ่งที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคือ หลักธรรมการนำหลักธรรมมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่านั้นใช้เป็นหลักประพจน์ในวิถีชีวิต จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัญหาโจรผู้ร้ายมีการแข่งขันเอาโรคเอาเปรียบสภาพที่ไร้น้ำใจและ ขาดเมตตาต่อกันเป็นเพราะมนุษย์มองไม่เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาคนในปัจจุบันเจริญ ทางวัตถุมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากทำให้เกิดสภาพขาดแคลนทางศาสนา และจริยธรรม (พระเทพเวที. 2532 : 4) การจะพัฒนาชุมชนให้เจริญพร้อมทั้งด้านกายกับจิตและ สภาวะแวดล้อมอย่างเหมาะสมควรนำหลักธรรมมาเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดเป้าหมายและกำหนด แนวทางการพัฒนาซึ่งการจะพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องสร้างความร่วมมือภายในชุมชนวัดจึงเป็น ศูนย์รวมทั้งทางด้านจิตใจและบุคคลในสังคมทุกชนชั้นหากเราจะมองถึงกลไกในสังคมต้อง ยอมรับว่าชุมชนไม่สามารถที่จะแยกหน้าที่ที่เกื้อกูลกันในฐานะปฏิบัติการกิจทางสังคมร่วมกัน ได้ เพราะทุกส่วนย่อมมีผลกระทบซึ่งกันและกันและตามทัศนะของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ (ยศ สันต สมบัติ. 2548 : 29) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบต่างๆ ของสังคมก็คือ โครงสร้างสังคม (Social Structure) นั่นเองในแต่ละระบบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างจะประกอบด้วยสถาบัน (Institutions) ต่างๆเช่นระบบศาสนาจะประกอบไปด้วยพิธีกรรมความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งแต่ละสถาบัน จะทำหน้าที่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ระบบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหากสังคมส่วนหนึ่ง มีความเข้มแข็งก็จะทำให้สังคมอีกส่วนหนึ่งเข้มแข็งด้วยเช่นกันศาสนาและวัฒนธรรมจะต้องมี การสืบทอดในสังคมทรศนะของนักวิชาการและผลของการวิจัยสรุปได้ว่า (นฤมล วรธนเศรษฐี. 2547 : 21) วัดมีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น นอกจากนั้น วัดยังได้มีบทบาทเกี่ยวกับด้านสังคมสงเคราะห์ (อำนาจ บัวศิริ. 2549 : 164) กล่าวคือ งานสังคม สงเคราะห์ทางจิตใจเช่นการให้คำแนะนำทางจิตใจเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตหรือทางวิชาการ การประกอบพิธีต่างๆ งานสังคมสงเคราะห์ทางวัตถุเช่นรวบรวมความรู้การรักษาแบบพื้นบ้านจัด อบรมแก่พระและชาวบ้านให้มีความรู้สาธารณสุขเบื้องต้นเรื่องอาหารอาชีพอของชาวบ้านนอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทที่สำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้ อย่างมีความสุขการสร้างร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ประเทศให้เป็นสังคมที่มีความมั่นคงและถาวรหากสังคมส่วนหนึ่งมีความเข้มแข็งก็จะทำให้สังคม อีกส่วนหนึ่งเข้มแข็งเช่นกัน

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ดังนั้น ชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการร่วมมือกับวัดในการส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมของ

ชุมชนโดยให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ยุพาพร รูปงาม. 2545 : 6) โดยการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (โกวิทย์ พวงงาม. 2545 : 8) ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกันเป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น(สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545 : 115)

ดังนั้นจากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยได้ประยุกต์แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเพื่อนำมากำหนดเป็นขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ และประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

2. แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไรบ้าง

3. ผลการประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ได้ทราบสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2. หน่วยงานของข้าราชการต่างๆ ได้แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักวัฒนธรรมจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ตามลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การริเริ่มการดำเนินการ การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตจังหวัดนครราชสีมา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง 396 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบร่างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในประเด็นความสอดคล้อง ในภาพรวมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน/รูป ดังนี้

1. เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 1 รูป
2. เจ้าคณะตำบล จำนวน 1 รูป
3. เจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป
4. พระลูกวัด จำนวน 2 รูป
5. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน
6. ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน

ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอที่ทำการสุ่มในอัตราร้อยละ 30 ของอำเภอทั้งหมด ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอขามสะแกแสง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัย และอำเภอโนนสูง จำนวน 30 ชุด แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติ ใช้แบบสอบถามพระสงฆ์ จำนวน 15 รูป และพุทธศาสนิกชนจำนวน 15 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

1. การวิจัยเชิงสำรวจ ใช้พื้นที่วัดทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา
2. พื้นที่ศึกษาที่เป็นพุทธศาสนิกศึกษา คือ วัดจำนวน 3 วัด โดยผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาพุทธศัสนิกโดยใช้วัดในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 2 แห่งและวัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา 1 แห่ง ดังนี้
  - 2.1 วัดพ่ายพ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นวัดที่ได้รับรางวัลในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
  - 2.2 วัดศิริบ้านไร่ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับรางวัลการจัดการวัดด้านอบรมคุณธรรมจริยธรรม จัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตลอดทั้งปี
  - 2.3 วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นวัดตัวอย่างในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทาง หมายถึง การดำเนินงานในการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ประกอบด้วย ผังงาน (Flowchart Diagram) ตารางสรุป (Summary)

ผังงาน หมายถึง รูปแบบหรือลักษณะที่แสดงถึงขั้นตอนกระบวนการ ความสัมพันธ์ของการดำเนินงานการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตารางสรุป หมายถึง การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในลักษณะแถว (Row) ประกอบด้วย การเตรียมการ การริเริ่ม การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และคอลัมน์ (Column) ประกอบด้วย ขั้นตอนกิจกรรม รายละเอียด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ประกอบด้วย การริเริ่มงาน การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน

การริเริ่มการดำเนินการ หมายถึง การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนในการค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การวางแผนการดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และกำหนดระยะเวลา

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การประเมินผล หมายถึง การติดตามระดับความสำเร็จของผลการดำเนินงานส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วัด หมายถึง พุทธศาสนาที่ตั้งเป็นนิติบุคคล และได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมาย

ชุมชน หมายถึง หมู่บ้าน ชาวบ้านรวมกลุ่มกันอยู่ และภายในกลุ่มมีวัดตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมายถึง วันที่มีเหตุการณ์สำคัญเมื่อครั้งพุทธกาลและกำหนดเป็นประเพณีปฏิบัติตามธรรมเนียมในศาสนาพุทธตามปีปฏิทิน ประกอบด้วย วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา

พุทธศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่นับถือพุทธศาสนา ยินดีที่จะปฏิบัติหลักธรรม คำสั่งสอนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

การเตรียมการ หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการเตรียมบุคลากร สถานที่ และวิธีการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้ได้มีการประชุมจากทางคณะกรรมการดำเนินงาน

การเป็นที่พึ่งของประชาชน หมายถึง บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ด้านการเป็นที่พึ่งทางจิตใจกับพุทธศาสนิกชน และให้ที่พึ่งโดยการสาธารณสงเคราะห์

การสร้างศรัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้คู่คุณธรรม วิชาจรณสัมปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สามารถนำตนและพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหลุดพ้นจากความทุกข์ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. วัดและชุมชน
3. พระพุทธศาสนา
4. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาจากเอกสารและตำราต่างๆ มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2542 : 12) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาด้วยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดเพื่อพัฒนาชุมชนของตนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น

กรมสามัญศึกษา (2543 : 12) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงความรู้สึกที่มีเจตนาในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของมีความรู้สึกรับผิดชอบในความสำเร็จและมีส่วนร่วมในฐานะมีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 138) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุด โครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผนการตัดสินใจการระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่นการบริหารจัดการการติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544 : 1) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงกระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความห่วงกังวลมีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

ไพรัช อรรถกามานนท์ และมันทนา โชควรวรรณกร (2545 : 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นหมายถึงกระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกันตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของประชาชนชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหาแนวทางพัฒนาชุมชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546: 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาคมิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2549 : 305-307) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางสังคม คือ การมีส่วนร่วมในการประทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มและ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่าการมีส่วนร่วมทางสังคมคือการที่บุคคลร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่นในสมาคมด้วยการอาสาสมัครโดยตรงและการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมก็เป็นไปด้วยความสมัครใจการมีส่วนร่วมในการกระทำทางสังคมแบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการยอมรับความคิดและการปฏิบัติใหม่ๆ เช่น การยอมรับการวางแผนครอบครัวการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการสาธารณสุขแผนใหม่ เป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนเช่นการสร้างถนนบ่อน้ำสะพานทำนบหรือเขื่อนศาลาประชาคม เป็นต้น
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอาชีพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านและการปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
4. การเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้านและกิจกรรมของกลุ่มเด็กๆ โดยปกติการยอมรับวิชาการแผนใหม่และการมีส่วนร่วมทางสังคมนั้นอาจพิจารณาได้ว่ายอมมาก่อนการยอมรับในวิชาการแผนใหม่

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมก็คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือประชาชน

การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาด้วยความสมัครใจมีเจตนาในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกรับผิดชอบในความสำเร็จมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคมิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมสำหรับขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการหลาย ท่านได้รวบรวมไว้ ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 115-116) ได้จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม โครงการเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นปัญหา และหาสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการ ของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์วิธีการและแนวทางในการดำเนินงานทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะ ใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำ ประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือ โดยการบริหารงานและประสานงานตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินว่าโครงการที่ดำเนินนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็น การประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ที่กระทำกันเป็นระยะหรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุป รวบรวมของโครงการทั้งหมด

โกวิท พวงงาม (2545 : 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตน เป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์เพราะชาวบ้านท จะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลรู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไรการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จยากลำบาก

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ (2545 : 116) ยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของ โครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนด ทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้าง ประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการ พัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไป ว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี่ 1) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ 2) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ และ 3) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่นๆ นอกจากนี้ ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร 1) ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง 2) วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ 3) ร่วมระดมความคิดเห็นถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น 4) ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ 5) ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ 6) ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน และ 7) ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 5) ได้จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในความหมายที่แคบ คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อ โครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้ง สิทธิ และหน้าที่ ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ

การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจน ความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

อรรถ กัทผล (2551 : 18) ได้จำแนกขั้นตอนโดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียวตัวอย่างเช่นในแก้ปัญหาของชุมชนควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่
2. ร่วมคิดด้วยกันว่าจะอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชนมีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไรและควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง
3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไรจะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา
4. ร่วมดำเนินงานประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง
5. ร่วมกันติดตามประเมินผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย
6. ร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงินวัตถุสิ่งของแต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

จากศึกษามาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีอยู่ในทุกกิจกรรมของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับชาติทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มการดำเนินการ เพื่อการปรึกษาหารือ การร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานพร้อมทั้งการประเมินผล และติดตามระดับความสำเร็จของผลการดำเนินงานทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องมีอิสรภาพ มีความ

เสมอภาค และมีความสามารถมีพลังในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้ด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกๆ ฝ่าย อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจจะมีอุปสรรค ซึ่งอาจจะเกิดจากการมีทุนทรัพย์ การไม่สื่อสาร ซึ่งมีผลมาจากความกลัวในการปฏิเสธของสังคมซึ่งจะทำให้เกิดความกลัวในการสูญเสียคุณค่าในตน (Goll et al. 2015 : 8-11) การขาดแคลนข้อมูล การไม่มีเครือข่ายความช่วยเหลือ สำหรับปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมนั้น มีนักวิชาการได้ทำการ ศึกษาและรวบรวมไว้ ดังนี้

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (2549) กล่าวว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น
4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

สาริต กฤตลักขณ์ (2551 : 1) ศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาโบราณสถานในเขตทุ่งกุลาร้องไห้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผู้นำควรเป็นริเริ่มในการดำเนินงาน โดยการจัดทำเป็นแผนพัฒนา มีโครงการรองรับ และควรแต่งตั้งคณะตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยการหมุนเวียนเปลี่ยนกันเพื่อเป็นการกระจายการมีส่วนร่วม

คมคาย อุดรทิพย์ (2554 : 182) ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี พบว่า สตรีไทยได้พัฒนาองค์ความรู้นำไปสู่การส่งเสริมเผยแพร่ และใช้การพัฒนาที่ได้จากการอบรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ความมีจิตใจสำนึกที่ดี ความรู้สึกรู้ว่าตนมีประสิทธิภาพ มีความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน และมีความผูกพันในกลุ่มเดียวกัน ไม่มีความคิดขัดแย้งกัน จึงเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมที่ประสานกลมเกลียวกัน

สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 118) ได้ กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการคือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

1.3 แก่อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ

1.4 ลงมือปฏิบัติจริง

1.5 ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่ายเพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการ พัฒนาได้ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 แลกเปลี่ยน เรียนระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุน ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3 แลกเปลี่ยนเรียนและดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์การร่วมกัน

โกวิท พวงงาม (2545 : 11) เห็นว่าวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธีที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมประชุมอภิปรายเป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของ แผนงานหรือโครงการพัฒนาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน
2. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา
3. การให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการ ในคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบเข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย
4. การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างทั่วถึง
5. การประสานงานร่วมเป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร
6. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง
7. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น
8. การไต่สวนสาธารณะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ต่อนโยบาย กฎระเบียบในประเด็นต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม
9. การสาธิตเป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม
10. การรายงานผลเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่

สุคนธ์ เครือน้ำคำ และคณะ (2545 : 45-54) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 5 รูปแบบคือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information)
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation)

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) ซึ่งมีทั้งการประชุมในระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการและการประชาพิจารณ์

4. การร่วมมือในการตัดสินใจ

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย

อานันต์ วารีกาม (2550 : 85) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรบริหารส่วนตำบลน้ำผุด พบว่า ควรให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีความสอดคล้องกัน ขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น โดยชี้แจงและอธิบายให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

ประเสริฐ ชัยพิภูลิต (2550 : 114) ได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง พบว่า การเรียนรู้จากธรรมชาติของชนเผ่า เช่นการผลิตเครื่องใช้ภายในครอบครัว การสร้างที่อยู่อาศัย การกั้นเก็บน้ำเพื่อไว้ใช้ในการดำรงชีวิตเป็นหน้าที่ของเขาเอง ส่วนการภายนอกนั้นเป็นหน้าที่ของพระธรรมจาริกควรเน้นงานด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ควบคู่กันกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรสร้างความสามัคคีริเริ่มและการปฏิบัติการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมิณผลอย่างมีประสิทธิภาพ

สาธิต ตกฤตลักขณ (2551 : 309) ได้ทำการศึกษาการศึกษาารูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาโบราณสถานในเขตทุ่งกุลาร้องไห้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น คือร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถาน โดยเป็นรูปแบบของตนเอง ส่วนกรมศิลปากรควรถือโอกาสขอเข้าร่วมทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆให้คนในชุมชนได้รับทราบ เช่น กฎหมาย อำนาจ ขอบเขตหน้าที่ มากน้อยแค่ไหน กรมศิลปากรควรร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชนเพื่อถ่ายทอดการอนุรักษ์และรักษา

อจรี วิเศษศรี (2552 : 96) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสาขิกในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวของชุมชน พบว่าในขั้นตอนริเริ่มของปัญหานั้นเพื่อทำแผนกิจกรรมของการเรียนรู้ ส่วนในการประเมิณผลนั้นควรสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดกลุ่มย่อยเพื่อประเมิณผล และรายงานผลให้กรรมการทราบในที่ประชุม

บุญเกิด เหลาหมี่ (2552 : 519) ได้ทำการศึกษาารูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวผู้ไทยในภาคอีสานพบว่าขั้นตอนริเริ่มของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ควรให้ความเชื่อมั่นในประเพณีและการนับถือศาสนา ชาวผู้ไทยเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นที่มั่นคงถาวรกับความเชื่อที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาให้ ประพฤติปฏิบัติที่ผูกพันความเชื่อกับศาสนาพุทธ

ควรรที่รัฐบาลจะส่งเสริมพัฒนาให้ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม โดยการประชุม อบรม สัมมนา แก่ชุมชนผู้ ไทยในชุมชนต่างๆ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วม กิจกรรมกับส่วนของท้องถิ่นเพื่อร่วมรับผิดชอบงานพิธีกรรมประเพณี และผู้นำชุมชนจะต้องนำ ปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมและให้มี ในชุมชนของตน

เบญช์ พนพลธรรม (2553 : 369) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการความ โปร่งใสและการมีส่วนร่วม ในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในการบริหารขององค์กรนั้น ต้องมีความชัดเจนในการบริหารและปฏิบัติ มีกำหนดอำนาจหน้าที่ใน โครงสร้างขององค์กรและ วิธีจัดองค์กรให้สาธารณะชนรับทราบมีการกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการปฏิบัติงานต่อชุมชน มีการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ มีนโยบายการแจ้งขั้นตอนแก่ผู้รับบริการที่รับบริการ ล้าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดและการวางแผน ให้ข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน

พระครูเกษมสุททธิคุณ (2553: 88) ได้ทำการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเขตลาดกระบัง พบว่าให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธพร้อมทั้งควรให้บ้าน วัด และ โรงเรียนควรมีส่วนร่วม สนับสนุนควรการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ Coaching Team ให้เข้าสู่การเรียนรู้

เดชา บัวเทศ (2553 : 305) ได้ทำการศึกษาสุขภาพพระสงฆ์ : รูปแบบการดูแลสุขภาพของค รัวมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาคกลางตอนบน พบว่าควรได้รับความร่วมมือจากหลายภาค ส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงาน เริ่มต้นจากหน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพระสงฆ์ควรดูแลตนเองก่อนเป็นเบื้องต้น เช่นวัด สามารถดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ พระสงฆ์เป็นอาสาสมัครพระสงฆ์ประจำวัด คณะสงฆ์ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ และวัดดำเนินการวัด ส่งเสริมสุขภาพ การจัดตั้งกองทุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ประจำวัดสำนักงานพระพุทธศาสนา ประสานงานและสนับสนุนให้พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพ การจัดตั้ง กองทุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ประจำวัด

วันสาธิต ศรีสุวรรณ (2553 : 304) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีที่สำคัญ คือ จะต้องสร้างจิตสำนึกในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถูกต้องร่วมกันศึกษาค้นหาสิ่งที่ดี ศึกษาความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมาย วางแผนการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม สร้างความพึงพอใจให้ กับทุกฝ่าย ปรับปรุงพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง บริหารจั ดการแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย และ เร่งประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

อภิสิทธิ์ บุญยา (2553 : 195) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน ดิเด่นขนาดเล็ก พบว่า มีความโดดเด่นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น หน่วยงานต้นสังกัด หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีนำองค์ความรู้จากการวิจัย ไปกำหนดเป็นนโยบายสู่สาธารณชนให้ครอบคลุมทุกประเด็น คือ การกำหนดนโยบายที่ให้ชัดเจนให้เห็นเด่นชัด การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีส่วนทำให้สามารถร่วมกันจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในชุมชนนั้น

พระครูโสภณสาโรภาส (2554 : 97) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา พบว่าในด้านการศึกษาสงเคราะห์ควรพัฒนาถนน สะพาน ไฟฟ้า ชุมชนในด้านการสาธารณสุข ต้องประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน จัดหาโคเวตา ตลาดรับซื้อข้าวปลอดสารพิษ และสร้างต้นแบบการทำนาข้าวปลอดสารพิษที่ได้ผลผลิตดี เป็นแบบอย่าง และเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนได้ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกเพศ วัย เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ

พระพงษ์ศักดิ์ จิตเวที (2555 : 153) ได้ทำการศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา พบว่าประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้ องค์กรภาครัฐควรทำการสำรวจความต้องการของพระสงฆ์ ในพื้นที่ทำการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ควรให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ การฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วม

พระโกศล มณีรัตน (2555 : 152) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก พบว่าควรส่งเสริมการปกครองสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาชุมชนและประเทศชาติทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติและรัฐควรมีแนวทางการส่งเสริมเพื่อประชาชนมีสิทธิและปราศจากการถูกครอบงำ ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระราชปัญญาภรณ์ (คำสิงห์ ชยวโส. 2555 : 203) ได้ทำการศึกษาสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดีสำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พบว่าคณะสงฆ์หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งเน้นการทำงาน

เพื่อเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเน้นพัฒนาระบบและกลไกที่เอื้อต่อการสร้างเกณฑ์มาตรฐาน ในการพัฒนาบุคคลและสังคมเพื่อความดีงามและคุณธรรม โดยพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะทำให้เกิดหลักการของหน่วยอบรมประชาชน 8 ประการ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และสามัคคีธรรม

พระมหาเสกสรรค์ อุกคจารี (2556 : 100) ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาวัด พบว่าวัดควรจัดให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการดูแลและรับผิดชอบใน ด้านการพัฒนาวัดและจัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้าราชการกับหน่วยงาน การปกครองต่างๆ ในท้องถิ่น จัดกิจกรรมร่วมกันกับวัดเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาวัดมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งเชิญชวนประชุมเพื่อหารือวางแผนงานในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาวัด และจะทำให้ทราบถึงความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัด

พระเจริญพงษ์ รมมทิโป (2556 : 108). ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วม ตามหลักอริยสัจ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการสำรวจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของ ท้องถิ่นกับปัญหาของสถานศึกษา นำเสนอที่ประชุมรวบรวมปัญหาร่วมระดมความคิดเห็นวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหากำหนดเป้าหมายที่ต้องการในการบริหารจัดการศึกษา และร่วมกำหนด แนวทางสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึง ความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556 : 11 - 17) ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของ ชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย 1) ความกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ความคุ้นเคยกันมากขึ้น การแสดงออกอย่างมีเหตุผล การมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น 2) การเข้าใจตนเอง และผู้อื่นดีขึ้น พยายามควบคุมอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น 3) เกิดความร่วมมือ ในการคิด การวางแผน การมองประเด็นปัญหาร่วมกัน การร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในผล ของการทำงานร่วมกัน 4) เกิดทัศนคติทางบวกต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ลาดพร้าว และการร่วมมือกันทำงาน และ 5) เริ่มต้นจากความดีของคนในชุมชนและผสาน ความร่วมมือจากองค์กรภายนอก กล้าคิดในสิ่งใหม่ๆที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมของชุมชนใน ส่วนของความรู้ ทักษะ และทัศนคติหลังการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย 1) รู้ เข้าใจ มีทักษะ กระบวนการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน และเห็นความสำคัญ

ของการวางแผน 2) รู้เข้าใจ มีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และกระบวนการติดตามควบคุมการทำงานตามแผน ว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อการบรรลุผลของการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีทัศนคติต่อการทำงานร่วมกันดีขึ้น 3) เข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของ กระบวนการมีส่วนร่วมในการสังเกต การจดบันทึกข้อมูลที่มีความสำคัญ ปัญหาต่างๆของการทำงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการทำงานต่อไป 4) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของกระบวนการ ขั้นตอนการประชุม กล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบของการประชุมกลุ่มย่อยว่าส่งผลดีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 5) มีความรู้และเห็นความสำคัญของ อัตลักษณ์ชุมชน ต้องการศึกษาศึกษาและสืบสานความรู้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชน 6) มีความรู้และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาของชุมชน และเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน ข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือการได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนา ร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ และเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์กรรวมมากขึ้น

ไพศาล มั่นอก และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2557 : 114) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการมีส่งเสริมการมีส่วนร่วมคือการปฏิบัติตามสภาพจริงตามบริบทเพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกัน

ชนเสถียร สุภาภาสและคณะ (2557 : 53-55) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนล้านนาในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าก้อย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการที่สถานศึกษาดำเนินการนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำของวัด ชุมชน และสถานศึกษา ภาพที่สะท้อนออกมาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจาก ความสัมพันธ์ของกลุ่มคน คือ กลุ่มชุมชน กลุ่มศาสนา และกลุ่มสถานศึกษา โดยผู้นำของทั้ง 3 กลุ่ม เป็นผู้ผลักดัน หรือดึงคนในการปกครองของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ลักษณะงาน ความสำคัญของงาน และเป้าหมาย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 188) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลอำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า

สนิท ขาวสะอาด (2539 : 1) กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสาธารณะท้องถิ่น คือการเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย คู่กันเคยกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชน

ขนิษฐา ศรีไพบุลย์ (2539 : 5-25) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมความเชื่อทางศาสนาของนิสิตชาวพุทธในมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพฯ พบว่า กิจกรรมทางศาสนาที่มีการปฏิบัติบ่อยที่สุดคือการให้เงินขอทาน รองลงมาคือการตักบาตร สาเหตุหลักในการทำกิจกรรมคือ ความสบายใจและความเชื่อว่าจะได้รับความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า แรงจูงใจในการปฏิเสธการฟังเทศน์คือ ภาวลักษณะของพระ สาเหตุการปฏิเสธการปล่อยปลาคือการไม่เห็นว่าเป็นการทำบุญ ความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมคือ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องวิญญูณ ความเชื่อชีวิตหลังความตาย

อัญชลี รัตนกุล (2541 : 26) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่เข้ามามีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานทัศนคติและค่านิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นๆ มีคุณค่าสอดคล้องกับประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน
4. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอกติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
5. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้
6. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
7. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทำโดยการบีบบังคับหาได้ไม่

8. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี

9. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

10. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

11. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้นช่วยเหลือและจูงใจให้เกิดขึ้น

สมพร พวงประทุม (2543 : 26) กล่าวถึง คัพแมน (Kaufman) ว่า ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่าอายุเพศการศึกษาขนาดของครอบครัวอาชีพรายได้และระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้กล่าวถึง เบอ์นาร์ด์ (Bernard) ว่า ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมซึ่ง ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ เช่น อายุเพศสถานภาพทางสังคมอาชีพการศึกษาดำเนินที่อยู่อาศัยระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่นและปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมืองจำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัวค่านิยมและทัศนคติและได้กล่าวถึง โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen & Uphoff. 1978) ว่าปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุเพศสถานภาพในครอบครัวระดับการศึกษา
2. สถานภาพทางสังคมเช่นชนชั้นทางสังคมวรรณะศาสนาและแหล่งกำเนิด
3. อาชีพรายได้และทรัพย์สิน
4. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ใน โครงการ
5. พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 7) ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของรัฐทั้งในระดับนโยบายการดำเนินการมาตรการและการปฏิบัติที่เอื้ออำนวยหรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดที่มีความเป็นประชาธิปไตยมีความโปร่งใสรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและตรวจสอบได้

2. ปัจจัยด้านประชากรมีความสำคัญต่อปัญหาและประโยชน์ร่วมมีสำคัญต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่มองค์กรเครือข่ายและประชาคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนามีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริมเอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนาสนับสนุนข่าวสารและทรัพยากรตลอดจนร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 122) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้นำชุมชนจะมีส่วนร่วมมากในขั้นตอนการวางแผนและการประเมินผล ประชาชนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนและการรับผลประโยชน์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม คือ กลุ่มผู้นำที่มีความจริงใจ เสียสละผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม

สิริวรรณ เศวติ (2544 : 24-25) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเพื่อการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นเกิดจากคุณลักษณะในตัวบุคคล ได้แก่ ความเชื่อพื้นฐานการคาดหมายนิยความมุ่งหวังความสามารถและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การบีบบังคับประเพณีโอกาสและการสนับสนุนของบุคคลอื่น โดยบุคคลจะแสดงออกถึงการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการปฏิบัติงานที่ใช้ความคิดความพยายามและลงมือปฏิบัติ

ภาคภูมิ แก้วพรหม (2545 : 19) กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้าน ดังนี้

1. ชาวบ้านยังมองไม่เห็นความสำคัญในบทบาทของตน
2. ชาวบ้านเกิดความเบื่อหน่ายต่อการทำงานของข้าราชการ
3. มีภาระหน้าที่ส่วนตัวในครอบครัว
4. ชาวบ้านขาดความสามัคคี และมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก
5. ชาวบ้านบางคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและมีความเห็นไม่ตรงกัน
6. ผู้นำหมู่บ้านไม่ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากชาวบ้านเท่าที่ควร

วิฑูรย์ แก้วทอง (2546 : 19) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมแบ่งออก 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้การศึกษา
3. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

นิภา แก้วประดิษฐ์ (2546 : 109) ได้ทำการศึกษาการเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของวัยรุ่นพบว่า ปัจจัยที่มีผลทั้งการเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนของวัยรุ่นคือ ความเชื่อในศาสนา และ สถานศึกษา

สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550 : 184 - 127) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวาริน

ข้าราชการ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคน ในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน ส่วนปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกรับเป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตาม กฎ ระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพ ประชาคมหมู่บ้าน สาเหตุที่คนตัดสินใจไม่เข้ามีส่วนร่วมเป็นปัจจัยด้านบุคคล คือ ในเรื่องการศึกษา ความรู้ทักษะประสบการณ์ ความคิดหรือปม ของประชาชนที่คิดว่าตัวเองไม่สำคัญ ไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีเวลา ขาดโอกาสการประกอบอาชีพ ส่วนปัจจัยด้านชุมชน เป็นปัญหาที่ชุมชนขาดความสามัคคี มีความขัดแย้งกัน ส่วนปัจจัยด้านองค์การ เป็นปัญหาความโปร่งใสและความเป็นธรรมาภิบาลของ อบต. เมื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) พบว่า การมีส่วนร่วมมีปัจจัยสำคัญ คือ ความมีหน้าตา สังคม จิตสาธารณะ การดำเนินงานของ อบต. และการเป็นเพศชาย

พระจรรยา อึ้งยี่น (2550 : 152) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของ นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาส่วนมากจะเป็นในเรื่อง ความเชื่อทางพุทธศาสนา รองลงมาคือประโยชน์ที่ได้รับหลังการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนปัจจัยด้านอื่นที่อยู่ในระดับปานกลางในการสนับสนุนทางสังคมของสถาบันการศึกษา แรงจูงใจ ค่านิยม และลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เป็นประเด็น ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมอีกทั้งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสมกับวันหยุดของนิสิตในแต่ละชั้นปีรวมทั้งรูปแบบในการจัดกิจกรรมไม่มีจุดเด่นที่ดึงดูดให้คนเข้าร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนาการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาในด้านของระยะเวลา ควรมีการกำหนดเวลาที่แน่นอนในกิจกรรมบางอย่างเช่นการทำบุญตักบาตรทุกวันพระส่วน กิจกรรมรณรงค์อื่นๆควรดูความเหมาะสมของนิสิตที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นปี ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความตื่นเต้นน่าสนใจ เช่น การจัดทำ Walk ally เป็นต้น

ญาณภัทร ยอดแก้ว (2551 : 186) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโครงการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญ : กรณีศึกษาวัดเอก อำเภอกะเสสินธุ์ จังหวัดสงขลาพบว่าสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน คือ การแบ่งสัดส่วนการทำงานหรือแผนกต่างๆ อย่างชัดเจนเป็นเอกเทศและการร่วมมือร่วมใจกัน ปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ

วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด (2551 : 1-2) ได้ทำการปฏิบัติตนและการมีส่วนร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัยรุ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2551 พบว่าแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัยรุ่น คือ ควรส่งเสริมให้มีการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เปิดโอกาสให้กลุ่มวัยรุ่นได้เรียนรู้ ศาสนพิธี และการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญ ที่ถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การพิจารณา ตัดสินใจและกำหนดนโยบายต่างๆ ของกิจกรรมวันสำคัญ สนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามแนวทางที่กำหนดไว้

พระสมุทรเอก ชินวิโส (เฉยประทุม) (2554 : 133) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา พบว่า วัดควรจัดให้มีการ จัดกิจกรรมระหว่างวัดกับชุมชนและ อีกทั้งทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม วัดควรจัดสร้างห้องสุขาเพิ่มเติมเพื่อให้บริการแก่ประชาชน ที่มาร่วมกันทำบุญภายในวัด จัดทำห้องสมุดประชาชนขึ้นภายในวัด และจัดหาหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและหนังสือที่ให้ความรู้ต่างๆ มาให้บริการแก่ประชาชน เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนา และจัดสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม ให้เป็นสัดส่วนน่าอยู่ดูสะอาด เหมาะแก่การรองรับประชาชน

วิจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556 : 11 - 17) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างการพัฒนาตามแผนประกอบด้วย

1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ความคุ้นเคยกันมากขึ้น การแสดงออกอย่างมีเหตุผล การมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น
2. การเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น พยายามควบคุมอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น
3. เกิดความร่วมมือในการคิด การวางแผน การมองประเด็นปัญหาาร่วมกัน การร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในผลของการทำงานร่วมกัน
4. เกิดทัศนคติทางบวกต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าว และการร่วมมือกันทำงาน
5. เริ่มต้นจากความคิดของคนในชุมชนและผสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก กล้าคิดในสิ่งใหม่ๆ ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมของชุมชน

ในส่วน of ความรู้ ทักษะ และทัศนคติหลังการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย

1. รู้ เข้าใจ มีทักษะกระบวนการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน และเห็นความสำคัญของการวางแผน
2. รู้ เข้าใจ มีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และกระบวนการติดตามควบคุมการทำงานตามแผน ว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อการบรรลุผล ของการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ และมีทัศนคติต่อการทำงานร่วมกันดีขึ้น
3. เข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของ กระบวนการมีส่วนร่วมในการสังเกต การจดบันทึก ข้อมูลที่มีความสำคัญ ปัญหาต่างๆ ของการทำงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการทำงานต่อไป
4. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของกระบวนการ ขั้นตอนการประชุม กล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบของการประชุม กลุ่มย่อยว่าส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน
5. มีความรู้และเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน ต้องการศึกษาศึกษาและสืบสานความรู้ เรื่องอัตลักษณ์ชุมชน
6. มีความรู้และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาของชุมชน และเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน ข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือการ ได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน พัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและ เจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชน โดยองค์กรวมมากขึ้น

ไพศาล มั่นอก และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2557 : 114) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการมีส่งเสริมการมีส่วนร่วมคือการปฏิบัติตามสภาพจริงตามบริบทเพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกัน

ธนเสถียร สุภาภาส และคณะ (2557 : 53 - 55) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ล้ามนานในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าก้อย อำเภอเชียงแสน จังหวัด เชียงราย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการที่สถานศึกษาดำเนินการนั้นขึ้นอยู่กับ

ตาราง 2.2 (ต่อ)

	นายวัชร อดตมโน	พระเทพญาณ สุขโมลี	วิจิตรพงษ์ เขมมาภัยพิทักษ์	ไพศาล มั่นอา และ	สมชาย สุขเกษม	กัมสัน สุขเกษม	นายชยัน	ไพบูลย์	ภาสกร อธิเบศ	ภูมิกมลย์ แอศ	ณัฐกร อังวณิช	ณัฐกร อังวณิช	อภินท ขาวสะอาด	ชยภัทรา ศรีไพบุณย์	อัญชัญ รัชชกุล	ศพนร พวงประทุม	ปวิษฐา วลัยเสถียร	สุรอุษณ มลิมระบุตร	สุรระณา เศรษฐ	อภิญญา ภัทรพรหม	วิภา วัช แก้วดวง	นภดา แก้วประดิษฐ์	ศิริทิพย์ ลาภจิตร	พระชญชย์ ชัยอิม	วิมลธรรมธังภา วัชรธมมณี
การขาดการสื่อสาร																									
การจัดทำแผน กิจกรรม การ ประชาสัมพันธ์																									
มีรายรับ-จ่ายไม่ สมดุลกัน																									
การจัดโครงสร้าง การทำงานที่ ชัดเจน																									
การจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับ บริบทชุมชน สามารถร่วมได้ ทุกเพศ ทุกวัย																									

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นมงคลเป็นกุศลแก่ประเทศชาติบ้านเมือง จะต้องร่วมกันทุกภาคส่วน เช่น วัดหรือพระสงฆ์ ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องบริบทชุมชนสามารถร่วมได้ทุกเพศทุกวัย แบ่งหน้าที่กันทำ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงเพื่อเป็นการสนับสนุนการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างความสามัคคี โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่รวมจิตใจของคนทั้งชุมชน ทางพระภิกษุสงฆ์ได้เป็นบุคคลที่นำทำกิจกรรมทางด้านศาสนพิธีกรรม ต้องมีการร่วมแรงกับชาวบ้านให้เขาเหล่านั้นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยก็จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยการรักษาศีล การเจริญภาวนา การฟังธรรมะเป็นเบื้องต้น

วัดและชุมชน

ความหมายของวัด

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 1104) วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมี พระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ และที่อยู่พระสงฆ์หรือนักบวช

สมคิด จิระทัศนกุล (2543 : 9) วัด หมายถึงสถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมี พระอุโบสถพระวิหาร พระเจดีย์รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย

สมบัติ จำปาเงิน (2549 : 14) วัด เป็นสถานที่ทางศาสนาเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาพระธรรมวินัย และประกาศศาสนาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจน เป็นที่บำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน โดยทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์บริการการศึกษาและทางสังคมอีกด้วย

วัด คือ สถานที่ทางศาสนา ซึ่งจะมีเสนาสนะและอาคารถาวรวัตถุต่างๆ เป็นที่อยู่อาศัยศึกษา และปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธศาสนิกชนทุกคนทั้งทางด้านจิตใจ และกิจกรรมตามประเพณีนิยม นอกจากนี้ วัดยังเป็น ศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคมอีกด้วย

คำว่า วัด เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทย โดยที่มาของคำว่า วัด นี้ ยังไม่มีข้อยุติ ด้วยบางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า วตวา ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นที่สนทนาธรรม บ้างก็ว่ามาจาก วัตร อันหมายถึงกิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของภิกษุที่พึงกระทำ หรือแปลอีกอย่างว่าการจำศีล ซึ่งวัด (วัตร) ตามนัยยะนี้จึงน่าจะหมายถึงสถานที่ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักผ่อนหรือสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำนั่นเอง แต่ก็มีบางคนสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า วตวา อันหมายถึงการกำหนดขอบเขตของดินแดนที่สร้างเป็นศาสนสถาน เพราะวัดกับวามีความหมายอย่างเดียวกัน คือการสอบขนาด หรือปริมาณของสิ่งต่างๆ เช่น ความยาว ความกว้าง เป็นต้น วัดในนัยยะอย่างหลังนี้จึง หมายถึง พื้นที่ แต่เดิมครั้งพุทธกาลนั้น มีการใช้คำว่า อาราม เป็นคำเรียกชื่อ ศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระพุทธองค์ในระยะแรกๆ เช่น เขตวนาราม หรือชื่อเต็มว่า เขตวนอนาถบิณฑิกสสาราม ซึ่งมีความหมายว่า สวนของอนาถบิณฑิกที่ป่าเขต หรือ เวฬุวนาราม หรือ บุปผาราม เป็นต้น โดยอารามในคำอ่านของไทยแปลว่า สวน นอกจากนี้ ในเวลาต่อมามีคำที่ใช้เรียกอีกอย่างว่า วิหาระ หรือ วิหาร

อย่างไรก็ตามก็ยังมีคำที่ให้ความหมายว่าวัดอยู่อีกชื่อหนึ่งคือ อาวาส ดังชื่อเรียกสมภารผู้ครองวัดว่า เจ้าอาวาส ซึ่งแปลว่าผู้เป็นใหญ่ในวัด หรือ ชื่อเรียกวัด เช่น เทพลีรินทรवास (เทพ + ลีรินทรา + อาวาส) โดยปกติคำว่าอาวาสไม่เป็นที่นิยมใช้กันในความหมายว่าวัด ทั้งนี้ เพราะนิยมนำไปใช้กับความหมายที่แคบกว่าคำว่าอาราม โดยมักให้ความหมายในเชิงที่เป็นตัวเรือนที่อยู่อาศัย

มากกว่า อาวาสจึงเสมือนเป็นที่อยู่ส่วนย่อยภายในอารามที่หมายถึงพื้นที่ที่เป็นศาสนสถานทั้งเขต (สมคิด จิระทัศนกุล. 2543 : 9-14)

1. ความหมายของวัดโดยพฤตินัย

วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนานอกจากเป็นที่พำนักของพระภิกษุแล้วยังเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและศูนย์กลางของชุมชนวัดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ความหมายของวัดมีอยู่มากมายมีแนวคิดตามที่นักวิชาการ ได้กล่าวไว้ที่น่าสนใจคือ

ชาลีอง วุฒิจันทร์ และไพโรจน์ กิตติโชนม์ (2527 : 63) กิตติโชนม์ได้กล่าวว่าวัดมีความหมายประการ ได้แก่ 1) เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร 2) เป็นที่บวชเรียนของกุลบุตรลูกหลานชาวบ้านเจ้าของวัด 3) เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของประชาชนชาวบ้านเจ้าของวัด 4) เป็นที่ประชาชนเจ้าของวัดได้มารับการปลูกฝังศีลธรรม และ 5) เป็นศูนย์กลางสำหรับประกอบกิจกรรมและกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของประชาชนชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของวัด

มานพ พลไพรินทร์ (2531 : 31) กล่าวว่า วัดคือสถานที่ทางศาสนาโดยปกติมีโบสถ์วิหาร และเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวช เป็นต้น

พระเทพปริยัติมุนี (เขมโณงค โน) (2532 : 125-126) กล่าวว่าวัดหมายถึงวัดตั้งแต่สมัยพระพุทธกาล โดยส่วนมากสร้างกันในป่าหรือสวนซึ่งสถานที่เหล่านั้นเป็นเอกเทศจากที่อยู่ของชาวบ้านแต่ไม่ไกลจากบ้านนักพอเป็นที่พักอาศัยและเวกบ้านนั้นเป็นที่โคจรคามเที่ยววิณทนาได้ (พระเทพปริยัติมุนี (เขม โอนงค โน) พระธรรมวรานายก (โอภาส นิรุติเมธี) ได้กล่าวว่า วัด หมายถึงที่อยู่ของพระ (นักบวช) ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นดินแดนแห่งพระรัตนตรัย สำหรับชุมชนมี 3 เขต คือ เขตพุทธาวาส เขตธรรมมาวาส และเขตสังฆาวาส

พลสันห์ โพธิ์ศรีทอง (2539 : 197) กล่าวว่า วัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิต (พระสงฆ์ และสามเณร) และฆราวาสที่เกี่ยวข้องเป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธวัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาดความสว่างความสงบ

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) (2542 : 46) กล่าวว่า วัด ส่วนใหญ่จะนึกถึงโบสถ์ วิหารศาลาอุโบสถและที่เฝ้าศพเป็นต้นสิ่งที่กล่าวมานี้มีผู้ให้ความสำคัญมากเหลือเกินอยู่แล้วแต่น่าจะคิดให้กว้างออกไปว่าศาสนสถานดังกล่าวนี้หากขาดคนอยู่คนดูแลคนบำรุงรักษาแล้วจะอยู่ในสภาพอย่างไรกลายเป็นวัดร้างวัดเจียบขาดความรื่นรมย์ความอุ่นใจไม่มีชีวิตจิตใจอีกอย่างหนึ่งถ้าวัดนั้นมีคนอยู่คนดูแลคนบำรุงรักษาหากแต่ว่าคนส่วนใหญ่ในวัดนั้นขาดความมีระเบียบแบบแผนแทนที่จะเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาเลื่อมใสก็กลายเป็นสิ่งตรงกันข้ามดังนั้นก็กล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่สุดคือผู้ที่อยู่ในวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัด

พระครูปลัดศรีวัฒน์ (สง่าสุภโร) (2543 : 5) กล่าวว่า วัดเป็นที่รวบรวมความสงบเป็นสถานสำหรับบำเพ็ญบุญรักษาศีลฟังธรรมเจริญภาวนาฝึกฝนตนเองให้พ้นจากวัฏสงสาร

แก้วชิต ตะขบ (2549 : 65) กล่าวว่าวัดหมายถึงพุทธสถานตามปกติแล้วจะมีเสนาสนะและอาคารวัดต่างๆเป็นที่พำนักอยู่ที่อาศัยศึกษาปฏิบัติธรรมพระธรรมวินัยประกอบศาสนกิจและเป็นแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธบริษัท โดยทั่วไปนอกจากนี้วัดนั้นเป็นศูนย์กลางของบริการทางการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่อสังคมอีกด้วย

จึงสรุปได้ว่าวัดคือสถานที่ทางศาสนาซึ่งเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาเป็นที่เผยแผ่ธรรมะและเป็นที่ยุทธศาสนิกชนที่ประชาชนใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน

2. ความหมายโดยนิตินัย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554 : 4) กล่าวว่า ความหมาย วัด ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ได้กำหนดลักษณะของวัดว่า “วัดที่มีสถานะเป็นวัดอยู่ก่อนกฎหมายนี้ใช้บังคับก็ถือว่าเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมายแต่วัดที่สร้างขึ้นภายหลังจากกฎหมายนี้ใช้บังคับต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างวัดจึงจะมีฐานะเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย

ความหมาย วัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราออกใช้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2484 กฎหมายฉบับนี้ก็มิได้ให้คำนิยามของ วัด ไว้เช่นกันเพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 วัดมีสองอย่าง คือ 1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว และ

2) สำนักสงฆ์

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การสร้างวัดว่าให้เป็นไปตามกฎกระทรวง อันได้แก่กฎกระทรวงฉบับที่ 1 ก็ได้อำหนดว่าการสร้างวัดต้องขออนุญาตและเมื่อสร้างวัดแล้วจึงรายงานการสร้างวัดเพื่อประกาศตั้งเป็น “วัด” ในพระพุทธศาสนาโดยกระทรวงศึกษาธิการต้องรายงานมหาเถรสมาคมเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้วกระทรวงศึกษาธิการจึงทำเป็นประกาศกระทรวงศึกษาธิการตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษาวัดที่ได้มีการจัดตั้งถูกต้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมีฐานะเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมายการเกิดขึ้นของวัดจึงพิจารณาถึงการประกาศตั้งวัดเป็นสำคัญ ดังศาลฎีกาที่ 295/2501 ได้วินิจฉัยไว้ว่า “เจ้าของที่ดินซึ่งไม่มีหนังสือสำคัญ (ที่ดินมือเปล่า) ได้จัดสร้างวัดขึ้นในที่ดินนั้นแล้วได้ถวายให้เป็นวัดและทางราชการได้ประกาศตั้งให้เป็นสำนักสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้วก็ต้องถือเป็นวัดตามกฎหมาย

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 นี้ถือว่าวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ วัดที่มีสถานะเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมายก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ และวัดที่จัดตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เท่านั้น

ความหมายของ “วัด” ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็มีได้ให้ความหมายของคำว่า “วัด” ไว้โดยชัดแจ้งเพียงแต่บัญญัติประเภทของวัดไว้มาตรา 31 “วัดมีสองอย่าง คือ 1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และ 2) สำนักสงฆ์”

ความหมายของวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

มาตรา 12 ให้ยกเลิกความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “มาตรา 31 วัดมีสองอย่าง คือ 1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และ 2) สำนักสงฆ์”

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป”และบัญญัติถึงการตั้งวัดว่า “การสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิกวัดและการขอพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวประกอบกับกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แล้วจะเห็นได้ว่าวัดตามเจตนาแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

1. วัดเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาและมีสถานที่เป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การขออนุญาตสร้างวัดกำหนดว่า “สมควรเป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์” และหลักเกณฑ์ในการตั้งวัดกำหนดว่า “เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะเป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ได้แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัดทายาทหรือผู้แทนเสนอรายงานการก่อสร้างและจำนวนพระภิกษุที่จะอยู่ประจำไม่น้อยกว่าสิรูป หลักเกณฑ์ในการยุบเลิกวัดว่า วัดร้างพระภิกษุไม่อยู่อาศัยเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรยุบเลิกวัดนั้นให้รายงานขอรับความเห็นชอบเจ้าคณะใหญ่แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม” เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสร้างวัดขึ้นก็คือการขออนุญาตให้ตั้งวัดที่ดี ตลอดจนการยุบเลิกวัดอันทำให้วัดสิ้นสภาพไปนั้น ภิกษุสงฆ์ที่จะอยู่พำนักเป็นองค์ประกอบของการพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่งว่าวัดที่สร้างขึ้นต้องสมควรเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์และเมื่อสร้างขึ้นแล้วก็ต้องมีภิกษุสงฆ์อยู่ประจำไม่น้อยกว่าสิรูปจึงจะตั้งเป็นวัดได้

2. พระภิกษุก็เป็นองค์ประกอบประการหนึ่งในการพิจารณาว่าวัดใดร้างภิกษุไม่อยู่อาศัยก็เป็นเหตุที่จะพิจารณาเพื่อยุบวัดนั้นดังนั้นตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 “วัดจึงถือได้ว่าเป็นที่พำนักของ ภิกษุสงฆ์อย่างไรก็ตามเมื่อได้จัดตั้งวัดขึ้นแล้วหากต่อมาภายหลังวัดนั้นร้างภิกษุไม่อยู่อาศัยก็ไม่ทำให้เสียสถานะของวัดไปโดยอัตโนมัติ วัดร้างก็ยังคงมีฐานะเป็นวัดอยู่ (มีฐานะเป็นนิติบุคคล) ตั้งแต่ สมัยโบราณมาพระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นวัดก็ตีที่ประชาชนสร้างขึ้นก็ตีล้วนแต่สร้างขึ้นตาม ความเชื่อศรัทธาเท่านั้นหาได้มีกฎหมายมารองรับหรือกำหนดหลักเกณฑ์แต่อย่างใดไม่แม้จะมี กฎหมายเกี่ยวข้องกับศาสนาในกฎหมายตราสามดวงรวมถึงกฎหมายพระสงฆ์ที่มีพระบรมราช โองการออกใช้ในสมัยรัชกาลที่ 1 ตั้งแต่ฉบับแรกทีออกในปี พ.ศ. 2325 จนถึงฉบับสุดท้ายคือ ฉบับที่ 10 ทีออกในปี พ.ศ. 2344 (สิริวัณณ คำนวณสา. 2524 : 13) ก็หาได้กล่าวถึงลักษณะปกครองถึงวัด ไม่คงกล่าวถึงการควบคุมพระสงฆ์เท่านั้นจนกระทั่งปีรัตน โกสินทร์ศก 121 จึงได้มีการตรา พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ รศ. 121 เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ร.ศ. 121 และประกาศใช้ ใน 14 มณฑล คือ มณฑลกรุงเทพ มณฑลกรุงเก่า มณฑลพิษณุโลก มณฑลนครศรีธรรมราช มณฑล นครราชสีมา มณฑลราชบุรี มณฑลปราจีน มณฑลนครสวรรค์ มณฑลนครไชยศรี มณฑลชุมพร มณฑลภูเก็ต มณฑลจันทบุรี มณฑลอิสาณ มณฑลบูรพา โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ส่วนการควบคุมนั้นมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ได้บัญญัติไว้ว่า “นิติบุคคล ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นภายในขอบเขตอำนาจ หน้าที่หรือวัตถุประสงค์หรือกำหนดไว้ในกฎหมายข้อบังคับหรือ การจัดควบคุมทบวงการเมือง กฎหมายจัดตั้ง” จากนั้นมาก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ครั้นเมื่อ พ.ศ. 2505 ก็ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาจนกระทั่งปัจจุบัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ว่าด้วยนิติบุคคลมาตรา 66)

แนวคำพิพากษาเกี่ยวกับวัดร้างยังคงมีฐานะเป็นวัดอยู่ ดังนี้

1. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1029/2519 วินิจฉัยว่า “แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มิได้บัญญัติถึงวัดร้างวัดร้างก็หาได้เสียสภาพจากการเป็นวัดไม่”
2. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 84/2464 วางบรรพัตฐานไว้ว่า “ที่วัดร้างจะทิ้งร้างไว้นานเท่าใด ก็หาขาดกรรมสิทธิ์เหมือนที่บุคคลสามัญไม่”
3. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 966/2474 เค้นตามแนวทางศาลฎีกาฉบับแรกว่า “ที่วัดร้างนั้นแม้ ผู้ใดจะถืออำนาจปกครองมานานตั้ง 20 ปี ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์” แสดงว่าวัดร้างนั้นยังมีสภาพเป็นวัด ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นของวัดได้

ฉลอง ช่วยธานี (2556 : 72) วัดมีการประกาศจัดตั้งวัดขึ้นตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติ ฉบับนี้เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์แล้วจะเห็นว่าแม้จะมีการสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุ จนสามารถเป็นที่

พำนักของพระภิกษุได้แล้วก็ตามก็ต้องดำเนินการขออนุญาตตั้งวัด โดยเสนอนายอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เจ้าคณะใหญ่ตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงจะประกาศตั้งวัดในพระพุทธศาสนาในราชกิจจานุเบกษาความเป็นวัด โดยชอบด้วยกฎหมายจึงเริ่มเมื่อมีการประกาศตั้งวัดเป็นต้นไป และเมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติให้วัดควารามเป็น “นิติบุคคล” เฉพาะวัดที่จัดตั้งขึ้นถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เท่านั้นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลสถานที่ที่จะสร้างขึ้นเป็นที่พำนักของภิกษุสามเณรที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นเรียกว่าที่พักสงฆ์จึงไม่มีสถานะเป็นวัดแต่อย่างใด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (124) วัดประเภทที่¹ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วัดประเภทนี้ต้องมีคุณสมบัติคือต้องสร้างขึ้นหรือได้ปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวรและมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า 5 รูป ติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ระยะเวลาห้าปี มิให้ใช้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้วและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวัดใดมีครบถ้วนดังกล่าวแล้ว ก็ต้องดำเนินการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา โดยผ่านเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะภาคสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรให้กราบทูลสมเด็จพระสังฆราช เพื่อทรงอนุมัติแล้วเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาต่อไป จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า วัดประเภทที่¹ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมานั้นต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามเงื่อนไขและเมื่อได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากราชาอาณาจักร โดยสรุปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น วัด คือ ที่พำนักของภิกษุสงฆ์เพื่อประกอบศาสนกิจต่างๆ ตามความเชื่อทางศาสนา เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและต้องได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น โดยชอบด้วยหลักเกณฑ์โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเรียกว่า สำนักสงฆ์ ประเภทหนึ่ง และวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา แล้วอีกประเภทหนึ่ง

สรุปความหมายของวัดได้ว่า วัดในประเทศไทยปัจจุบันมีอยู่ จำนวน 37,332 วัด ได้จัดตั้งขึ้นแต่ครั้งโบราณโดยพระมหากษัตริย์หรือประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆตามความเชื่อในทางศาสนาเพื่อสนองความต้องการของสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปการตั้งวัดก็มีการวิวัฒนาการมาตามลำดับ โดยรัฐมิได้เข้าไปควบคุมต่อมายุคหลังรัฐเข้าไปยอมรับและกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งขึ้นแต่ก็มีได้ให้ความหมายของวัดไว้โดยชัดแจ้ง เนื่องจากรัฐต้องยอมรับสถานะดั้งเดิมของวัดที่มีอยู่ก่อนแล้วและมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันจนยากที่จะกำหนดลักษณะ ได้ดังนั้นรัฐจึงทำได้แต่เพียง

กำหนดลักษณะของวัดที่จัดตั้งขึ้นใหม่ภายหลังที่รัฐได้เข้าไปควบคุมแล้วเท่านั้นความหมายโดยพฤตินัยเมื่อคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมแล้ว วัดจึงเป็นศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนาสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่เคารพบูชาเป็นเครื่องรำลึกถึงพระพุทธเจ้าและบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาและอาจมีกิจกรรมอยู่จำพรรษาเพื่อประกอบศาสนากิจและพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนความหมายโดยนิตินัยนั้นกฎหมายมิได้กำหนดความหมายของวัดไว้โดยตรงแต่เมื่ออนุมานจากหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดขึ้นแล้ววัดในปัจจุบันนี้จึงมีลักษณะสำคัญคือเป็นสถานที่เคารพทางพระพุทธศาสนาเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์การตั้งวัดขึ้นใหม่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐให้จัดตั้งขึ้นจึงจะเป็นวัด โดยชอบด้วยกฎหมาย

ประเภทของวัด

สมัยหลังพุทธกาลเมื่อมีการสร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้น ทำให้บริเวณเหล่านี้เกิดเป็นที่ชุมนุมของเหล่าพระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่เดินทางมาถึง ที่สุดแล้วก็เกิดมีพระภิกษุบางรูปสมัครใจที่จะอยู่พำนักเพื่อบำรุงรักษาสังเวชนียสถานเหล่านั้น ทั้งมีผู้ศรัทธาสร้างที่พักกุฏิสงฆ์ถวายแก่พระภิกษุดังกล่าว สถานที่นี้ ในที่สุดได้กลายสภาพเป็น “วัด” ที่สมบูรณ์แบบ สืบทอดกันมาจนเกิดเป็นแบบอย่างชัดเจนดังปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การสร้างวัดกลายเป็นประเพณีที่นิยมกันในที่ต่างๆ วัดจึงมีปรากฏอย่างแพร่หลายทั้งในเมืองใหญ่และชนบท จนทำให้จุดมุ่งหมายเดิมของการบวชนั้นเปลี่ยนไปในเวลาต่อมา เพราะพระสงฆ์ส่วนหนึ่งมีที่พักอาศัยอย่างถาวรยึดติดใน เสนาสนะ แทนการมุ่งเน้นปฏิบัติเพื่อรื้อออกซึ่งความทุกข์และเพื่อทำให้แจ้งแห่งการดับทุกข์ ซึ่งเป็นความหมายของการบวช เพราะคำว่าบวช มาจากคำว่า บวช แปลว่า เว้นทั่วหมายถึงเว้นห่างจากกาม จากกิเลสพระภิกษุในเวลาถัดมา จึงมีลักษณะที่แตกต่างกัน 2 แบบ คือ ฝ่ายหนึ่งซึ่งยังคงตั้งมั่นอยู่กับแนวปฏิบัติเดิมนั้นคือ ปลีกความวุ่นวายจากโลกออกสู่ป่าเพื่อแสวงหาความวิเวก มุ่งเน้นทางวิปัสสนาธุระ กับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งนิยมการอยู่ชดัดวัดภายในเขตชุมชน โดยมุ่งเน้นการศึกษา คือ การมุ่งศึกษาเพื่อให้รู้ถึงพระพุทธพจน์ พระธรรมวินัย รวมทั้งพระอภิธรรมต่างๆ การแยกออกเป็น 2 ลักษณะนี้มาแบ่งชัดเจนเป็น 2 ฝ่าย ในประเทศลังกาโดยเรียกฝ่ายที่อยู่ป่าว่า พระอรัญวาสี และเรียกฝ่ายที่อยู่ในเมืองว่า พระคามวาสี

1. วัดอรัญวาสี นิยมตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าเขา ส่วนใหญ่มีเพียงกุฏิและศาลาโถงอเนกประสงค์ ไม่มีอาคารและแบบแผนมากนักพระสงฆ์ฝ่ายนี้จะอยู่จำวัดเฉพาะเพียงช่วงเข้าพรรษาและจะมุ่งรุกคืบเข้าป่าลึก ปักกลด ผักหัดกรรมฐานจิตและจาริกไปเรื่อยๆ ก่อนกลับออกมาจำพรรษาที่วัดอีกครั้งเมื่อถึงฤดูเข้าพรรษาใหม่ ความต้องการทำสังฆกรรมใดๆ ก็เพียงอาศัยการกำหนดขึ้นใช้เพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระเจดีย์ดูเหมือนจะไม่มีการสร้างในวัดอรัญวาสีหรือ วัดป่า แท้ๆ เลยคงเป็นเพราะแนวความคิดของพระภิกษุสายนี้เน้นที่การปฏิบัติเพื่อให้

เห็นธรรมมากกว่ารูป ที่แม้เป็นตัวแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ก็ยังเป็นเพียงภาพสัญลักษณ์ที่ไม่ใช่วิถีทางแห่งการหลุดพ้น ในพระวินัยกำหนดไว้ว่าวัดฝ่ายอรัญวาสีจะต้องตั้งไม่ห่างจากหมู่บ้านที่ใกล้ที่สุดจนเกินไปถึงอยู่ในระยะประมาณ 500 ช่วงคันธนู หรือประมาณ 1 กิโลเมตร เพื่อเอื้อให้พระภิกษุสามารถเดินไปรับการบิณฑบาตและกลับมาทำนึ่งอาหารเพลก่อนเที่ยงวัน

2. วัดคามวาสี สร้างขึ้นสำหรับเป็นที่พึ่งของชุมชนหรือเมืองโดยตรงภารกิจหลักของพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายนี้มุ่งไปในทางปฏิบัติด้านพิธีกรรมทางศาสนาและการเน้นศึกษาทางหนังสือเพื่อแสวงหาความรู้สำหรับการสั่งสอนฆราวาสมากกว่าฝึกปฏิบัติด้านวิปัสสนาธุระ พระสงฆ์ฝ่ายนี้จึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับโลกภายนอกตลอดทำให้แนวทางหลักด้านปฏิบัติต้องเปลี่ยนไปจากการมุ่งหาหนทางเพื่อให้ “ตนเอง” พ้นจากสังสารวัฏ มาเป็นเพื่อช่วยให้ “ผู้อื่น” พ้นทุกข์แทนเป็นการปฏิบัติที่ไม่ใช่เพื่อมุ่งผลตรัสรู้และนิพพาน หากแต่การเน้นผลทางปฏิบัติธรรมทั้งคอยชี้แนะช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่เวไนยสัตว์ทั้งปวงได้ ก็เท่ากับเป็นการสั่งสมทานบารมีและยกระดับจิตของตนให้สูงขึ้น ในขณะเดียวกันถือเป็นหลักสำคัญในการฝึกจิตเพื่อการ “ละวาง” วัดประเภทนี้จะมียอดประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารมากกว่าวัดอรัญวาสี ตามความต้องการใช้งานการกำหนดแบบแผนทั้งด้านรูปแบบและแผนผังรวมมีกฎเกณฑ์ค่อนข้างชัดเจน วัดฝ่ายคามวาสีนั้นอยู่ภายในหรือรอบนอกเมืองที่มีชุมชนอาศัยอยู่ (กองพุทธศาสนาสถาน. 2551)

การแบ่งประเภทของวัด มีผู้แบ่งไว้ตามสภาพฐานะมี 3 ประเภท ได้แก่

1. พระอารามหลวง ได้แก่วัดพระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราชทรงสร้างและพระปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ดี พระทานเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมาหรือแก่วัดเองก็ดีมีอยู่จำนวนหนึ่งที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ทรงสร้างหรือสร้างขึ้นหรือให้ปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้น แล้วน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวงรวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์และทรงรับไว้เป็นอารามหลวงด้วย การแบ่งระดับของวัดหรือพระอารามหลวงแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น คือ 1) พระอารามหลวงชั้นเอก หมายถึง วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญเป็นวัดที่บรรจุ พระบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูง มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ขึ้นไป
  - 2) พระอารามหลวงชั้นโท หมายถึง วัดที่มีเกียรติ มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชาคณะสามัญขึ้นไป และ
  - 3) พระอารามหลวงชั้นตรี หมายถึง วัดที่มีเกียรติหรือวัดสามัญ เจ้าอาวาสเป็นพระครูชั้นสูงขึ้นไป
- การแบ่งพระอารามหลวงนั้นยังมีผู้แบ่งตามฐานันดรศักดิ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิด คือ
- 1) ชนิดราชวรมหาวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราชทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์โดยที่สิ่งปลูกสร้างนั้นมีขนาดใหญ่โต สมพระเกียรติ 2) ชนิดวรมหาวิหาร ลักษณะเดียวกับชนิดราชวรมหาวิหาร แต่มีความสำคัญน้อยกว่า
  - 3) ชนิดราชวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช

ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ และ 4) ชนิดรววิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์แล้วพระราชทานเป็นเกียรติแก่ผู้อื่น

พระอารามหลวงแต่ละชั้นมิได้หมายถึงว่าจะมีชนิดของพระอารามครบทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความสำคัญของสถานที่ ขนาดและผู้สร้าง ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดชนิดของพระอาราม ดังกล่าว ในปัจจุบันได้มีการจัดแบ่งชนิดของพระอารามตามระดับชั้น ดังนี้ 1) ชั้นเอก ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ วัดที่บรรจุบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูงมี 3 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหารราชวรวิหาร และวรมหาวิหาร 2) ชั้นโท ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญหรือวัดที่มีเกียรติมี 4 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหารราชวรวิหาร วรมหาวิหาร และวรวิหาร และ 3) ชั้นตรี ได้แก่ วัดที่มีเกียรติ วัดประจำหัวเมืองหรือวัดสามัญ มี 3 ชนิด คือราชวรวิหาร วรวิหาร และสามัญ

2. วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว และช่วยกันทะนุบำรุงวัดสืบต่อกันมาตามลำดับวัดราษฎร์ หมายถึงวัดทั้งชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ซึ่งมิได้รับเข้าเป็นพระอารามหลวง

3. วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอยู่อาศัยอยู่เป็นประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้างไว้วัดร้างเองโดยสภาพยังเป็นนิติบุคคลอยู่โดยสมบูรณ์และมีโอกาสที่จะเป็นวัดมีพระสงฆ์ได้อีก โดยดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. 2514 (รสีกา อังกุล. 2544 : 8-11)

ความสำคัญของวัด

การสร้างวัดในประเทศไทยแต่โบราณกาลเมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในพุทธศาสนาได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใดก็ตามมักจะสร้างขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนักอยู่อาศัยเพื่อบำเพ็ญกุศลประกอบศาสนกิจตามประเพณีสืบต่อกันมาครั้นประชาชนมีจำนวนมากขึ้นการสร้างวัดก็มีจำนวนมากตามไปด้วยทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในทางปกครอง เพราะไม่มีระเบียบแบบแผนเป็นแนวยึดถือปฏิบัติ จึงมีกฎหมายเกี่ยวกับคณะสงฆ์ตราขึ้นเป็นฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่างๆ ไว้ การสร้างวัดนั้นต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน วัดได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างเช่นนี้ เรียกว่า ที่สำนักสงฆ์เป็นวัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว เรียกว่าอาราม ถ้าวัดหลวงเรียกว่า พระอารามหลวง ถ้าเป็นวัดราษฎร์เรียกว่า อารามราษฎร์ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 ตราขึ้นเป็นฉบับที่สองใช้แทนฉบับแรก กฎหมายฉบับที่สองนี้ให้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอน วิธีการสร้างวัด และตั้งวัดไว้ โดยให้

คณะกรรมการอำเภอออกใบอนุญาตให้สร้างวัด กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ออกประกาศการตั้งวัด ภายหลังจากที่ได้ใช้กฎหมายฉบับที่ 2 มาเป็นเวลานานพอสมควร ได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันตราขึ้นมาเป็นฉบับที่ 3 แทนฉบับที่ 2 การสร้างและตั้งวัดให้ ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงเช่นเดียวกับฉบับก่อน แต่การสร้างวัดกรมการศาสนาจะเป็นผู้ออก หนังสืออนุญาต ส่วนการตั้งวัดยังคงให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ออกประกาศเช่นเดิม

การสร้างวัดในประเทศนั้น นอกเหนือจากจะเป็นการสร้างตามคติโบราณดังกล่าวแล้วใน เวลาต่อมาก็ยังมีปัจจัยสำคัญหลักบางประการที่เป็นเหตุจูงใจไปสู่การสร้างวัด ดังนี้ 1) สร้างเพื่อให้ เป็นสิ่งคู่บ้านคู่เมือง 2) สร้างเพื่อให้เป็นวัดประจำวัง 3) สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นวัดประจำรัชกาล 4) สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ 5) สร้างขึ้นบนพื้นที่เดิมซึ่งเคยเป็นที่ถวายพระเพลิงพระศพหรือ พระบรมศพ 6) สร้างขึ้น ณ ที่ปรากฏเหตุการณ์สำคัญ และ 7) สร้างขึ้นตามคติประเพณีนิยม บางประการ

สังคมไทยเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุมาก เนื่องจากเชื่อว่า พระภิกษุ นั้นเป็นผู้มีความรู้ มากกว่าฆราวาส เป็นผู้ทรงศีล ย่อมพูดแต่สิ่งเท็จจริง และเป็นครูบาอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนในชุมชนที่มีต่อวัดจึงผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตของทุกคนนับแต่เกิดจนตาย คำสั่งสอนจึงได้รับความ เชื่อถืออย่าง ไร้ความคลางแคลงใจ ดังนั้นพระสงฆ์จึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าในทางที่เป็นมงคลและอัปมงคล

ส่วนวัดนั้นเป็นสถานที่รับใช้บริการงานประเพณีการทำบุญต่างๆ เพื่อให้เกิดกุศลบุญแก่ ฆราวาสเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาซึ่งมีอยู่แทบตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็น 1) สถานที่ให้การศึกษา แก่ชุมชน นับแต่การบวชเณรจนถึงบวชเป็นภิกษุ 2) สถานที่ให้ความสงบเยือกเย็นทางใจ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกปฏิบัติธรรมสมาธิ 3) เป็นสถานที่ชุมชนของสังคมทุกกาลวาระ เช่น การประชุมกรรมการหมู่บ้าน งานเทศกาลรื่นเริงที่มีการออกร้าน มีมหรสพต่างๆ เป็นต้น และ 4) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมเนื่องในการตาย เช่น การตั้งศพสวดพระอภิธรรม การเผาศพ เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศพระพุทธศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและนับ ถือมานานนับเป็นพันปี คนไทยสมัยโบราณหันหน้าเข้าวัดใกล้ชิดสนิทกับวัดมาก และวัดก็ทำหน้าที่ ที่สำคัญเพื่อชาวบ้านไม่น้อย เช่น

1. เป็นสถานศึกษา ชาวบ้านส่งลูกหลานอยู่วัดเพื่อรับใช้พระและรับการอบรมศีลธรรม เล่าเรียนวิชาการต่างๆ จากพระ
2. เป็นสถานสงเคราะห์ บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยอยู่ในวัด อาศัยเล่าเรียนและ ดำรงชีพ แม้ผู้ใหญ่ที่ยากจนก็อาศัยวัดดำรงชีพ

3. เป็นสถานพยาบาล รักษาผู้เจ็บป่วยตามความรู้ความสามารถในสมัยนั้น
  4. เป็นที่พักคนเดินทาง
  5. เป็นสโมสร ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ พักผ่อนหย่อนใจ หาความรู้
  6. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ
  7. เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาท (ชาวบ้านไปหาความยุติธรรมที่วัด)
  8. เป็นที่ปรึกษาการครองตน การครองชีพ แก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ
  9. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ
  10. เป็นคลังพัสดุ เก็บของใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือเอาไปใช้เมื่อตนมีงาน
  11. เป็นศูนย์กลางการปกครองท้องถิ่น ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมลูกบ้านชี้แจงข้อราชการต่างๆ
  12. เป็นที่บำเพ็ญกุศลกิจ หรือประกอบพิธีกรรมตามประเพณี
- เพราะคนไทยใกล้ชิดวัด มีชีวิตแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา มากเช่นนี้ พระพุทธศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ไทยมากมายเช่น
1. อิทธิพลต่อลักษณะนิสัยจิตใจ คนไทยมีนิสัยเยือกเย็น โอบอ้อมอารี เมตตา กรุณา เคารพอ่อนน้อม ถ่อมตน กตัญญู กตเวที ขยัน อดทน สุภาพ และไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
  2. อิทธิพลต่อศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทย เจริญก้าวหน้า เพราะพระพุทธศาสนา เช่น ภาพเขียนฝาผนัง โบสถ์ แบบก่อสร้าง โบสถ์วิหาร การหล่อพระพุทธรูป เจดีย์ รูปทรงต่างๆ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทยวิจิตรงดงาม เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ
  3. อิทธิพลต่อภาษา คนไทยรับพระพุทธศาสนาทั้งเถรวาทและมหายานจากอินเดีย เราจึงรับเอาภาษาบาลีหรืออมครและภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยมากมาย เช่น บุปผา - บุษบา, ปัญญา - ปรัชญา, บุญ - บุญย์, กิตติ - เกียรติ, วิเชียร - เพชร, วิชา - วิทยา, รุกขชาติ - พฤษชาติ, มนุษย์ - บุคคล มณฑล - บัณฑิต รดยนต์ - สุข ผาสุก - เกษตร ศาสตร์ - ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ เป็นต้น
  4. อิทธิพลต่อวรรณกรรม วรรณกรรมต่าง ๆ ของไทยที่สำคัญและดีเด่นเข้าขั้นวรรณคดี ส่วนมากมาจากเรื่องทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง สมุทรโฆษคำฉันท์ ปุณ โฉวาท คำฉันท์ พระมาลัยคำหลวง ปฐมสมโพธิกถา สามัคคีเภทคำฉันท์ และกาพย์เห่เรือ พระกฐินหลวง เป็นต้น แม้เรื่องของไทยแท้ ๆ เช่น ลิลิตพระลอ ก็ยังมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่

5. อิทธิพลต่อจารีตประเพณี ประเพณีที่สำคัญ ๆ ของไทย ส่วนมากรับเนื่องมาจาก พระพุทธศาสนา เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา ตักบาตรเทโว ทำขวัญนาคน ลอยกระทง และพิธีแห่ต่างๆ ของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. อิทธิพลต่อขนบธรรมเนียม ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของไทยสืบเนื่องมาจาก พระพุทธศาสนา ได้อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ เช่น การต้อนรับแขก การเข้าพบผู้ควรเคารพ การให้เกียรติแก่ผู้อื่น มารยาทสุภาพ อ่อนโยน ไม่ลุอำนาจฝ่ายต่ำ เช่น โลก โกรธ หลง

7. อิทธิพลต่อการศึกษาล่าเรียน สมัยโบราณวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา พระเป็นครูสอน ศีลธรรมและอบรมจรรยา มารยาทแล้วยังสอนวิชาการต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ แม้กระทั่งวิชากระบี่กระบอง ฟันดาบ มวย พระก็เป็นครูสอน ปัจจุบัน วัดยังเป็นสถานศึกษาและอบรมจิตใจ

8. อิทธิพลต่อดุริยางคศิลป์ ในพิธีทางพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ บวชนาค เทศน์ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า มักจะมีการบรรเลงเพลงเสมอ เช่น เพลงสาธุการ เพลงเห่เรือ พระกฐิน เพลงพญาโศก เป็นต้น

บทบาทของวัดต่อสังคมไทย

บทบาทของวัดในปัจจุบันมีบทบาทโดยทั่วไปดังนี้ (อุณ โทจันทร์, 2537 : 86-88)

1. เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน มีโรงเรียนหลายแห่งตั้งอยู่ในวัด เจ้าอาวาสวัดเป็นองค์อุปถัมภ์ให้สถานที่จัดการเรียนการสอน อบรมจรรยา และเป็นທີ່ศึกษาล่าเรียนของพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนเยาวชนทั่วไป

2. เป็นสถานสงเคราะห์เยาวชนบุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนหรือถูกทอดทิ้งได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

3. เป็นสถานที่สัปายะ คือเป็นที่สบายกายสบายใจ สะอาด สงบ ร่มรื่น ให้การรักษาโรคจิตใจ ผู้มีใจเป็นทุกข์ เศร้าใจ หดหู่ วัณวายใจถ้าเข้าไปในวัดก็จะบรรเทาทำให้รู้สึกสบายใจขึ้นได้

4. เป็นพิพิธภัณฑสถาน หรือห้องสมุด เพราะเป็นที่เก็บรวบรวมสมบัติโบราณอันล้ำค่า จะเป็นโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุและเป็นที่ยกย่องหนังสือพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ และหนังสือสารคดีต่างๆ บริการแก่ประชาชนสำหรับศึกษาค้นคว้า

5. เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับประชาชนที่ประสงค์จะบำเพ็ญกุศลเนื่องในโอกาสต่างๆ

6. เป็นสถานที่จัดเทศกาล และแสดงมหรสพต่างๆ ตลอดทั้งเมื่อมีงานเทศกาลทำให้ชาวบ้านได้รับความสนุกสนาน

7. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านได้มาพบปะหรือประชุมกัน

8. เป็นสถานสวัสดิการสงเคราะห์แก่คนยากจนและคนที่ไร้ที่พึ่งพิงเป็นที่พักสำหรับคนเดินทาง เป็นที่พึ่งพิงชั่วคราวสำหรับผู้ที่ถูกภัยคุกคาม เกิดวาทภัย อัคคีภัย ได้รับการสงเคราะห์ตามสมควร

9. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมและเป็นศูนย์รวมกิจกรรมตามประเพณีทุกอย่างเป็นแหล่งกลางในการเผยแพร่วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย

10. เป็นสถานที่แสดงความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชน เพราะถือว่าวัดเป็นสมบัติของส่วนรวม

11. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ร่วมกัน เมื่อมีงานที่วัดหรือขีมนไปใช้เมื่อมีงานที่บ้าน

12. เป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาหรือแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน

13. เป็นฌาปนสถานของชุมชน ใช้ในงานพิธีฌาปนกิจศพ รวมทั้งมีการบรรจุหรือเก็บศพและเก็บอัฐิ

14. เป็นสถานที่ดำเนินการทางการเมือง เช่น เป็นคูหาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นสถานที่ปราศรัยของนักการเมือง

15. เป็นตลาดนัดและตลาดได้รู้้ง ให้ประชาชนได้มาดำเนินธุรกิจการค้าภายในวัด โดยเก็บค่าบริการเพื่อบำรุงวัด

ประเวศ วะสี (2548 : 8) ได้เสนอบทบาทของวัดไว้ดังนี้

1. วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าวัดเข้มแข็งจะทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีศีลธรรมที่ดีงาม ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชนจะทำให้ชุมชนอ่อนแอ และส่งผลให้สถาบันอื่นๆ รวมทั้งสถาบันศาสนาอ่อนแอไปด้วย

2. วัดกับการจัดการศึกษา การศึกษาในระบบจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กว่า 30,000 โรงเรียน ยังไม่สามารถผลิตคนที่มีความเข้มแข็งทางปัญญาและศีลธรรม ในส่วนที่ขาดนี้วัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ ก็จะเป็นประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริง

3. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าแก่สังคม ดังนั้นระบบบริหารจัดการที่จะก่อประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา จึงมีผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกันในการจรจรโรงพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมต่อไป

4. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พระสงฆ์และวัดเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่สังคม

พระมหาอุทัย ญาณวโร ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของตนและทำให้ศาสนาดำรงมาได้ยาวนาน ดังนี้

1. ศาสนาในฐานะเป็นองค์กรทางศีลธรรม เป็นบทบาทที่เด่นชัดที่สุดของศาสนาที่มีต่อสังคม ศาสนาเริ่มต้นด้วยการสร้างประมวลหลักศีลธรรม บางส่วนหลักศีลธรรมได้กลายเป็นกฎหมาย แต่บางส่วนของที่ต้องการให้ศาสนาดำเนินการ เช่น เรื่องการปลูกฝังจิตสำนึก การรู้จักควบคุมตนเอง และหลักจริยธรรมในความสัมพันธ์ทางสังคม

2. ศาสนาในฐานะองค์กรช่วยเหลือสังคม เนื่องจากศาสนาเป็นผู้รับผิดชอบในการปลูกฝังความสำนึกทางศีลธรรม ศาสนาจึงเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือสังคม เช่น การจัดหาวัตถุการบรรพชาแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นฐานจากการมีคุณธรรมของประชาชน ศาสนาจึงเป็นตัวกลางเฉลี่ยความผาสุกทางสังคม โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายบังคับ

3. ศาสนาในฐานะผู้ให้จุดหมายแห่งชีวิต ทั้งนี้เพราะรัฐและสังคมจะสามารถช่วยเหลือบุคคล (ปัจเจกบุคคล) ให้มีความสุขสมบูรณ์ได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นสังคมไม่สามารถที่จะทำให้ทุกคนบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตที่แท้จริงได้ นั่นคือ “วิธีการปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง”

สมคิด จิระทัศนกุล (2543 : 23-24) ได้กล่าวถึงวัดในสถานะที่เป็นศูนย์กลางของสังคมว่ามีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่สรุปได้ ดังนี้

1. วัดในฐานะตัวแทนความเจริญและความมั่นคงของแผ่นดิน เพราะการสร้างวัดทุกครั้งต้องใช้กำลังทรัพย์และกำลังแรงงานมาก ยุคสมัยใดที่มั่นคงและมีความเจริญ ก็อาจวัดได้จากจำนวนวัดในแผ่นดินนั้นๆ เช่น อาณาจักรอยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ตอนต้นยุคสมัยรัชกาลที่ 3

2. วัดในฐานะสถาบันผู้สืบทอดศาสนาให้ยั่งยืน เพราะวัดเป็นสถานที่เดียวที่เป็นที่ตั้งและที่รวมแห่ง “ไตรรัตน์” อันเป็นหลักสำคัญที่สุดในทางพุทธศาสนา คือ พระพุทธ (พระพุทธรูป) พระธรรม (พระไตรปิฎก – พระธรรมคัมภีร์) และพระสงฆ์

3. วัดในฐานะสถานที่ให้การศึกษา เพราะเป็นแหล่งเดียวที่ให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมแก่นุทรหลานของชนทุกระดับในสังคมแบบดั้งเดิมของไทย

4. วัดในฐานะที่พึ่งทางกายและใจของสังคม เพราะวัดมีพระภิกษุผู้ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ของผู้มีคุณธรรม ผู้สันโดษ เป็นผู้นำของสังคม ทั้งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจึงได้รับความเชื่อถือยอมรับของสังคมในทุกๆ เรื่องที่ต้องการปรึกษาหารือ หรือช่วยเหลือทั้งในเชิงชี้แนะ สั่งสอน และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

5. วัดในฐานะศูนย์รวมของศิลปกรรม เพราะวัดถูกจรรโลงขึ้นด้วยกระแสศรัทธาจากสังคมที่มีต่อศาสนา ดังนั้น ศิลปกรรมด้านต่างๆ จึงได้รับการถ่ายทอดออกมาอย่างสร้างสรรค์งดงามเต็มเปี่ยมไปด้วยความหมายที่ล้วนสื่อทั้งในเชิงนามธรรมและรูปธรรม

ในแง่ชีวิตประจำวันของประชาชนพุทธศาสนาก็เข้ามามีบทบาทต่อชีวิต “ตั้งแต่เกิดมีการโกนผมไฟการบวชการทำบุญในโอกาสต่างๆ จนกระทั่งตายก็มีการทำบุญตั้งแต่วันสิ้นจนถึงวันเผา” จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนามีบทบาทและความสำคัญต่อทั้งประเทศชาติและประชาชนวัดเป็นองค์การทางพระพุทธศาสนาที่เป็นที่รวมของภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นหนึ่งในสามสถาบันของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นองค์กรสำคัญที่ เป็นผู้แสดงบทบาทของพระพุทธศาสนาจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวัดวัดจึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน

พระพุทธศาสนา

ศาสนาพุทธ ถือกำเนิดในชมพูทวีปก่อนพุทธศักราช 45 ปี ซึ่งนับว่าเป็นศาสนาที่สำคัญที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง มีผู้นับถือหลายร้อยล้านคน โดยเฉพาะในแถบประเทศเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียง และเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะในประเทศไทย พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ได้แก่ ในเขตประเทศพม่า และประเทศไทย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

ประวัติพระศาสดา

พระศาสดาผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา คือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายาแห่งกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ปัจจุบันอยู่ในประเทศเนปาล พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ ในขณะที่ทรงพระเยาว์ก็ได้ศึกษาศิลปวิทยาในสำนักต่างหลายสำนัก จนกระทั่งมีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในวิชาการต่างๆ หลายสาขา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะมีพระชนมายุได้ 16 พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรา มีพระโอรสหนึ่งพระองค์ คือ เจ้าชายราहुล ในชีวิตฆราวาสของพระองค์มีแต่ความสุขสมหวัง ต่อมาเมื่อพระชนมายุได้ 29 พรรษาก็ทรงเบื่อหน่ายโลก เพราะทรงเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสังขาร และทรงหวังจะช่วยชาวโลกให้พ้นทุกข์จึงได้ทรงสละความสุขทั้งมวล ไม่ว่าจะเป็นพระราชทรัพย์ พระโอรส พระมเหสี พระบิดา พระมารดา ญาติพี่น้องและมิตรสหาย ออกบวช เพื่อหาทางที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ทรงผนวชอยู่จนกระทั่งมีพระชนมายุได้ 35 พรรษา จึงได้ตรัสรู้ บรรลุพระสัมมา สัมโพธิญาณ คือ รู้แจ้งสัจธรรมแห่งโลก เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยคำว่า “พุทธ” หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว ได้เสด็จไปโปรดสัตว์

สั่งสอนประชาชนตามแคว้นต่างๆในประเทศอินเดียเป็นเวลา 45 ปี ปรากฏว่าชาวชมพูทวีปสมัยนั้น ได้หันกลับมานับถือพระพุทธศาสนา และเข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก พระพุทธเจ้า ทรงสั่งสอนอยู่ จนกระทั่งมีพระชนมายุได้ 80 พรรษาจึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย

หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา

1. วัฏฏะสงสาร

ในทางพุทธศาสนาแล้ว ก็คือวงจรของการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกทั้งหลายซึ่งมีมนุษย์สัตว์เครื่องจรรณ และเทวดาชั้นต่ำทั้งหลาย หมุนเวียนกันเกิดแก่เจ็บตายกันไปตามกฎแห่งกรรม ของตนซึ่งมีโลกธรรม 8 ประการ คือ ได้ลาภ ได้ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ สิ่งเหล่านี้เป็นของคู่กับมนุษย์ หมุนเวียนเป็นกงล้อ หากจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดมิได้ กฎแห่งกรรม คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั่นเอง อธิบายให้เขาฟังง่ายๆ ว่า เราทำสิ่งดีๆ ก็จะเกิดสิ่งดีๆ ขึ้นในชีวิตแต่ถ้าทำความชั่ว ก็จะประสบพบกับสิ่งไม่ดีต่างๆ ตามมาเป็นหลักศีลธรรมง่ายๆ ของ ศาสนาพุทธ กฎแห่งกรรมนี้ เป็นตัวดึงดูดให้เราและสรรพสัตว์ทั้งหลาย เสวยผลแห่งการกระทำของตนอยู่ในวัฏฏะสงสาร ไม่รู้จักจบสิ้น หากไม่ได้พบพระสัทธรรมแห่งพุทธศาสนา

ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพบเห็นวงจรอุบาทว์นี้ จึงใช้พระปัญญาอันประเสริฐของท่าน ตรวจสอบหาวิธีที่จะหนีออกจากวงจรอุบาทว์นี้ ในที่สุดก็ตรัสรู้ เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้แจ้งถึงวิธีที่จะหลุดพ้นออกจากวงจรอุบาทว์นี้ เมื่อพระองค์ทรงหลุดพ้นไปแล้ว จึงนำเอาวิธีการนั้นมาสั่งสอน พุทธสาวก และเวไนยสัตว์ทั้งหลาย ให้หลุดพ้นจากวัฏฏะสงสารนี้ โดยที่พระองค์ทรงเรียกสภาพที่ หลุดพ้นนั้นว่านิพพาน

2. กฎแห่งกรรม

กฎแห่งกรรม คือ กฎแห่งการกระทำ เป็นกฎแห่งเหตุและผล เป็นกฎของธรรมชาติ คือ ธรรมฝ่ายใดเกิดขึ้นในใจก็ทำกรรมฝ่ายนั้น เกิดกุศลธรรมก็ประกอบกุศลกรรม เกิดอกุศลธรรมก็ ประกอบอกุศลกรรม อย่างนี้เรียกว่า ธรรมชาติ กฎแห่งกรรมเป็นเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต คือ ประกอบเหตุอย่างนี้ต้องไปมีผลอย่างนั้น ประสพผลอย่างนี้เพราะประกอบเหตุมาอย่างนั้น กรรม คือ การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะดีหรือชั่ว เจตนาหรือไม่ จะน้อยหรือมาก ทุกเพศ ทุกวัย ล้วนมีผลทั้งสิ้นที่ไม่มีผลไม่มีเลย ผลบางอย่างปรากฏในปัจจุบันทันตาเห็น บางอย่างเห็นผล ตอนตายไปแล้ว กฎแห่งกรรมนี้ไร้ความปราณี ไม่มีข้อยกเว้นให้กับใครๆ ไม่จำกัดเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดก็ตามในโลก จะอยู่บนดิน บนน้ำ บนอากาศ ดวงจันทร์ ดวงดาว ก็หนีกฎแห่งกรรมไม่พ้น แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราในสมัยที่ยังเป็นพระบรมโพธิสัตว์นักสร้างบารมีก็ยังคงต้องเสวย วิบากกรรม เพราะกรรมติดตามตัวเราไปทุกที่ทุกสถานเหมือนเงาติดตามตัว เมื่อเรายังหนีตัวเรา

ไม่พัว เราที่หนีกฎแห่งกรรมไม่พัวเหมือนกัน กฎหมายหรือกฎเกณฑ์อะไรบางอย่างในโลกที่มนุษย์
สมมติกันขึ้นมา ยังหลีกเลี่ยงเปลี่ยนแปลงได้ ปีนี้ใช้อย่างนี้ปีหน้าเปลี่ยนไปอีกอย่าง แต่กฎแห่งกรรม
ไม่เคยเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น กฎแห่งกรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ ไม่รู้อันตราย
ถ้ารู้แล้วเอาตัวรอดปลอดภัยได้ แม้ยังไม่หมดกิเลส แต่ก็จะมีชีวิตอยู่ในสังสารวัฏได้อย่างปลอดภัย
ไม่พลัดไปสู่อบายภูมิที่มีความทุกข์ทรมานมาก จะท่องเที่ยวสร้างบารมีอยู่เพียงสองภพภูมิ คือ
มนุษย์โลกกับเทวโลก ซึ่งการศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างถ่องแท้จะทำให้เราดำเนินชีวิตด้วย
การสั่งสมบุญบารมีมากกว่า ส่วนที่จะผิดพลาดน้อย ผิดจะไม่ค่อยมี แต่จะมีอยู่เพียงแค่พลาดพลั้ง
เผอเรอ ประมาทเล็กน้อย แม้เวลาตายก็จะตายเป็น พร้อมทั้งจะตายอย่างถูกหลักวิชาหลักคำสอนใน
พระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า (มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย. 2559)

3. อริยสัจ

แปลความหมายว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้
ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ อริยสัจนี้เป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย
องค์ธรรม 4 ประการ ซึ่งเรียกกันสั้นๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แต่ละประการมีความหมาย
ที่ควรทราบ ดังนี้

1. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ที่ได้ชื่อว่าทุกข์ เพราะเป็นของทนได้ยาก คือ ทุกข์
ที่เกิดจากการเกิด การแก่ และการตาย เป็นสภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น สภาพที่ขัดแย้ง
2. สมุทัย เหตุที่เกิดทุกข์ คือ กิเลสตัณหาที่กระตุ้นจิตใจให้แส่หาอารมณ์ที่ปรารถนา
อยากได้ อยากมี อยากเป็น และอยากพ้นไปจากภาวะไม่ปรารถนาเป็นเหตุแห่งทุกข์ที่ต้องละ
พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า ทุกข์ทั้งหมดซึ่งเป็นปัญหาของชีวิต ล้วนมีเหตุให้เกิดเหตุ
นั้น คือ ตัณหาอันได้แก่ความอยากได้ต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วยความยึดมั่น
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ หมายถึง ความดับตัณหาได้สิ้นเชิง ทุกข์ดับไปหมด
พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า ทุกข์คือปัญหาของชีวิตทั้งหมดที่สามารถแก้ไขได้นั้น
ต้องแก้ไขตามทางหรือวิธีแก้
4. มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ลู่ถึงความดับทุกข์ หมายถึง ทางดำเนินให้ถึงความดับทุกข์ คือ
สิ่งนี้เป็นทุกข์ สิ่งนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ สิ่งนี้เป็นความดับทุกข์ สิ่งนี้เป็นทางให้ถึงความดับทุกข์
ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากล่าวไว้มี 8 ประการ

อริยสัจ 4 ประการนี้ เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ปัญหาตามเหตุผล ตามเหตุปัจจัย
คือ การแก้ปัญหของบุคคลด้วยปัญญาของตัวบุคคลนั่นเอง (หลักสูตรธรรมศึกษา. 2557 : 33)

4. ปฏิกิจสมุปบาท

เป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญที่สุดของพุทธศาสนา เป็นหลักคำสอนที่แสดงถึงความกล้าเถิกทางปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า และเป็นหลักคำสอนที่แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยมอย่างชัดเจน เพราะแสดงให้เห็นถึงหลักกำเนิด และการดำเนินไปของสิ่งทั้งปวง ปฏิกิจสมุปบาท ว่าด้วยกฎธรรมชาติของชีวิต หากพิจารณาตามกฎนี้ โดยมีลักษณะเป็นสังขธรรมแล้ว ทุกชีวิตจะเกิดขึ้นดำรงอยู่ ย่อมเป็นเหตุปัจจัยของกันและกัน อิงอาศัยกันเกิดขึ้น ดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปโดยอิสระไม่ต้องอาศัยส่วนอื่น การดำเนินของชีวิต ย่อมเกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่ ทั้งระบบเหมือนเครื่องยนต์ ปฏิกิจสมุปบาท หมายถึง ภาวะที่อาศัยกันเกิดขึ้น ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

อิมัสสะมิง สติ อิทัง โหติ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี

อิมัสสุปปาทา อิทัง อุปปัชชติ เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็มีไม่ได้

อิมัสสะมิง อสติ อิทัง น โหติ เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ไม่มี

อิมัสสะ นิโรธา อิทัง นิรุชฌติ เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้จึงดับ

จากพุทธพจน์นี้จะเห็นว่า องค์ประกอบของชีวิตทุกส่วนย่อมอาศัยกัน มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งในการเกิด ตั้งอยู่ และสลายไป

5. ไตรลักษณ์

สิ่งทั้งหลายทั้งปวงประกอบอยู่ด้วยลักษณะอันเรียกว่า ไตรลักษณ์ หรือเรียกอีกอย่างว่า สามัญลักษณ์มี 3 ประการ คือ

อนิจจัง แปลว่า ไม่เที่ยง มีความหมายว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงประเภทที่เป็นสังขาร คือเหตุปัจจัยปรุงแต่งนั้นมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีความคงที่ตายตัว

ทุกขัง แปลว่า เป็นทุกข์มีความหมายว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงประเภทสังขาร มีลักษณะที่เป็นทุกข์ มองดูแล้ว น่าสังเวชใจน่าให้เกิดความทุกข์ใจแก่ผู้มีความเห็นแจ่มแจ้งในสิ่งนั้นๆ

อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่ตัวตนมีความหมายว่าทุกสิ่งทุกอย่างทั้งประเภทที่เป็นสังขารและมีสังขาร ไม่มีความหมายแห่งความเป็นตัวเป็นตนถ้าเราเห็นอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนถูกต้องแล้วความรู้สึกลึกซึ้งที่ไม่มีตัวไม่มีตน จะเกิดขึ้นมาเองในสิ่งทั้งปวงแต่ที่เราไปหลงเห็น หรือหลงสำคัญว่าเป็นตัวเป็นตนนั้นเพราะความไม่รู้ไม่เห็นอย่างถูกต้องตามที่จริงว่าอะไรเป็นอะไรนั่นเอง

ขอให้ทราบว่าลักษณะ 3 ประการ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตานี้เป็นคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมากที่สุดทั้งหมดนี้ ทำให้เราเห็นได้ว่า เรื่องอันเกี่ยวกับ ไตรลักษณ์ หรือ สามัญ ลักษณ์ นี้เป็นใจความสำคัญ เพราะ เป็นเรื่องแสดงให้เห็น ความทุกข์ แล้วนำมาซึ่ง ทางแห่งความดับทุกข์ และเป็นเรื่องซึ่ง ทรง ย้ำมากที่สุด ทรงสั่งสอนมากที่สุด กว่าเรื่องทั้งหลาย ควรที่จะได้รับการสนใจเป็นพิเศษ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส). 2549)

6. เป็นเช่นนั่นเอง

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามพระอานนว่า ท่านอานนนี่ถึงความตายวันละกี่ครั้ง พระอานนก็ตอบว่า ข้าพระพุทธเจ้านี่ถึงวันละ 3 ถึง 4 ครั้งพระพุทธเจ้าข้า พระพุทธเจ้ากล่าวต่อนั้นยังน้อยไปเราตถาคตนี่ถึงลมหายใจเข้าออก นั่นคือการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระอานนพุทธสาวก ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีมากมาย แต่ในที่นี้จะขอยกหลักธรรมคือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเสริมในระหว่างที่ยังวนเวียนอยู่ในความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพราก สูญเสีย และความที่จะต้องเป็นผู้มีกรรม ได้รับผลของกรรม ยังไม่สามารถจะอยู่เหนือกรรมได้ เราไม่ควรทำชีวิตให้มีคุณภาพ แก่ก็แก่อย่างมีคุณภาพ นั่นเป็นธรรมชาติของสัตว์โลก ไม่ว่าจะเป็มนุษย์ อย่างเราหรือสัตว์เดรัจฉานอย่าง เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ ย่อมได้รับผลของการหมุนเวียนในวัฏจักรแห่งวงล้อนี้ หรือกล่าวอีกอย่างว่ามันเป็นเช่นนี้เอง “อสุสโก โลโก” สัตว์โลกไม่มีอะไรเป็นของของตน ต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไปในที่สุด เลยไม่มีอะไรจะสูญเสีย ได้เตรียมใจเอาไว้แล้วไว้ในที่สุดเมื่อความตายมาถึงเข้า เราจะต้องสูญเสียหมดทุกอย่าง ไม่มีอะไรเหลือแม้แต่อย่างเดียว ร่างกายของเราซึ่งเป็นที่รักที่หวงแหน เป็นสมบัติชิ้นสุดท้ายที่เรารัก ก็เอาไปไม่ได้ ในที่สุดต้องนำไปฝังไปเผาแล้วแต่คนที่อยู่ข้างหลังเขาจะทำอย่างไร ถ้าทำใจไว้ล่วงหน้าอย่างนี้แล้ว มันก็เป็นกันเองกับความเจ็บไข้ กับความตาย กับความสูญเสียกับการพลัดพราก มันเกิดขึ้นและเป็นเช่นนั้นเองกับสัตว์โลกทุกผู้ทุกคน

7. ความว่างเปล่า

ตามพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สรุปไว้ว่า สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สิ่งทั้งหลายไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา บรรดา รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ทั้งหมด ไม่ใช่ตัวตน ล้วนว่างเปล่าจากตัวตน สุดท้ายสูญสลายหายไปทั้งหมด จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น และให้ตั้งใจมันอยู่กับความว่าง เพราะสิ่งทั้งหลายล้วนว่างเปล่า หากเราไปยึดถือยึดมั่นจะต้องเกิดทุกข์ขึ้นแน่นอน เพราะไม่มีอุปาทานยึดถือสิ่งทีอนิจจังไม่เที่ยง อนัตตาว่างเปล่าเหล่านั้นว่าเป็นเราเป็นของเรา ดังนั้นทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน เราจะต้องตั้งใจมันอยู่กับความว่าง เพราะเรารู้ชัดแล้วว่า สิ่งทั้งหลายไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา ล้วนว่างเปล่า อารมณ์ที่เข้าสู่สูญญตสมาธิ รับรู้แต่ไม่รับเก็บอารมณ์ ก็ว่างจากอารมณ์แล้ว ไม่มีวิตกวิจารณ์ สังขารไม่ปรุงแต่ง ไม่มีอารมณ์คือไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสใดๆ ไม่มีความรู้สึกนึกคิดใดๆ ที่จะปรุงแต่ง ไม่รับอารมณ์ปัจจุบัน ไม่นึกถึงอดีต ไม่นึกถึงอนาคต นิพพานัน ปรหม์ สูญญ์ มีแต่ตัวรู้ รับรู้ไม่รับเก็บ เกิดขึ้นแล้วดับไป สูญญตสมาธิ สูญญตวิโมกข์ หลุดพ้นด้วยความว่าง ทุกอย่างว่างเปล่า ไม่มีอุปาทานก็คือ ไม่ได้เก็บอารมณ์ไว้ นั่นเอง คือ รู้แล้วละอารมณ์ไปเลย ไม่ได้นึกถึงอารมณ์ ไม่ได้ปรุงแต่ง ไม่ว่าจะรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ไม่ให้เก็บอารมณ์ใดๆ ไว้

8. ความหลุดพ้น

คือหลุดพ้นจากกิเลสหรือหลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร หรือเป็นสภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์ โดยสิ้นเชิงแล้ว ภาวะที่จิตมีความสงบสูงสุด เพราะไร้ทุกข์ ไร้สุข เป็นอิสรภาพสมบูรณ์ เป็นความหยั่งร้ออย่างกระฉ่างแจ่มแจ้งในกายและจิต การที่ไร้ความปรุงแต่ง ความหลุดพ้นสภาพของโลก เป็นอเสกขะบุคคล นั่นคือการเข้าสู่พระนิพพาน

9. หลักปฏิบัติ

พระพุทธศาสนาเป็นทั้งศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนา หมายถึง คำสอนพระพุทธเจ้า เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ คือสังขธรรมที่ค้นพบโดยพระพุทธเจ้านั่นเอง เป็นสังขธรรมที่คงอยู่ตามสภาวะ พระพุทธองค์ค้นหาเอง ปฏิบัติเอง และรู้แจ้งด้วยตนเองแล้วจึงนำมาประกาศและถ่ายทอดแก่สาวกให้รู้แจ้ง รากฐานของพระพุทธศาสนาก็คือพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ หมายถึงพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ร้อยยี่สิบสี่ แล้วทรงสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ พระธรรมหมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด คือคำสอนที่เนื่องด้วยการปฏิบัติ เป็นหลักที่ควรรู้ และควรปฏิบัติ เพื่อฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ ให้ละเอียดประณีต ขึ้นตามลำดับจนสามารถกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไปได้ และพระสงฆ์ หมายถึง หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย แล้วสอนให้ผู้อื่นทำตาม พระพุทธศาสนาที่ตั้งมั่นยังยืนมานานได้จนถึงบัดนี้ ก็เพราะอาศัยพระสงฆ์ช่วยเป็นกำลังสำคัญ ในการรักษาทรงจำ ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่สืบมา (หลักสูตรธรรมศึกษา. 2557 : 15)

10. ไตรสิกขา

ไตรสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาแบบพระพุทธศาสนา นั่นคือข้อที่จะต้องศึกษาปฏิบัติ เพื่อฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมาย คือพระนิพพาน

ไตรสิกขา คือ ระบบการศึกษาทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาทางจิต และปัญญาของมนุษย์ 3 ประการ ได้แก่

1. ศีล คือ ข้อศึกษาปฏิบัติของมนุษย์ในการที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน ไม่รังแกกัน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
2. สมาธิ คือ การทำจิตใจของตนให้ตั้งมั่น เป็นธรรม มีคุณธรรม สงบ เข้มแข็ง เพื่อต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ที่มากระทบกับจิตใจ
3. ปัญญา คือ การรู้คิด รอบรู้ รู้ชัด รู้จริง รู้แจ้ง มีเหตุผล

ไตรสิกขาทั้งสามนี้ สามารถปฏิบัติ หรือบำเพ็ญไปพร้อมๆ กันในคราวเดียวกันได้ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุต โต) (2556 : 87) ได้กล่าวไว้ว่า ในการทำกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมอะไรก็ตามในการแสดงออกทุกอย่าง เราสามารถบำเพ็ญไตรสิกขาไปได้พร้อมกัน

ทั้งหมด นั่นคือ คีล สมาธิ และปัญญา สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกันในขณะทำกิจกรรมใดๆ นั่นเอง โดยไม่ต้องรอทำทีละข้อ หรือศึกษาทีละข้อ

11. การเจริญสติ

การเจริญสติ คือ การกำหนดอิริยาบถให้ทันในปัจจุบัน และการรับรู้ความรู้สึกต่างๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดเวลาให้มากที่สุด ความรู้สึกของคนมีทางรู้อยู่ 6 ทางคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้กำหนดรู้ไปตามจริงที่ใจรู้ พร้อมกับกิริยาเคลื่อนไหวอื่นๆ ทำอะไรก็ให้มีสติกำหนดรู้ให้ทันปัจจุบันให้มากที่สุดในการเดินจงกรม นั่งสมาธิ และเจริญสตินี้ การเจริญสติจัดว่ามีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง การเดิน จงกรมเป็นอันดับสอง และการนั่งสมาธิมีความสำคัญเป็นอันดับสาม ในอันที่จะทำให้เกิดปัญญา เมื่อเจริญสติกำหนดรู้ให้ต่อเนื่องกัน จิตจะสงบลงได้ ความฟุ้งซ่านจะน้อยลง จะเกิดความคิดถูก รู้ถูก พุคถูก ทำถูก ซึ่งเรียกว่า ปัญญา หรือ วิปัสสนาญาณ หรือความดำริชอบ ซึ่งเป็นวิชาแก้ปัญหา โลกแก้ปัญหารธรรม ได้อย่างถูกต้องและดียิ่ง ผลพลอยได้ที่ตามมาคือ การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและความสันติสุข

12. อริยมรรค

อริยมรรค แปลว่าแนวทางดำเนินอันประเสริฐของชีวิตหรือกาย วาจา ใจ เป็นข้อปฏิบัติที่พอดีไม่หย่อนไม่ตึงเกินไป ข้อปฏิบัติแต่ละข้อ เรียกว่า อองค์ มีอยู่ 8 องค์ จึงเรียกว่า มรรคมีองค์ 8 ดังนี้

สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้อง ปัญญารู้แจ้งในอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ปัญญารู้แจ้งในไตรลักษณ์ ในปฏิจจนสมปบาท

สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ หมายถึง ความดำริที่ถูกต้อง ความดำริในการปราศออกจากกาม การไม่ผูกพยาบาท และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น

สัมมาวาจา คือ วาจาชอบ หมายถึง การพูดที่ถูกต้อง การพูดที่ปราศจากวจีทุจริต 4 อย่าง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

สัมมากัมมันตะ คือ กระทำชอบ หมายถึง การทำงานที่ถูกต้อง ไม่มีโทษปราศจากกายทุจริต 3 อย่าง คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤตผิดในกาม

สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง ประกอบแต่อาชีพสุจริต งดเว้นจากมิจฉาชีพ ที่ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย มีโทษทั้งทางโลก และทางพุทธบัญญัติ

สัมมาวายามะ คือ พยายามชอบ หมายถึง ความเพียรพยายามที่ถูกต้อง ความเพียรพยายามในสัมมปปธาน 4 คือ เพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้นุญกุศลเกิดขึ้น และเพียรรักษาบุญกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

สัมมาสติ คือ ระลึกชอบ หมายถึง ความระลึกที่ถูกต้อง ความระลึกไปในสติปัญญา 4 คือ กาย เวทนา จิต ธรรม

สัมมาสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นชอบ หมายถึง ความตั้งใจมั่นที่ถูกต้อง ความตั้งใจมั่นในการเจริญสมาธิ 4 คือ ปฐมฌาน ทุติฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน

อริยมรรค หรือมรรคมีองค์ 8 เรียกอีกอย่างว่า มัชฌิมาปฏิทา แปลว่า ทางสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติอย่างกลางๆ พอดีๆ ไม่ตึงเกินไปไม่หย่อนเกินไป นำไปสู่จุดหมายปลายทางเพื่อความหลุดพ้นจากอภิสวะกิเลส นั่นคือพระนิพาน (หลักสูตรธรรมศึกษา, 2557 : 51)

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรม

วันสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นวันที่มีเหตุการณ์ที่สำคัญ อันเนื่องด้วยพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า, พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เหตุการณ์ที่สำคัญดังกล่าว เป็นประโยชน์แก่อุทิศแก่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า คือบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ให้น้อมรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในหลักที่สำคัญ เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อจรโลงให้พระพุทธศาสนา ดำรงคงอยู่สถิตสถาพร เป็นคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ตนเองและแก่สัตว์โลกทั้งปวง ซึ่งมีใจจำกัดอยู่เพียงมนุษยชาติเท่านั้นเมื่อวันสำคัญทางศาสนาเวียนมาถึงแต่ละครั้ง พุทธศาสนิกชนพึงน้อมระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ด้วยการร่วมชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามพระอาราม ศาสนสถานต่าง ๆ โดยวันสำคัญแต่ละวัน ก็จะมีระเบียบพิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป

วันมาฆบูชา

มาฆะ เป็นชื่อของเดือน 3 มาฆบูชา นั้น ย่อมาจากคำว่า "มาฆบูรณมี" แปลว่า การบูชาพระในวันเพ็ญ เดือน 3 วันมาฆบูชาจึงตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 แต่ถ้าปีใดมีเดือน อธิกมาส คือ มีเดือน 8 สองครั้ง วันมาฆบูชาก็จะเลื่อนไปเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 เป็นวันสำคัญวันหนึ่งในวันพระพุทธศาสนา คือ วันที่มีการประชุมสังฆสันนิบาตครั้งใหญ่ในพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต" และเป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดง โอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระสงฆ์สาวกเป็นครั้งแรก ณ เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ เพื่อให้พระสงฆ์นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะยังพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป กิจกรรมที่ปฏิบัติในวันมาฆบูชา ดังนี้

1. เข้าประชาชนทำบุญตักบาตร
2. พิธีในช่วงเช้า ดังนี้
  - 1) ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด
  - 2) พระสงฆ์เข้าประจำสัทที่นั่ง

- 3) ตัวแทนประชาชนจตุรปูเทียน บุษยาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล 5
- 4) พระสงฆ์ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารพระสงฆ์
- 5) เจ้าอาวาสกล่าวสัมโมทนียคาถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะให้พร
- 6) พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า
- 7) ประชาชนที่มาช่วยทำบุญ รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน ก่อนแยกย้ายกลับ

3. พิธีในช่วงเย็น ดังนี้

- 1) พระสงฆ์และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัด
- 2) พระสงฆ์ทำวัตรเย็น
- 3) ตัวแทนประชาชนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล
- 4) ตัวแทนประชาชนอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา
- 5) พระสงฆ์กล่าวนำคำเวียนเทียนเนื่องในวันมาฆบูชา
- 6) พระสงฆ์และประชาชนร่วมเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ

วันวิสาขบูชา

คำว่า วิสาขบูชา หมายถึงการบูชาในวันเพ็ญเดือน 6 วิสาขบูชา ย่อมาจาก วิสาขปุรณมีบูชา แปลว่า "การบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ" ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือ มีเดือน 8 สองหน ก็เลื่อนไปเป็นกลางเดือน 7 ความสำคัญ วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือเกิด ได้ตรัสรู้ คือสำเร็จ ได้ปรินิพพาน คือ ดับ เกิดขึ้นตรงกันทั้ง 3 คราว คือ

1. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ ประสูติที่พระราชอุทยานลุมพินีวัน ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับเทวทหะ เมื่อเช้าวันศุกร์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีจอ ก่อนพุทธศักราช 80 ปี
2. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้าเมื่อพระชนมายุ 35 พรรษา ณ ใต้ร่มไม้ศรีมหาโพธิ์ ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ในตอนเช้ามืดวันพุธ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีระกา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี หลังจากออกผนวชได้ 6 ปี ปัจจุบันสถานที่ตรัสรู้แห่งนี้เรียกว่า พุทธคยา เป็นตำบลหนึ่งของเมืองคยา แห่งรัฐพิหารของอินเดีย
3. หลังจากตรัสรู้แล้ว ได้ประกาศพระศาสนา และโปรดเวไนยสัตว์ 45 ปี พระชนมายุได้ 80 พรรษา ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อวันอังคาร ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง ณ สาลวโนทยานของมัลลกษัตริย์ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ (ปัจจุบันอยู่ในเมือง กุสินคระ) แคว้นอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง ที่เหตุการณ์ทั้ง 3 เกี่ยวกับวิถีชีวิตของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีช่วงระยะเวลาห่างกันนับเวลาหลายสิบปี บังเอิญเกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 6 ดังนั้นเมื่อถึงวันสำคัญ เช่นนี้ ชาวพุทธทั้งคฤหัสถ์ และบรรพชิตได้พร้อมใจกันประกอบพิธีบูชาพระพุทธองค์เป็นการพิเศษ

เพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ ของพระองค์ท่าน ผู้เป็นดวงประทีปของโลก กิจกรรมที่ปฏิบัติในวันวิสาขบูชา ดังนี้

1. เข้าประชาชนทำบุญตักบาตร
2. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้
  - 1) ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด
  - 2) พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง
  - 3) ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล 5
  - 4) พระสงฆ์ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารพระสงฆ์
  - 5) เจ้าอาวาสกล่าวสัมโมทนียคาถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะให้พร
  - 6) พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า
  - 7) ประชาชนที่มาร่วมทำบุญ รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน ก่อนแยกย้ายกลับ
3. พิธีในช่วงเย็น ดังนี้
  - 1) พระสงฆ์และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัด
  - 2) พระสงฆ์ทำวัตรเย็น
  - 3) ตัวแทนประชาชนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล
  - 4) ตัวแทนประชาชนอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา
  - 5) พระสงฆ์กล่าวนำคำเวียนเทียนเนื่องในวันวิสาขบูชา
  - 6) พระสงฆ์และประชาชนร่วมเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ

วันอาสาฬหบูชา

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 นับเป็นวันที่สำคัญในประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนา คือวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาหรือหลักธรรมที่ทรงตรัสรู้ เป็นครั้งแรกแก่เบญจวัคคีย์ทั้ง 5 ณ มฤคทายวัน ตำบลอติปิตนະ เมืองพาราณสี ในชมพูทวีปสมัยโบราณซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย ด้วยพระพุทธองค์ทรงเปรียบดังผู้ทรงเป็นธรรมราชา ก็ทรงบันลือธรรมเกียรติยศแห่งธรรมให้มนุษยคณา เริ่มตั้งแต่ขยายอาณาจักรแห่งธรรม นำความร่มเย็นและความสงบสุขมาให้แก่หมู่ประชา ดังนั้น ธรรมเทศนาที่ทรงแสดงครั้งแรกจึงได้ชื่อว่า ชัมมจักกัปปวัตตนสูตร แปลว่า พระสูตรแห่งการหมุนวงล้อธรรม หรือพระสูตรแห่งการแผ่ขยายธรรมจักร กล่าวคือดินแดนแห่งธรรม

เมื่อ 2500 กว่าปีมาแล้วนั้นชมพูทวีปในสมัยโบราณ กำลังย่างเข้าสู่ยุคใหม่แห่งความเจริญก้าวหน้า รุ่งเรืองเฟื่องฟูทุกด้านและมีคนหลายประเภททั้งชนผู้มั่งคั่งร่ำรวย นักบวชที่พัฒนาความเชื่อและ ข้อปฏิบัติทางศาสนา เพื่อให้ผู้ร่ำรวยได้ประกอบพิธีกรรมแก่ตนเต็มที่ ผู้เป็่อนายชีวิตที่วนเวียน ในอำนาจและ โภคสมบัติที่ออกบวช หรือบางพวกก็แสวงหาคำตอบที่เป็นทางออก

พื้นด้วยการคิดปรัชญาต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เหลือวิสัยและไม่อาจพิสูจน์ได้บ้าง พระพุทธเจ้าจึงทรงอุบัติในสภาพเช่นนี้ และดำเนินชีพเช่นนี้ด้วยแต่เมื่อทรงพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในตอนนั้นขาดแก่นสารไม่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง แก่ตนเองและผู้อื่น จึงทรงคิดหาวิธีแก้ไขด้วยการทดลองต่างๆ โดยละทิ้งราชสมบัติ และอิสริยศแล้วออกผนวช บำเพ็ญตบถนานถึง 6 ปี ก็ไม่อาจพบทางแก้ไขได้ ต่อมาจึงได้ทางค้นพบ มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง เมื่อทรงปฏิบัติตามมรรคานี้ก็ได้ค้นพบสังขารที่นำคุณค่าแท้จริงมาสู่ชีวิต อันเรียกว่า อริยสัจ 4 ประการ ในวันเพ็ญเดือน 6 ก่อนพุทธศก 44 ปี ที่เรียกว่า การตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จากนั้นทรงงานประกาศศาสนาโดยทรงดำรงหาทางที่ได้ผลดีและรวดเร็ว คือ เริ่มสอนแก่ผู้มีพื้นฐานภูมิปัญญาดีที่รู้แจ้งคำสอนได้อย่างรวดเร็วและสามารถนำไปชี้แจงอธิบาย ให้ผู้อื่นเข้ามาได้อย่างกว้างขวาง จึงมุ่งไปพบนักบวช 5 รูป หรือเบญจวัคคีย์ และได้แสดงธรรม เทศนาเป็นครั้งแรกในวันเพ็ญ เดือน 8 จัดกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชา ดังนี้

1. เข้าประชาชนทำบุญตักบาตร
2. พิธีในช่วงเช้า ดังนี้
  - 1) ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด
  - 2) พระสงฆ์เข้าประจำส้วที่นั่ง
  - 3) ตัวแทนประชาชนจตุรุษเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล 5
  - 4) พระสงฆ์ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารพระสงฆ์
  - 5) เจ้าอาวาสกล่าวสัมโมทนียคาถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะให้พร
  - 6) พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า
  - 6) ประชาชนที่มาร่วมทำบุญ รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน ก่อนแยกย้ายกลับ
3. พิธีในช่วงเย็น ดังนี้
  - 1) พระสงฆ์และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัด
  - 2) พระสงฆ์ทำวัตรเย็น
  - 3) ตัวแทนประชาชนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล
  - 4) ตัวแทนประชาชนอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา
  - 5) พระสงฆ์กล่าวนำคำเวียนเทียนเนื่องในวันอาสาฬหบูชา
  - 6) พระสงฆ์และประชาชนร่วมเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ

วันเข้าพรรษา

เข้าพรรษา แปลว่า พักฝน หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน โดยเหตุที่พระภิกษุในสมัยพุทธกาล มีหน้าที่จะต้องจาริกโปรดสัตว์ และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนแก่ประชาชนไปในที่ต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีที่อยู่ประจำ แม้ในฤดูฝน ชาวบ้านจึงตำหนิว่า

ไปเหยียบข้าวกล้าและพืชอื่นๆ จนเสียหาย พระพุทธเจ้าจึงทรงวางระเบียบการจำพรรษาให้พระภิกษุอยู่ประจำที่ตลอด 3 เดือน ในฤดูฝน คือ เริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ถ้าปีใดมีเดือน 8 สองครั้ง ก็เลื่อนมาเป็นวันแรม 1 ค่ำ เดือนแปดหลัง และออกพรรษาในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เว้นแต่มีกิจธุระเจ้าเป็นซึ่งเมื่อเดินทางไปแล้วไม่สามารถจะกลับได้ในเดิวนั้น ก็ทรงอนุญาตให้ไปแรมคืนได้ คราวหนึ่งไม่เกิน 7 คืนเรียกว่า สัตตาหะ หากเกินกำหนดนี้ถือว่าไม่ได้รับประโยชน์แห่งการจำพรรษา จัดว่าพรรษาขาด ระหว่างเดินทางก่อนหยุดเข้าพรรษา หากพระภิกษุสงฆ์เข้ามาทันในหมู่บ้านหรือในเมืองก็พอจะหาที่พักพิงได้ตามสมควร แต่ถ้ามาไม่ทันก็ต้องพึ่งโคนไม้ใหญ่เป็นที่พักแรม ชาวบ้านเห็นพระได้รับความลำบากเช่นนี้ จึงช่วยกันปลูกเพิง เพื่อให้ท่านได้อาศัยพักผ่อน รวมกันหลาย ๆ องค์ ที่พักดังกล่าวนี้เรียกว่า วิหาร แปลว่าที่อยู่สงฆ์ เมื่อหมดแล้ว พระสงฆ์ท่านออกจาริกตามกิจของท่านครั้งถึงหน้าฝนใหม่ท่านก็กลับมาพักอีกเพราะสะดวกดี แต่บางท่านอยู่ประจำเลย บางทีเศรษฐีมีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ก็เลือกหาสถานที่สงบเงียบไม่ห่างไกลจากชุมชนนัก สร้างที่พัก เรียกว่า อาราม ให้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ดังเช่นปัจจุบันนี้ กิจกรรมต่างๆ ที่ควรปฏิบัติในวันเข้าพรรษา

1. เข้าประชาชนทำบุญตักบาตร

2. พิธีในช่วงเช้า ดังนี้

1) ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด

2) พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง

3) ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล 5

4) ประชาชนร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารพระสงฆ์

5) เจ้าอาวาสกล่าวสัมโมทนียคาถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะให้พร

6) พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า

7) ประชาชนที่มาร่วมทำบุญ รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน ก่อนแยกย้ายกลับ

3. พิธีในช่วงเย็น ดังนี้

1) พระสงฆ์และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัด

2) พระสงฆ์ทำวัตรเย็น

3) ตัวแทนประชาชนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล

4) ตัวแทนประชาชนอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาเนื่องในวันเข้าพรรษา

5) ประชาชนร่วมกันกล่าวคำถวายสังฆทาน เครื่องอุปโภคสำหรับพระสงฆ์ใช้ในช่วง

เข้าพรรษา

6) พระสงฆ์กล่าวคำอธิษฐานเข้าพรรษา

วันออกพรรษา

วันออกพรรษา คือวันสิ้นสุดระยะเวลาจำพรรษา หรือออกจากที่อยู่ประจำที่ในฤดูฝน ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

วันออกพรรษานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันมหาปวารณา คำว่า "ปวารณา" แปลว่า อนุญาต หรือ ขอมให้ คือ เป็นวันที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ด้วยกัน ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ในข้อที่ผิดพลั้งล่วงเกินระหว่างที่จำพรรษาอยู่ด้วยกัน ในวันออกพรรษานี้กิจที่ชาวบ้านมักจะกระทำก็คือ การบำเพ็ญกุศล เช่น ทำบุญตักบาตร จัดดอกไม้ รูป เทียน ไปบูชาพระที่วัด และฟังพระธรรมเทศนา ของที่ชาวพุทธนิยมนำไปใส่บาตรในวันนี้ก็คือ ข้าวต้ม มัดไต้ และข้าวต้มลูกโยน และการร่วมกุศลกรรมกร ตักบาตรเทโว คำว่า เทโว ย่อมาจาก"เทโวโรหน แปลว่าการเสด็จจากเทวโลกการตักบาตรเทโว จึงเป็นการระลึกถึงวันที่ พระพุทธองค์เสด็จกลับจากการโปรด พระพุทธมารดาในเทวโลก ประเพณีการทำบุญกุศล เนื่องในวันออกพรรษานี้ ทุกวัดในประเทศไทย ก็มีพิธีเหมือนกันหมด จะผิดกันก็เพียงแต่สถานที่ ที่สมมติว่าเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เท่านั้น จัดกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันออกพรรษา

1. เช้าประชาชนทำบุญตักบาตร

2. พิธีในช่วงเช้า ดังนี้

- 1) ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด
- 2) พระสงฆ์เข้าประจำคู่ที่นั่ง
- 3) ตัวแทนประชาชนจุดรูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล 5
- 4) พระสงฆ์ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารพระสงฆ์
- 5) เจ้าอาวาสกล่าวสัมโมทนียคาถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะให้พร
- 6) พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า
- 7) ประชาชนที่มาร่วมทำบุญ รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน ก่อนแยกย้ายกลับ

3. พิธีในช่วงเย็น ดังนี้

- 1) พระสงฆ์และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัด
- 2) พระสงฆ์ทำวัตรเย็น
- 3) ตัวแทนประชาชนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล
- 4) ตัวแทนประชาชนอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาเนื่องในวันออกพรรษา
- 5) พระสงฆ์อธิษฐานออกพรรษา

4. พิธีตักบาตรเทโวโรหณะ ในเช้าวันถัดจากวันออกพรรษา

1) ประชาชนร่วมประชุมกันที่วัดในช่วงเช้า พร้อมเตรียมข้าวสาร อาหารแห้ง สำหรับ ตักบาตร

2) ตัวแทนประชาชนกล่าวอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล

3) ตัวแทนประชาชนกล่าวนำถวายสังฆทาน

4) พระสงฆ์ให้พร

5) ประชาชนออกไปชุมนุมกันบริเวณลานวัดเพื่อรอตักบาตร

6) พระสงฆ์เดินบิณฑบาตรเสร็จพิธี

ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

ศาสนพิธีหมายถึง ระเบียบหรือวิธีปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งกิจกรรมแต่ละอย่างย่อมมีแนวทางกำหนดไว้จนกลายเป็นแบบแผนและประเพณีสืบทอดกันมาศาสนพิธีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของศาสนา 5 ประการ ได้แก่ ศาสดาศาสน ธรรมศาสน บุคคลศาสน วัตถุสถาน และเป็นส่วนสำคัญในการน้อมนำพุทธศาสนิกชนให้เกิด ความเลื่อมใสและพร้อมใจที่จะปฏิบัติตามหลักพิธีกรรมและยังชักจูงให้อยากเรียนรู้หลักธรรม อันเป็นสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา

การถวายภัตตาหาร

อาหารที่ต้องห้ามสำหรับพระภิกษุสงฆ์ อาหารที่ต้องห้ามสำหรับพระภิกษุคืออาหารที่เป็น อกัปปิยะไม่สมควรแก่สมณบริโภคชนฉันได้แก่เนื้อ 10 ชนิดและอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อ 10 ชนิด เหล่านี้ ได้แก่

เนื้อมนุษย์รวมทั้งเลือดมนุษย์ด้วย เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ (สิงห์โต) เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี และเนื้อเสือดาว เนื้อสัตว์นอกจาก 10 ชนิดนี้ ไม่ทรงห้าม แต่ทรงห้ามของคิบ คือ เนื้อที่ยังไม่ได้ทำให้สุกด้วยไฟ เช่น เนื้อคิบ ปลาคิบ เป็นต้น ทรงห้ามไม่ให้ พระภิกษุขบฉัน เนื้อสัตว์ที่ฆ่าเจาะจง เช่น ฆ่าปลา ฆ่าไก่ เป็นต้น เพื่อทำอาหารถวายแก่พระภิกษุ สามเณร โดยตรง ซึ่งเรียกว่า อุทิสสะมังสะ แปลว่า เนื้อเจาะจงเป็นของห้ามไม่ให้พระภิกษุสามเณร ขบฉัน ถ้าพระภิกษุ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน และไม่ได้สงสัยว่าเขาฆ่าเพื่อเป็นเฉพาะเจาะจงแก่ตนฉันได้ ผลไม้ที่มีเมล็ดอาจเพาะเป็น คือ ผลไม้ที่ไซ้เมล็ดปลูกได้ เช่น เงาะ ลำไย เป็นต้น และเง่าที่ ปลูกเป็น คือ เผือก มัน แห้ว เป็นต้น ทรงอนุญาตให้อนุปลสัมบันคือบุคคลที่ไม่ใช่พระภิกษุ ได้แก่ สามเณรและคฤหัสถ์ทำให้เป็นของสมควรแก่สมณะเสียก่อนแล้วฉันได้ไม่เป็นอาบัติ

อาหารที่ปรุงด้วยสุราจนมีสีมีกลิ่นหรือมีรสปรากฏรู้ได้ว่ามีสุราเจือปนทรงห้ามไม่ให้ พระภิกษุขบฉันถ้าไม่มีสีไม่มีกลิ่นหรือไม่มีรสปรากฏฉันได้ไม่เป็นอาบัติอาหารที่สมควรแก่ พระภิกษุสงฆ์

เนื้อสัตว์ (นอกจากเนื้อที่ทรงห้าม 10 ชนิดดังกล่าวแล้ว) ทุกชนิดซึ่งเป็นเนื้อที่เขาฆ่าเพื่อนำมาเป็นอาหารคนพื้นเมืองตามร้านตลาดเรียกว่า ปะวัตตะมังสะ แปลว่าเนื้อที่มีอยู่แล้วเนื้อที่เป็นไปอยู่ตามปกติที่เขาทำให้สุกด้วยไฟแล้วอนุญาตให้พระภิกษุฉันได้ไม่เป็นอาบัติ สัตว์ที่เขาฆ่าจะจงเพื่อทำอาหารถวายแก่พระภิกษุโดยตรงแต่พระภิกษุไม่ได้เห็น ไม่ได้ยินและไม่ได้สงสัยว่าเขาฆ่าเป็นการเฉพาะเจาะจงแก่ตน เช่น อนุญาตให้พระภิกษุฉันได้ไม่เป็นอาบัติ

วิธีการจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์

การจัดภัตตาหารถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ในเวลาเช้านิยมจัดอาหารประเภทอาหารเบา เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก กาแฟ ขนมปัง เป็นต้น เพื่อสะดวกแก่เจ้าภาพที่ไม่ต้องเตรียมมากและเพื่อพระภิกษุจะได้มีโอกาสฉันภัตตาหารเพลได้ดีทำให้ไม่เกิดความหิวในเวลาเย็นและค่ำคืน

ถ้าจัดภัตตาหารถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ในเวลาเพลนิยมจัดอาหารประเภทอาหารหนักจัดแบบเต็มยศและโดยมากนิยมจัดอาหารประเภทอาหารไทยซึ่งถูกกัปรสนิยมของพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นคนไทยและควรเป็นอาหารประเภทพื้นเมืองเป็นหลักอาจมีอาหารพิเศษแทรกบ้างบางอย่างการถวายสังฆทานสังฆทาน แปลว่า การให้แก่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจงพระสงฆ์ที่จะรับถวายด้วยความเคารพเลื่อมใสจริงๆ ไม่เห็นแก่หน้าบุคคลจึงจะเป็นสังฆทานมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. เตรียมภัตตาหารใสภาชนะให้เรียบร้อยจะถวายก็รูปก็ได้แล้วแต่ศรัทธาแล้วนิมนต์พระรูปใดรูปหนึ่งที่พบครั้งแรกหรือนิมนต์กับพระภิกษุผู้มีหน้าที่รับนิมนต์แทนสงฆ์ก็ได้
2. สถานที่ถ้าเป็นในบ้านควรจัดห้องใดห้องหนึ่งให้เรียบร้อยถ้ามีพระพุทธรูปควรตั้งบูชาพระพุทธรูปด้วย
3. เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วให้นำภัตตาหารมาตั้งตรงหน้าอาราธนาศีลรับศีลแล้วกล่าวคำถวายถ้าถวายรวมกันหลายคนให้ผู้เป็นหัวหน้ากล่าวคำถวายเป็นวรรคๆ ให้ผู้อื่นว่าตามจะว่าเฉพาะบาลีหรือทั้งบาลีและคำแปลก็ได้ขณะกล่าวคำถวายพระสงฆ์จะพนมมือพอผู้ถวายกล่าวจบก็จะรับสาธุ เสร็จแล้วผู้ถวายพึงประเคนภัตตาหารและของบริวาร (ถ้ามี) แก่พระสงฆ์พระสงฆ์สวดคำอนุโมทนาขณะที่พระสงฆ์ผู้เป็นประธาน (ในกรณีมีหลายรูป) เริ่มอนุโมทนาด้วยคำขึ้นต้นว่า “ยะถาวาริวะหาฯลฯผู้ถวายพึงกรวดน้ำโดยหตังน้ำลงยังภาชนะรองรับเมื่ออนุโมทนาจบให้ผู้ถวายเทน้ำที่เหลือให้หมดเมื่อพระสงฆ์ทั้งปวงสวดรับพร้อมกัน สัพพิติโย ก็ให้ผู้ถวายประนมมือรับพรไปจนจบเป็นอันเสร็จพิธี (กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 25, 32)

ถวายสังฆทาน

การถวายสังฆทาน คือ การถวายของใช้ที่จำเป็นแก่พระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นพวกเครื่องนอนของใช้ ตลอดจนอาหารแห้งต่างๆ ซึ่งการถวายสังฆทานไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าจะให้กับพระรูปใดรูปหนึ่งพระที่รับสังฆทานถือว่าเป็นตัวแทนของพระสงฆ์ทั้งหมด

1. จัดเตรียมข้าวของที่จะนำไปถวาย ซึ่งสามารถหาซื้อได้ที่ร้านสังฆภัณฑ์จะมีบริการจัดชุดเอาไว้เรียบร้อย และนำไปใช้ได้เลย หรือจะซื้อหาข้าวของต่างๆ มาจัดเองก็ได้ อันนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ถวาย

2. เลือกวัดที่ต้องการถวาย จากนั้นให้เข้าไปพบเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่ภายในวัดแล้วแจ้งความประสงค์ว่าต้องการถวายสังฆทานจากนั้นทางเจ้าอาวาสจะจัดพระภิกษุมาเป็นตัวแทนรับถวาย ส่วนสถานที่จะเป็นใน โบสถ์หรือศาลาการเปรียญก็ได้แล้วแต่ว่าพระท่านจะให้ถวายที่ใด

3. ให้จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พร้อมกราบสามครั้งจากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนการกล่าวอาราธนาศีล รับศีล

4. เมื่อรับศีลจบให้ท่องนะโม 3 จบ แล้วตามด้วยคำถวายสังฆทาน ดังนี้

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอ โณชชยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะภิกขัณหาตุ, อัมहाกัง, ทิฆะรัตตัง, ทิตายะ, สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร, พร้อมด้วยเครื่องบริวารเหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับภัตตาหาร, พร้อมด้วยเครื่องบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์ และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญ

5. เมื่อกล่าวจบให้ประเคนเครื่องสังฆทาน โดยหากเป็นผู้ชายสามารถประเคนให้กับพระท่านได้โดยตรง แต่ถ้าเป็นผู้หญิงให้วางของที่จะประเคนลงบนผ้ารับประเคนและไม่ควรถวายให้พระท่านโดยตรง ตรงนี้ต้องระวังกันให้มากๆ

6. เมื่อเสร็จสิ้นแล้วพระท่านจะกล่าวอนุโมทนา จากนั้นให้ผู้ถวายกรวดน้ำส่งผ่านผลบุญสู่ญาติพี่น้อง เจ้ากรรมนายเวร รวมถึงสัตว์โลกทั้งหลายเมื่อทำการกรวดน้ำเสร็จเรียบร้อยให้กราบ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนันต์ วาริคาม (2550 : 85) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรบริหารส่วนตำบลน้ำมุก พบว่าควรให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีความสอดคล้องกัน ขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น โดยชี้แจงและอธิบายให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

ประเสริฐ ชัยพิภุสิต (2550 : 114) ได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง พบว่า การเรียนรู้จากธรรมชาติของชาวเผ่า เช่นการผลิตเครื่องใช้ภายในครอบครัว การสร้างที่อยู่อาศัย การกักเก็บน้ำเพื่อ

ไว้ใช้ในการดำรงชีวิตเป็นหน้าที่ของตนเอง ส่วนการภายนอกนั้นเป็นหน้าที่ของพระธรรมจาริก ควรเน้นงานด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ควบคู่กันกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรสร้างความสามัคคีริเริ่มและการปฏิบัติกรมีมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

สิริพัฒน์ ลากิจิตร (2550 : 184-127) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน ส่วนปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ประชาคมหมู่บ้าน สาเหตุที่คนตัดสินใจไม่เข้ามีส่วนร่วมเป็นปัจจัยด้านบุคคล คือ ในเรื่องการศึกษา ความรู้ ทักษะประสบการณ์ ความคิดหรือปม ของประชาชนที่คิดว่าตัวเองไม่สำคัญ ไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีเวลา ขาดโอกาสการประกอบอาชีพ ส่วนปัจจัยด้านชุมชน เป็นปัญหาที่ชุมชนขาดความสามัคคี มีความขัดแย้งกัน ส่วนปัจจัยด้านองค์การ เป็นปัญหาความโปร่งใสและความเป็นธรรมาภิบาลของอบต. เมื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) พบว่า การมีส่วนร่วมมีปัจจัยสำคัญ คือ ความมีหน้าตาสังคม จิตสาธารณะ การดำเนินงานของ อบต. และการเป็นเพศชาย

พระจรรยา ยั่งยืน (2550 : 152) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาส่วนมากจะเป็นในเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนา รองลงมาคือประโยชน์ที่ได้รับหลังการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนปัจจัยด้านอื่นที่อยู่ในระดับปานกลางในการสนับสนุนทางสังคมของสถาบันการศึกษา แรงจูงใจ ค่านิยม และลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมอีกทั้งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสมกับวันหยุดของนิสิตในแต่ละชั้นปีรวมทั้งรูปแบบในการจัดกิจกรรมไม่มีจุดเด่นที่ดึงดูดให้คนเข้าร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนาการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาในด้านของระยะเวลาควรมีการกำหนดเวลาที่แน่นอนในกิจกรรมบางอย่างเช่นการทำบุญตักบาตรทุกวันพระส่วนกิจกรรมรณรงค์อื่นๆควรดูความเหมาะสมของนิสิตที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นปีควรมีการประชาสัมพันธ์ให้

ทั่วถึงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความตื่นตื้นเต้นน่าสนใจเช่นการจัดทำ Walk Ally เป็นต้น

ญาณภัทร ขอดแก้ว (2551 : 186) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโครงการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญ : กรณีศึกษาวัดเอก อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลาพบว่าสิ่งสำคัญในการดำเนินงานคือการแบ่งสัดส่วนการทำงานหรือแผนกต่างๆ อย่างชัดเจนเป็นเอกเทศและการร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ

สาธิต ทกตดาตักขณ (2551: 309) ได้ทำการศึกษาการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาโบราณสถานในเขตทุ่งกุลาร้องไห้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น คือร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถาน โดยเป็นรูปแบบของตนเอง ส่วนกรมศิลปากรควรถือโอกาสขอเข้าร่วมทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้คนในชุมชนได้รับทราบ เช่น กฎหมาย อำนาจขอบเขตหน้าที่ มากน้อยแค่ไหน กรมศิลปากรควรร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกอนุรักษ์และรักษา

อาจรี วิเศษศรี (2552 : 96) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวของชุมชน พบว่าในขั้นตอนริเริ่มของปัญหานั้นเพื่อทำแผนกิจกรรมของการเรียนรู้ ส่วนในการประเมินผลนั้นควรสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดกลุ่มย่อยเพื่อประเมินผล และรายงานผลให้กรรมการทราบในที่ประชุม

บุญเกิด เหลลามี (2552 : 519) ได้ทำการศึกษาการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมมาสน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวผู้ไทยในภาคอีสาน พบว่า ขั้นตอนริเริ่มของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นควรให้ความเชื่อมั่นในประเพณีและการนับถือศาสนา ชาวผู้ไทยเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นที่มั่นคงถาวรกับความเชื่อที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาให้ประพฤติปฏิบัติที่ผูกพันความเชื่อกับศาสนาพุทธควรที่รัฐบาลจะส่งเสริมพัฒนาให้ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม โดยการประชุม อบรม สัมมนาแก่ชุมชนผู้ไทยในชุมชนต่างๆ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกิจกรรมกับส่วนของท้องถิ่นเพื่อร่วมรับผิดชอบงานพิธีกรรมประเพณี และผู้นำชุมชนจะต้องนำปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและให้มีในชุมชนของตน

เบญจ พนพลธรรม (2553 : 369) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในการบริหารขององค์กรนั้นต้องมีความชัดเจนในการบริหารและปฏิบัติ มีกำหนดอำนาจหน้าที่ในโครงสร้างขององค์กรและวิธีจัดองค์กรให้สาธารณะชนรับทราบมีการกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการปฏิบัติงานต่อชุมชนมีการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ มีนโยบายการแจ้งขั้นตอนแก่ผู้รับบริการที่รับบริการถ้าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดและการวางแผนให้ข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน

อภิสิทธิ์ บุญญา (2553 : 195) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน ดิเด่นขนาดเล็ก พบว่า มีความโดดเด่นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น หน่วยงานต้นสังกัด หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายสู่สาธารณชนให้ครอบคลุมทุกประเด็น คือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้เห็นเด่นชัด การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีส่วนทำให้สามารถรวมกันจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในชุมชนนั้น

พระครูเกษมศุทธิคุณ (แสงมณี รัตนกร) (2553 : 88) ได้ทำการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธเขตลาดกระบัง พบว่าให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธพร้อมทั้ง ควรให้บ้าน วัด และโรงเรียนควรมี ส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบ Coaching Team ให้เข้าสู่การเรียนรู้

เดชา บัวเทศ (2553 : 305) ได้ทำการศึกษาสุขภาพพระสงฆ์ : รูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาคกลางตอนบน พบว่า ควรได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เริ่มต้นจากหน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพระสงฆ์ควรดูแลตนเองก่อนเป็นเบื้องต้น เช่นวัด สามารถดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นอาสาสมัครพระสงฆ์ประจำวัด คณะสงฆ์ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ และวัดดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพการจัดตั้งกองทุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ประจำวัดสำนักงานพระพุทธศาสนา ประสานงานและสนับสนุนให้พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพ การจัดตั้งกองทุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ประจำวัด

วันสาด ศรีสุวรรณ (2553 : 304) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีที่สำคัญ คือ จะต้องสร้างจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถูกต้องร่วมกันศึกษาค้นหาสิ่งที่ดี ศึกษาความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมาย วางแผนการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม สร้างความพึงพอใจให้ กับทุกฝ่าย ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลากหลาย และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

พระสมุห์เอก ชินวิโส (เฉยประทุม) (2554 : 133) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา พบว่า

วัดควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมระหว่างวัดกับชุมชน และอีกทั้งทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม วัดควรจัดสร้างห้องสุขาเพิ่มเติม เพื่อให้บริการแก่ประชาชน ที่มารวมกันทำบุญภายในวัด จัดทำห้องสมุดประชาชนขึ้นภายในวัด และจัดหาหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและหนังสือที่ให้ความรู้ต่างๆ มาให้บริการแก่ประชาชน เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนาและจัดสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม ให้เป็นสัดส่วนน่าอยู่ดูสะอาด เหมาะแก่การรองรับประชาชน

พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ ฐิตสาโร) (2554 : 97) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา พบว่า ในด้านการสงเคราะห์ควรพัฒนาถนน สะพาน ไฟฟ้าชุมชน ในด้านการสาธารณูปการ ต้องประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน จัดหาโคกตัดลาดรับซื้อข้าวปลอดสารพิษ และสร้างต้นแบบการทำนาข้าวปลอดสารพิษที่ได้ผลผลิตดี เป็นแบบอย่างและเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนได้ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ ทุกเพศ ทุกวัย เช่นกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติญาณ (คำสิงห์ ชยวโส) (2555 : 203) ได้ทำการศึกษาสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดีสำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พบว่า คณะสงฆ์หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นการทำงาน เพื่อเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเน้นพัฒนาระบบและกลไกที่เอื้อต่อการสร้างเกณฑ์มาตรฐาน ในการพัฒนาบุคคลและสังคมเพื่อความดีงามและคุณธรรม โดยพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะทำให้เกิดหลักการของหน่วยอบรมประชาชน 8 ประการ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาอาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิต และสามัคคีธรรม

พระพงษ์ศักดิ์ ฐิตเวทิต (อ่อนอุทัย) (2555 : 153) ได้ทำการศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา พบว่าประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้ องค์กรภาครัฐควรทำการสำรวจความต้องการของพระสงฆ์ในพื้นที่ทำการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ควรให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ การฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วม

พระ โกศล มณิรตนา (ณัฐม) (2555 : 152) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก พบว่าควรส่งเสริมการปกครองสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

วางแผนพัฒนาชุมชนและประเทศชาติทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติและรัฐควรมีแนวทางการส่งเสริมเพื่อไปประชาชนมีสิทธิและปราศจากการถูกรวบงำ ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระมหาเสกสรรค์ อุดจจารี (แก้วทรัพย์) (2556 : 100) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด พบว่าวัดควรจัดให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการดูแลและรับผิดชอบในด้านการพัฒนาวัดและจัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้าราชการกับหน่วยงานการปกครองต่างๆ ในท้องถิ่น จัดกิจกรรมร่วมกันกับวัดเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งเชิญชวนประชุมเพื่อหารือวางแผนงานในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาวัด และจะทำให้ทราบถึงความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัด

พระเจริญพงษ์ ทุมมทิโป (วิชัย) (2556 : 108) ได้ทำการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการสำรวจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของท้องถิ่นกับปัญหาของสถานศึกษา นำเสนอที่ประชุมรวบรวมปัญหาพร้อมระดมความคิดเห็นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหากำหนดเป้าหมายที่ต้องการในการบริหารจัดการศึกษา และร่วมกำหนดแนวทางสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้าและคณะ (2556 : 11 - 17) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างการพัฒนาตามแผนประกอบด้วย 1) ความกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ความคุ้นเคยกันมากขึ้น การแสดงออกอย่างมีเหตุผล การมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น 2) การเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น พยายามควบคุมอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น 3) เกิดความร่วมมือในการคิด การวางแผน การมองประเด็นปัญหาาร่วมกัน การร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในผลของการทำงานร่วมกัน 4) เกิดทัศนคติทางบวกต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าว และการร่วมมือกันทำงาน 5) เริ่มต้นจากความคิดของคนในชุมชนและผสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก กล้าคิดในสิ่งใหม่ๆ ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมของชุมชน ในส่วนของความรู้ทักษะ และทัศนคติหลังการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย 1) รู้เข้าใจ มีทักษะกระบวนการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน และเห็นความสำคัญของการวางแผน 2) รู้เข้าใจ มีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และกระบวนการ

ติดตามควบคุมการทำงานตามแผน ว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อการบรรลุผล ของการพัฒนา ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ และมีทัศนคติต่อการทำงานร่วมกันดีขึ้น 3) เข้าใจ มีทักษะและ เห็นคุณค่าของ กระบวนการมีส่วนร่วมในการสังเกต การจดบันทึกข้อมูลที่มีความสำคัญ ปัญหา ต่างๆ ของการทำงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการทำงานต่อไป 4) มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของกระบวนการ ขั้นตอนการประชุม กล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบของการประชุมกลุ่มย่อยว่าส่งผลดีต่อการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 5) มีความรู้และเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน ต้องการศึกษา และสืบสานความรู้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชน 6) มีความรู้และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ศิลปศึกษาของชุมชน และเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมวัฒนธรรม ของชุมชน ข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณ คือ การได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมี ส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพ ในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผล กระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ค้ำจุนทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชน โดยองค์กรรวมมากขึ้น

วิจิตรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556 : 11 - 17) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า พฤติกรรม ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย 1) ความกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ความคุ้นเคยกันมากขึ้น การแสดงออกอย่างมีเหตุผล การมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น 2) การเข้าใจตนเอง และผู้อื่นดีขึ้น พยายามควบคุมอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น 3) เกิดความร่วมมือ ในการคิด การวางแผน การมองประเด็นปัญหาาร่วมกัน การร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในผล ของการทำงานร่วมกัน 4) เกิดทัศนคติทางบวกต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ลาดพร้าว และการร่วมมือกันทำงาน 5) เริ่มต้นจากความคิดของคนในชุมชนและผสานความร่วมมือ จากองค์กรภายนอก กล้าคิดในสิ่งใหม่ๆ ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมของชุมชน ในส่วนของความรู้ ทักษะ และทัศนคติหลังการพัฒนาตามแผน ประกอบด้วย 1) รู้ เข้าใจ มีทักษะกระบวนการวางแผน

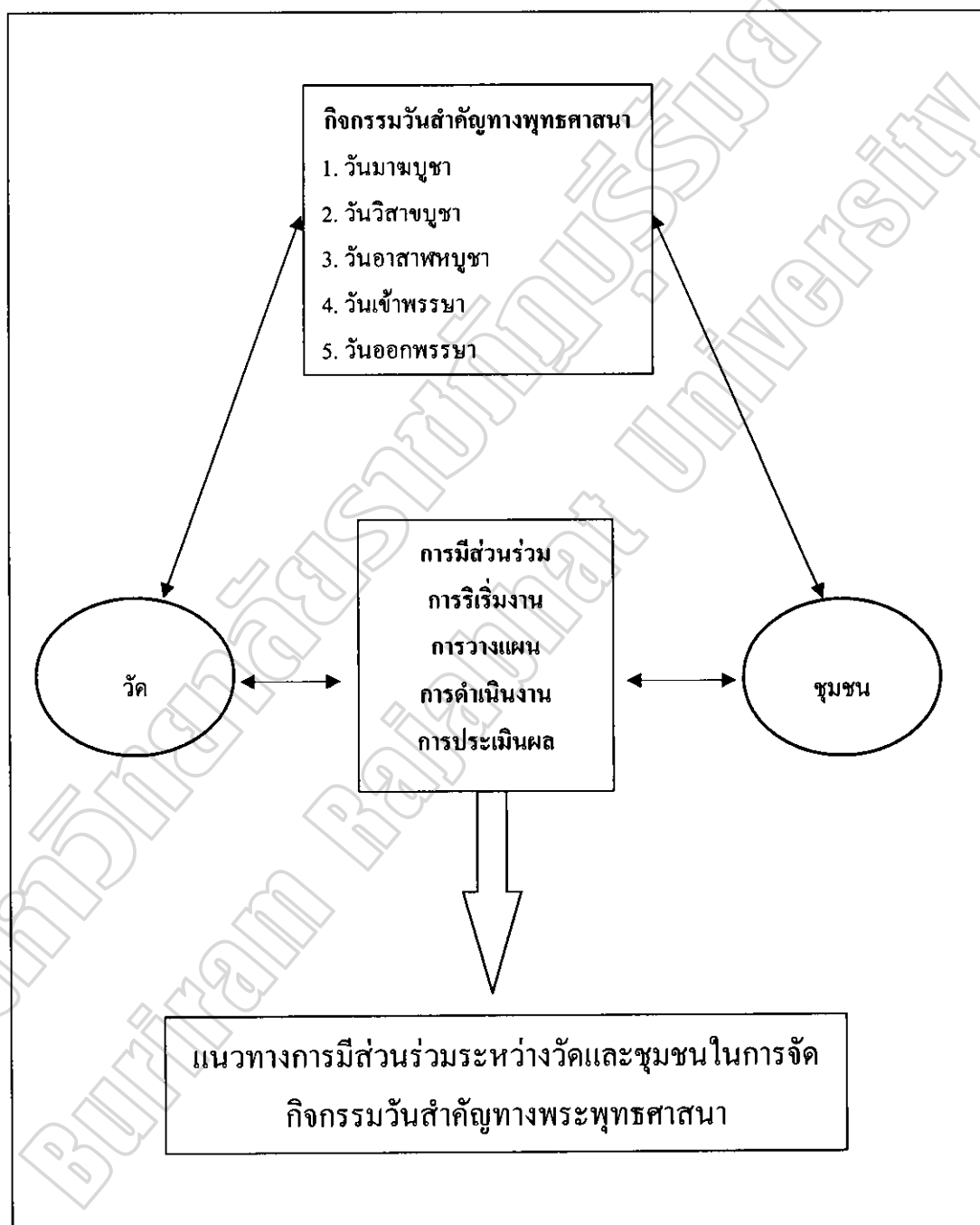
ปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน และเห็นความสำคัญของการวางแผน

2) ฐู่เข้าใจ มีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และกระบวนการติดตามควบคุมการทำงานตามแผนว่า มีความสำคัญและส่งผลต่อการบรรลุผล ของการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ และมีทัศนคติต่อการทำงานร่วมกันดีขึ้น 3) เข้าใจ มีทักษะและเห็นคุณค่าของ กระบวนการมีส่วนร่วมในการสังเกต การจดบันทึกข้อมูลที่มีความสำคัญ ปัญหาต่างๆ ของการทำงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการทำงานต่อไป 4) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเห็นคุณค่าของกระบวนการ ขั้นตอนการประชุม กล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบของการประชุมกลุ่มย่อยว่าส่งผลดีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 5) มีความรู้และเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน ต้องการศึกษาศึกษาและสืบสานความรู้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชน และ 6) มีความรู้และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาของชุมชน และเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน ข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือการ ได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วม โครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชน โดยองค์กรรวมมากขึ้น

ชนเสฐฐ สุภาภาศ และคณะ (2557 : 53-55) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ล้านนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าก้อย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการที่สถานศึกษาดำเนินการนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำของวัด ชุมชน และสถานศึกษา ภาพที่สะท้อนออกมาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจาก ความสัมพันธ์ของกลุ่มคน คือ กลุ่มชุมชน กลุ่มศาสนา และกลุ่มสถานศึกษา โดยผู้นำของทั้ง 3 กลุ่ม เป็นผู้ผลักดัน หรือดึงคนในการปกครองของตนเองเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรม จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ลักษณะงาน ความสำคัญของงาน และเป้าหมายของงาน ในกรณีที่เป็นงานของวัดแล้วชาวบ้านจะร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะความเชื่อของ บาบบุญ ชาติภพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเพื่อประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ระยะดังนี้

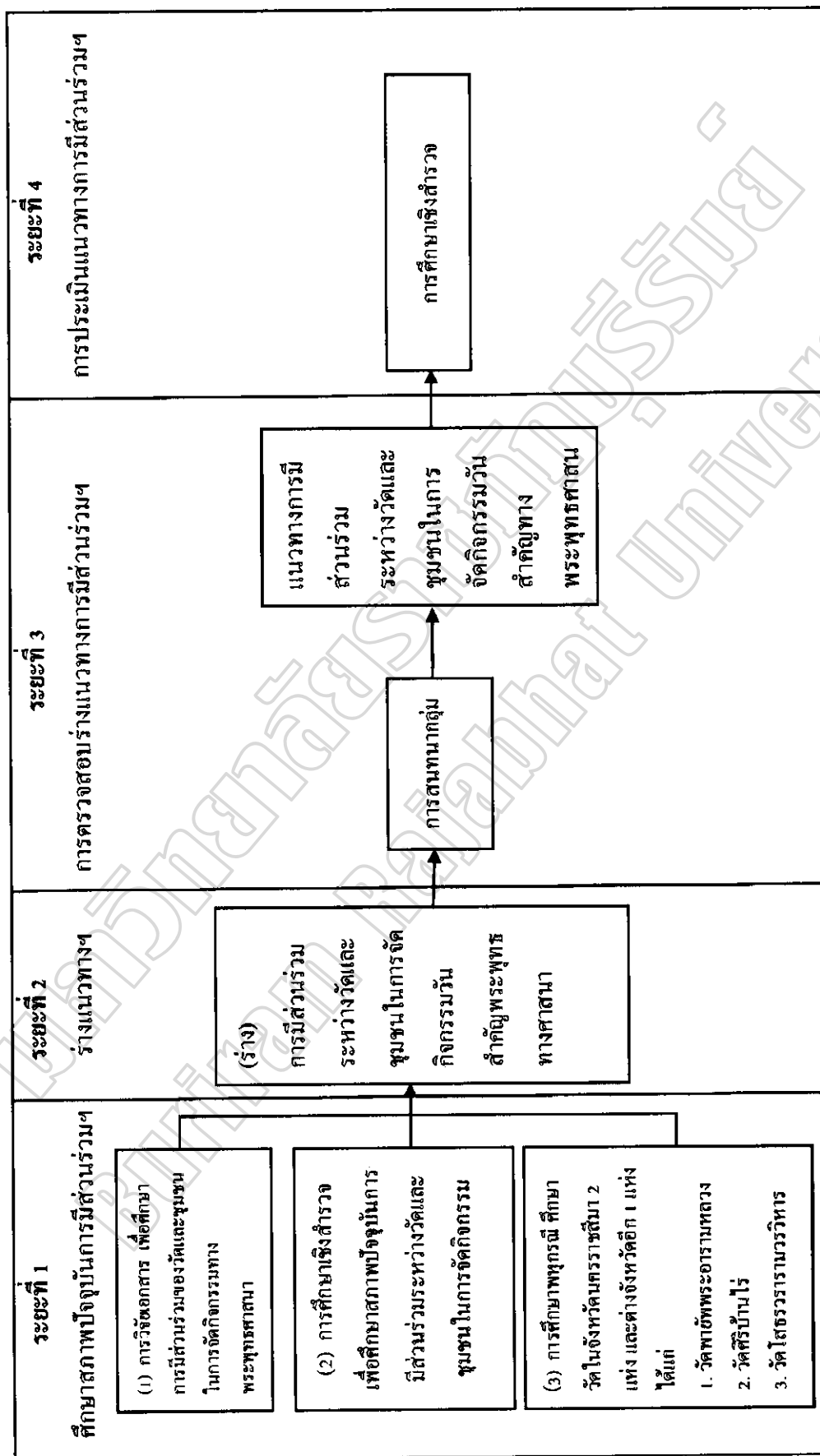
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 ตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

รายละเอียดดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 3.1

ภาพประกอบ 3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยประเภทต่างๆ เพื่อให้มีแหล่งข้อมูลในการจัดทำรูปแบบหลากหลาย แหล่งตามหลักการสามเส้า (Triangulation Approach) ซึ่งเน้นลักษณะข้อมูลหลายแหล่ง (Multiple Data Sources) และข้อมูลที่ได้รับจากผลการวิจัยแต่ละประเภทได้นำไปใช้ในการจัดทำเป็นแนวทางอย่างเท่าเทียมกัน (Equivalent Status Design) ตามแนวคิดวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยดำเนินการวิจัย 3 วิธีการในลักษณะดำเนินการเป็นคู่ขนานกัน (Parallel) ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม วัดและชุมชน พระพุทธศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis And Synthesis) โดยยึดหลัก ความสอดคล้องของข้อมูล

2. การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1 การร่างแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

2.1.1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

2.1.2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.1.3 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามมี 4 ขั้นตอน มีความหมายดังนี้

1 หมายถึง การริเริ่มการดำเนินการ โดยการปรึกษาหารือร่วมกันกับวัดเพื่อค้นหาจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2 หมายถึง การวางแผนการดำเนินงาน โดยการ กำหนดแนวทาง
การดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3 หมายถึง การเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4 หมายถึง การประเมินผล โดยการติดตามผลความสำเร็จของผลการ
ดำเนินงานการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะเป็นคำถามแบบเปิดการมีส่วนร่วมระหว่างวัด
กับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2.2 การปรับปรุงแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ หลังจากร่างแบบสอบถามแล้ว
ได้ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก ก.) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนี
ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้วิจัยกำหนดระดับความคิดเห็น
ของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น ถูกต้องเหมาะสม ใช้การได้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น

-1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นผิดพลาด ไม่เหมาะสม ใช้การไม่ได้

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดหมาย เนื้อหา
ที่ต้องการวัด โดยการแทนค่าในสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

ผลปรากฏว่าค่า IOC ที่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.00 สำหรับข้อคำถามที่มีค่า IOC
น้อยกว่า 0.5 (วิลาวลัย มาคุ้ม. 2549 : 195) ผู้วิจัยได้มีการตัดออกหรือการปรับปรุงทั้งนี้โดยใช้ข้อมูล
จากการศึกษาพหุกรณีประกอบการดำเนินการ

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ
ประชากรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
จำนวน 30 วัด แล้วคำนวณค่าความเที่ยงแบบค่าคงที่ภายใน (Internal Consistency) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

2.4 การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์ บัญชา. 2549 : 74) ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ N แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม .50

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ Z มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (ระดับ .05)

E แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = .05

สามารถแทนค่าได้ดังนี้

$$\begin{aligned} N &= \frac{.05 \times (1 - .5) \times 1.96^2}{.05^2} \\ &= 384.16 \end{aligned}$$

ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 384 คน โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 396 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังนี้

1) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เพื่อเลือกอำเภอจากอำเภอทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 32 อำเภอ ในอัตราร้อยละ 30 ของจำนวนอำเภอทั้งหมด ได้อำเภอทั้งหมดจำนวน 10 อำเภอ แสดงดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในระดับอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	เมือง	1. โนนเมือง 2. โปธิ์กลาง-ไชยมงคล 3. นหนองจะบก--ปรุใหญ่ 4. โคกสูง 5. มะเรียง 6. นหนองระเวียง 7. หมื่นไวย 8. พลกรัง 9. หัวทะเล 10. บ้านใหม่ 11. พุดซา 12. บ้านโพธิ์ 13. จอหอ 14. โลกกรวด 15. สุรนารี 16. นหนองไข่น้ำ
2.	ขามสะแกแสง	1. ขามสะแกแสง 2. โนนเมือง 3. เมืองนาท 4. ชีวีภัก 5. นหนองหัวฟาน
3.	ขามทะเลสอ	1. ขามทะเลสอ 2. โป่งแดง 3. พันดุง 4. นหนองสรวง 5. บึงอ้อ

ตาราง 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
4.	ครบุรี	1. แชะ 2. เฉลียง 3. ครบุรี 4. โดกกระชาย 5. จระเข้หิน 6. มาบตะโกเอน 7. อรพิมพ์ 8. บ้านใหม่ 9. ลำเพี้ยก 10. ครบุรีใต้ 11. ตะแบกบาน 12. สระว่านพระยา
5.	จักราช	1. จักราช 2. ทองหลาง 3. สีสุก 4. หนองขาม 5. ศรีตะกอก 6. ครองเมือง 7. หินโคน
6.	โชคชัย	1. กระโทก 2. พลับพลา 3. ท่าอ่าง 4. หุ้งอรุณ 5. ท่าลาดขาว 6. ท่าจะหลุง 7. ท่าเยี่ยม 8. โชคชัย

ตาราง 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
		9. ละลมใหม่พัฒนา 10. ด่านเกวียน
7.	ปึกธงชัย	1. เมืองปึก 2. ตะคุ 3. โคกไทย 4. สำโรง 5. ตะขบ 6. คอน 7. ตูม 8. จิ้ว 9. สะแกราช 10. ถ่านางแก้ว 11. ภูหลวง 12. ธงชัยเหนือ 13. สุขเกษม 14. เกษมทรัพย์
8.	โนนสูง	1. โนนสูง 2. ไหม 3. โคนด 4. บึง 5. คอนชมพู 6. ชารปราสาท 7. หลุมข้าว 8. มะค่า 9. พลสงคราม 10. จันอัด 11. ขามเต่า

ตาราง 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
		12. ด่านคล้า 13. ลำคองหงส์ 14. เมืองปราสาท
9.	วังน้ำเขียว	1. วังน้ำเขียว 2. วังหมี 3. ระเริง 4. อุดมทรัพย์ 5. ไทยสามัคคี
10.	สูงเนิน	1. สูงเนิน 2. เสมอ 3. โคราช 4. บุ่งชีเหล็ก 5. โนนคำ 6. มะเกลือเก่า 7. มะเกลือใหม่ 8. นากลาง 9. หนองตะไก่อ 10. กุดจิก

หมายเหตุ ตำบลแบ่งตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา

2) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เพื่อเลือกตำบลจากอำเภอที่สุ่มได้จากข้อที่ 1 ในอัตรา
ร้อยละ 30 ของจำนวนตำบลในแต่ละอำเภอ โดยสามารถแสดงดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในระดับตำบล

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	เมือง	1. ในเมือง 2. หอนงจะบก--ปรุใหญ่ 3. โศกสูง 4. หมื่นไวย
2.	ขามสะแกแสง	1.ขามสะแกแสง 2. โนนเมือง
3.	ขามทะเลสอ	1. ขามทะเลสอ 2. หอนงสรวง
4.	ครบุรี	1. แชะ 2. เฉลียง 3. ครบุรี 4. ครบุรีใต้
5.	จักราช	1. จักราช 2. สีตุก 3. ศรีตะกอ
6.	โชคชัย	1. กระโทก 2. ท่าอ่าง 3. ท่าเยี่ยม
7.	ปักธงชัย	1. เมืองปัก 2. ตะคุ 3. ตะขบ 4. ตูม 5. สะแกราช
8.	โนนสูง	1. โนนสูง 2. โตนด 3. คอนชมพู่ 4. ชารปราสาท

ตาราง 3.2 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
		5. หลุมข้าว
10.	สูงเนิน	1. สูงเนิน 2. เสมอ 3. โคราษ

3) สุ่มตามสะดวก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นตำบลละ 12 คน จำนวน 33 ตำบล จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 396 คน

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 396 ฉบับ ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งหมด 396 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

2.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (Best. 1978 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปผลเป็นความเรียง

3. การศึกษาพหุกรณี (Multi – case Study) เป็นการศึกษาใน 3 ประเด็นหลักดังนี้

3.1 บริบททั่วไป

3.2 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3.3 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาพหุกรณีโดยใช้วัดในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 2 แห่งและวัดในต่างจังหวัด 1 แห่ง ดังนี้

1) วัดพ่ายพ อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นวัดที่ได้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ

2) วัดศิริบ้านไร่ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับรางวัลการจัดการวัดด้านอบรมคุณธรรมจริยธรรม จัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางชาติ พระพุทธศาสนาตลอดทั้งปี

3) วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้ ในการศึกษาพหุกรณีนั้น ได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In dept Interview) โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้และการยอมรับในรูปแบบ

ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ทำการร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การตรวจสอบร่างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในประเด็นความสอดคล้อง ในภาพรวมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย (ภาคผนวก ค)

1. เจ้าคณะอำเภอ	จำนวน	1 รูป
2. เจ้าคณะตำบล	จำนวน	1 รูป
3. เจ้าอาวาส	จำนวน	3 รูป
4. พระลูกวัด	จำนวน	2 รูป
5. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา	จำนวน	1 ท่าน
6. ผู้นำชุมชน	จำนวน	4 ท่าน

ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยทำการศึกษาเชิงสำรวจ ศึกษาความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

ระดับ 5 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

ระดับ 4 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก

ระดับ 3 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง

ระดับ 2 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย

ระดับ 1 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

2. การปรับปรุงแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเชิงประจักษ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประกอบด้วย

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักการศิลป์

3) ดร.เสรี ศรีงาม

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบ ประกอบด้วย พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากอำเภอที่ทำการสุ่มในอัตราร้อยละ 30 ของอำเภอทั้งหมด ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอขามสะแกแสง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัย และอำเภอโนนสูง จำนวน 30 ชุด ทิศทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ โดยการทำวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 15 รูป และพุทธศาสนิกชนจำนวน 15 คน (โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับมาครบทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 5 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

ระดับ 4 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก

ระดับ 3 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง

ระดับ 2 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย

ระดับ 1 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา (อย่างน้อย 3 คน) ให้แต่ละคนพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนนดังนี้

+ 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

แล้วนำคะแนนมาแทนค่าในสูตร (สุวรรณีย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546 : 243-244)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าดัชนี IOC คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นถูกตัดออกไปหรือต้องปรับปรุงใหม่

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

- เมื่อ α . แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
 S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. ค่าร้อยละ

$$\text{ร้อยละ (percentage)} = \frac{f}{n} \times 100$$

- เมื่อ f แทน ความถี่
 n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

4. ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^k f_i x_i}{n}$$

5. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{n \sum_{i=1}^k f_i x_i^2 - \left[\sum_{i=1}^k f_i x_i \right]^2}{n^2}}$$

เมื่อ $i = 1, 2, \dots, k$

S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

f = ความถี่

x_i = คะแนนแต่ละข้อที่ i

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\sum_{i=1}^k f_i x_i^2$ = ผลรวมของคะแนนยกกำลังสองทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเพื่อประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ระยะประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 ตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมต่อของการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันในทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1. การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	195	49.00
หญิง	201	51.00
อายุ		
20-40 ปี	104	26.30
41-60 ปี	292	73.70
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	170	42.93
ปริญญาตรี	212	53.53
สูงกว่าปริญญาตรี	14	3.54
อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	230	58.10
ธุรกิจส่วนตัว	78	19.69
รับจ้าง	7	1.76
เกษตรกรรวม	81	20.45
รวม	396	100.00
รายได้ (บาทต่อเดือน)		
ต่ำกว่า 15,000	231	58.30
15,001-20,000	124	31.30
20,001-25,000	28	7.10
25,000 ขึ้นไป	13	3.30
รวม	396	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 คน เพศหญิง จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 เป็นเพศชาย จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 และมีอายุตั้งแต่ 41-60 ปี จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 73.70 รองลงมา มีอายุตั้งแต่ 20-40 จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.53 รองลงมา มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.93 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.54 ตามลำดับ

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 รองลงมา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.45 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.69 และอาชีพรับจ้าง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.76 ตามลำดับ

รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 58.30 รองลงมา มีรายได้ตั้งแต่ 15,001-20,000 บาท จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 รายได้ตั้งแต่ 25,000 บาทขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 และมีรายได้ตั้งแต่ 20,001-25,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 ตามลำดับ

ตาราง 4.2 ลักษณะการมาทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

รายการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการมาทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
มากับครอบครัว	291	73.50
มากับเพื่อน	82	20.70
มากับคู่อรัก/สามีหรือภรรยา	72	18.20
มาคนเดียว	6	1.50
จุดประสงค์หลักในการทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
เพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี	396	100.00
เพื่อสะสมบุญ	367	92.70
เพื่อสะเดาะเคราะห์	362	91.40

ตาราง 4.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อสะเดาะเคราะห์	362	91.40
เพื่ออุทิศบุญกุศลให้ผู้ล่วงลับ	357	90.20
เพื่อต้องการที่พึงพอใจ	350	88.40
เพื่อพบปะผู้อื่น	330	83.30
เพื่อศึกษารธรรมะ	232	81.60
เพื่อความสบายใจ	316	79.80
เพื่อฝึกจิต เจริญสติ	302	76.30
กิจกรรมที่ทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
การถวายเทียนเข้าพรรษา	382	96.50
การไหว้พระ ปิดทองตามสถานที่ต่าง ๆ	375	94.70
การตักบาตรเทโว	371	93.70
ถวายอาหาร/สิ่งของแด่พระสงฆ์	371	93.70
การรักษาศีลห้า	371	93.70
การเวียนเทียน	371	93.70
การนั่งสมาธิ	367	92.70
ปล่อยสัตว์	360	90.90
การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	346	87.40
การรักษาศีลแปด	325	82.10
การสวดมนต์	325	82.10
การเจริญสมณะกรรมฐาน	325	82.10
การสอนธรรมะ การสนทนาธรรมกับผู้อื่น	318	80.30
ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า	307	77.50
การถวายผ้าอาบน้ำฝน	307	77.50

ตาราง 4.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
การอภิธานด้วยการไม่พยาบาลจองเวร	307	77.50
การบริจาคโลหิต/อวัยวะ	307	77.50
บริจาคทรัพย์/สิ่งของแก่บุคคล หน่วยงาน	307	77.40
การรับรู้ข้อมูลการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน	396	100.00
หอกระจายข่าวหมู่บ้าน/ชุมชน	371	93.70
วิทยุ/โทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต	364	91.90
แผ่นพับ/หนังสือพิมพ์/สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	346	87.40
เพื่อน/ญาติ	325	82.10
ป้ายประชาสัมพันธ์	307	77.50
ไม่ทราบจากแหล่งใดเลย	283	71.50
ปัจจัยที่มีผลให้เข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		
การได้รับอิทธิพลทางความคิดจากบุคคลอื่น เช่น จากหมอดู ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน	385	97.20
ความรู้สึถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	378	95.50
การมีที่จอดรถห้องน้ำสะอาด	375	94.70
การมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น บุญถวายสังฆทาน ปิดทอง ปลอ่ยปลา	350	88.40
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์	346	87.40
การได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้เข้าร่วม	328	82.80
การได้รับการเชิญชวนโดยตรงจากผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน	325	82.10
ความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา	321	81.10
การมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สถาปัตยกรรมเก่าแก่	307	77.50

ตาราง 4.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
อุปสรรคสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการริเริ่มการดำเนินงาน		
การวางแผน และการประเมินผล		
การไม่ทราบช่องทางการมีส่วนร่วมอื่น นอกจากการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ	396	100.00
การขาดแคลนทุนทรัพย์	314	79.30
การจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความเชื่อ แนวคิด	307	77.50
การที่วัดและชุมชนเปิดโอกาสให้เฉพาะการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ	307	77.50
ความรู้สึกว่าไม่ใช่หน้าที่ ไม่เกิดประโยชน์	307	77.50
การไม่ศรัทธาในพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำในการทำพิธีกรรม	307	77.50

จากตาราง 4.2 พบว่า คนในชุมชนมาทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ที่เลือกมากับครอบครัว 291 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจุดประสงค์หลักในการทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เลือกเพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีจำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 100 กิจกรรมที่ทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ การถวายเทียนเข้าพรรษา จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 ส่วนใหญ่การรับรู้ข้อมูลการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จากผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ปัจจัยที่มีผลให้เข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการได้รับอิทธิพลทางความคิดจากบุคคลอื่น เช่น จากหมอดู ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานจำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 97.20 และอุปสรรคสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการริเริ่มการดำเนินงาน การวางแผน และการประเมินผล การไม่ทราบช่องทางการมีส่วนร่วมอื่น นอกจากการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

1.2 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตาราง 4.3 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. มีการร่วมกับผู้นำทางพระพุทธศาสนาเพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชน	4.40	0.61	มาก
2. การเข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.33	0.72	มาก
3. เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	4.33	0.60	มาก
4. มีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	4.24	0.69	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.62	0.49	มากที่สุด
6. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.08	0.75	มาก
7. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.56	0.50	มากที่สุด
8. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.09	0.72	มาก
9. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.53	0.56	มากที่สุด
10. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ	4.20	0.73	มาก

ตาราง 4.3 (ต่อ)

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนใน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
11. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัด กิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.44	0.69	มาก
12. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีลใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.13	0.57	มาก
13. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.35	0.68	มาก
14. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า	4.21	0.61	มาก
15. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณี ท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.43	0.69	มาก
16. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตาม แผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.14	0.76	มาก
17. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.35	0.68	มาก
18. การเข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้ กำหนดไว้	4.20	0.63	มาก
19. การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	4.31	0.86	มาก
20. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	4.09	0.63	มาก
รวม	4.30	0.66	มาก

ตาราง 4.4 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนาด้านการริเริ่มการดำเนินการ

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนใน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การริเริ่มการดำเนินการ			
1. ผู้นำทางพระพุทธศาสนาทำการศึกษา และวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	4.40	0.61	มาก
2. การร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.33	0.72	มาก
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความ ต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	4.33	0.60	มาก
4. มีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพ ปัจจุบันของชุมชนของท่าน	4.24	0.69	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.62	0.49	มากที่สุด
รวม	4.38	0.62	มาก

จากตาราง 4.4 พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการริเริ่มการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.50) เป็นลำดับหนึ่ง รองลงมาคือ การได้ร่วมกับผู้นำทางพระพุทธศาสนาทำการศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.61)

ตาราง 4.5 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการวางแผนการดำเนินการ

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การวางแผนการดำเนินการ			
1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.08	0.75	มาก
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.56	0.50	มากที่สุด
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.09	0.72	มาก
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน ประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.53	0.56	มากที่สุด
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ	4.20	0.73	มาก
รวม	4.29	0.65	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการวางแผนการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.50) เป็นลำดับหนึ่ง รองลงมาการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน ประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.56) และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

ตาราง 4.6 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการดำเนินงาน

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การดำเนินงาน			
1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.44	0.69	มาก
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.13	0.57	มาก
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.35	0.68	มาก
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตัดขาตระเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า	4.21	0.61	มาก
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.43	0.69	มาก
รวม	4.31	0.65	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.69) เป็นลำดับหนึ่งรองลงมาคือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.69) และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

ตาราง 4.7 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการประเมินผล

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การประเมินผล			
1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตามแผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.14	0.76	มาก
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.35	0.68	มาก
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้	4.20	0.63	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	4.31	0.86	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	4.09	0.63	มาก
รวม	4.21	0.71	มาก

จากตาราง 4.7 พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.68) เป็นลำดับหนึ่ง รองลงมาคือ การได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.86) และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

1.3 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา

ตาราง 4.8 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

โดยภาพรวม

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเข้าร่วมกับผู้นำทางศาสนาทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชน	1.86	0.64	การวางแผนการดำเนินงาน
2. การเข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.95	0.72	การวางแผนการดำเนินงาน
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	1.62	0.64	การวางแผนการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.92	0.69	การวางแผนการดำเนินงาน
5. การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชน	1.71	0.66	การวางแผนการดำเนินงาน
6. การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.92	0.69	การวางแผนการดำเนินงาน
7. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรเช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.69	0.62	การวางแผนการดำเนินงาน
8. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.98	0.74	การวางแผนการดำเนินงาน

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
9. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงานประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	1.76	0.84	การวางแผนการ ดำเนินงาน
10. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การ ประเมินผลการดำเนินการ	2.01	0.73	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
11. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัด กิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.06	0.80	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
12. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีลใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.95	1.14	การวางแผนการ ดำเนินงาน
13. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญ ภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.19	0.89	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
14. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า	1.90	1.07	การวางแผนการ ดำเนินงาน
15. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณี ท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.23	0.91	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
16. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตาม แผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.85	1.04	การวางแผนการ ดำเนินงาน
17. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.22	0.91	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
18. การเข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้ กำหนดไว้	1.91	1.07	การวางแผนการ ดำเนินงาน

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
19. การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	2.21	0.90	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
20. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	1.89	1.01	การวางแผนการ ดำเนินงาน
รวม	1.94	0.84	การวางแผนการ ดำเนินงาน

จากตาราง 4.8 พบว่า ชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับการวางแผนการดำเนินการ ($\bar{X} = 1.94$, S.D. = 0.84) ในส่วนที่มีความต้องการเข้าร่วมการดำเนินงานในขั้นตอนการวางแผนคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน ($\bar{X} = 2.01$, S.D. = 0.73) ในขั้นการดำเนินงานคือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.91) การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.89) และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.80) ในขั้นตอนประเมินผลคือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.91) การได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.90)

ตาราง 4.9 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ด้านการริเริ่ม

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การริเริ่มการดำเนินการ			
1. การเข้าร่วมกับผู้นำทางศาสนาทำการศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	1.86	0.64	การวางแผนการ ดำเนินงาน
2. การเข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.95	0.72	การวางแผนการ ดำเนินงาน
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความ ต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน	1.62	0.64	การวางแผนการ ดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเมื่อมีการประชุมที่ เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.92	0.69	การวางแผนการ ดำเนินงาน
5. การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพ ปัจจุบันของชุมชน	1.71	0.66	การวางแผนการ ดำเนินงาน
รวม	1.81	0.67	การวางแผนการ ดำเนินงาน

จากตาราง 4.9 พบว่า ชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการริเริ่มการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X} = 1.81$, S.D. = 0.67) สามารถเรียงสามลำดับแรกได้ดังนี้ การเข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 1.95$, S.D. = 0.72) รองลงมา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 1.92$, S.D. = 0.69) และการเข้าร่วมกับผู้นำทางศาสนาทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน ($\bar{X} = 1.86$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

ตาราง 4.10 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ด้านการวางแผน

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การวางแผนการดำเนินการ			
1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.92	0.69	การวางแผนการดำเนินงาน
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรเช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.69	0.62	การวางแผนการดำเนินงาน
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.98	0.74	การวางแผนการดำเนินงาน
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงานประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.76	0.84	การวางแผนการดำเนินงาน
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ	2.01	0.73	การเข้าร่วมดำเนินงาน
รวม	1.87	0.82	การวางแผนการดำเนินงาน

จากตาราง 4.10 พบว่า ชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการวางแผนการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X} = 1.87$, S.D. = 0.82) สามารถเรียงสามลำดับแรกได้ดังนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ ($\bar{X} = 2.01$, S.D. = 0.73) ซึ่งเป็นระดับการเข้าร่วมดำเนินการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 1.98$, S.D. = 0.74)การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 1.92$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ตาราง 4.11 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ด้านการดำเนินงาน

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การดำเนินงาน			
1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัด กิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.06	0.80	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1.95	1.14	การวางแผนการ ดำเนินงาน
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญ ภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.19	0.89	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า	1.90	1.07	การวางแผนการ ดำเนินงาน
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณี ท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.23	0.91	การเข้าร่วม ดำเนินงาน
รวม	2.06	0.96	การเข้าร่วม ดำเนินงาน

จากตาราง 4.11 ชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ การเข้าร่วมดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.96) สามารถเรียงสามลำดับแรกได้ดังนี้ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.91) การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 0.89) และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

ตาราง 4.12 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ด้านการประเมินผล

ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การประเมินผล			
1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตาม แผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	1.85	1.04	การวางแผนการ ดำเนินงานใน การประเมินผล
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.22	0.91	การเข้าร่วม ดำเนินงานใน การประเมินผล
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการ จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผน ที่ได้กำหนดไว้	1.91	1.07	การวางแผนการ ดำเนินงานใน การประเมินผล
4. การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	2.21	0.90	การเข้าร่วม ดำเนินงานใน การประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป	1.89	1.01	การวางแผนการ ดำเนินงานใน การประเมินผล
รวม	2.02	0.98	การเข้าร่วม ดำเนินงานใน การประเมินผล

จากตาราง 4.12 พบว่า ชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้านการดำเนินการในการประเมินผล ($\bar{X} = 2.02$, S.D. = 0.98) สามารถเรียงสามลำดับแรกได้ดังนี้ ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.91) การได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.90) และการได้เข้าไปมีส่วนร่วม

ติดตามความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{X} = 1.91, S.D. = 1.07$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาพหุกรณี

ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาพหุกรณี โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยวัดในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 2 แห่ง และวัดในต่างจังหวัดอีก 1 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย 1) วัดพายัพ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นวัดที่ได้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ 2) วัดศิริบ้านไร่ ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับรางวัลการจัดการวัดด้านอบรมคุณธรรมจริยธรรม จัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางชาติทางพระพุทธศาสนาตลอดทั้งปี และ 3) วัดโสมรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวัดที่ได้รับรางวัลส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รายละเอียดของวัดทั้งสาม มีดังต่อไปนี้

2.1 วัดพายัพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.1.1 ข้อมูลทั่วไป

วัดพายัพเป็นวัดพระอารามหลวงสร้างขึ้นในรัชสมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเมื่อครั้งพระองค์ทรงครองราชย์อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ได้ทรงเลือกสถานที่ในการสร้างเมืองนครราชสีมา จึงให้ช่างฝรั่งเศสเขียนแบบแปลนก่อสร้าง เป็นรูปเหลี่ยม มีคูคลองน้ำรอบกันเข้าสี่กั๊ก มีกำแพงประตูเมือง 4 มุมเมือง และได้ทรงสร้างวัดขึ้นอยู่ภายในตัวเมืองเพื่อให้ประชาชนได้อยู่ใกล้ชิดกับวัดจะได้มีที่พึ่งทางใจ ชาตินักกษัตริย์จึงอยู่คู่กันมาโดยตลอด เมื่อประชาชนอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นดีแล้วจะช่วยปกป้องรักษาบ้านเมืองไว้ได้ ประกอบกับด้านทิศพายัพของเสากลางเมืองซึ่งเป็นทิศในการใช้ประกอบพิธีกำจัดศัตรูหมู่มารและสิ่งชั่วร้ายตามประเพณีโบราณ จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งชื่อวัดประจำทิศนี้ว่าวัดพายัพ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา แต่เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการสถาปนาเป็นพระอารามหลวง และเมื่อราชวงศ์กรุงศรีอยุธยาสิ้นสุดลง เปลี่ยนมาเป็นราชวงศ์กรุงธนบุรีถึงราชวงศ์จักรี วัดพายัพได้ขาดสถานะภาพจากวัดหลวงเป็นวัดราษฎร์เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2551 จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2551

2.1.2 ข้อมูลที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ

ปัจจุบันวัดพายัพมีพระราชวิมลโมลี เป็นเจ้าอาวาส และดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดตั้งอยู่เลขที่ 308 ถนนชุมพล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายภาค 11 ตั้งอยู่ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองโคราชในอดีต โดยมีเสากลางเมืองเป็นจุดศูนย์กลาง ตามชื่อที่ตั้งขึ้น ปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้ได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางของ

เมืองนครราชสีมา ภายในวัดแบ่งเป็นเขตพุทธาวาส 2 ไร่ เขตธรรมาวาส 2 ไร่ เขตสังฆาวาส ถนนสนามหญ้า 3 ไร่ เขตที่จัดประโยชน์ให้เช่าอยู่อาศัย 5 ไร่ และปลูกต้นไม้ 3 ไร่ รวมเนื้อที่วัดพ่าย 15 ไร่ 69 ตารางวา มีอาณาบริเวณติดต่อดังนี้

ทิศเหนือยาว 192 เมตร	ติดถนนพลแสน รอบเมืองชั้นใน
ทิศใต้ยาว 195 เมตร	ติดที่ดินเอกชน เลขที่ 17 18 19 20 21 22 24 25
ทิศตะวันออกยาว 112 เมตร	ติดที่ดินราชพัสดุ เลขที่ 13 14 และถัดจากนั้นไป

เป็นถนนจักรี

ทิศตะวันตกยาว 124 เมตร	ติดถนนห่มพล และอนุสรณ์สถานท่านท้าวสุรนารี
------------------------	---

2.1.3 สิ่งก่อสร้างภายในวัดพ่าย

1. อุโบสถทรงเรือสำเภา สมัยอยุธยาตอนปลาย 1 หลังลักษณะทรงเรือสำเภา ศิลปะอยุธยา เป็นพระอุโบสถก่ออิฐถือปูนหลังคาไม้ อายุกว่า 300 ปี มีลูกนิมิตเป็นใบเสมาคู่รอบพระอุโบสถ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พระอุโบสถหลังเก่านี้ได้ชำรุดทรุดโทรมจนไม่สามารถบูรณะซ่อมแซมได้ ทางวัดจึงได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นแทน โดยมีลักษณะทรงเรือสำเภาอยุธยา เช่นเดิม โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ประดับหินอ่อน-หินแกรนิตทั้งหลัง เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้ทรงสถาปนาเมืองนครราชสีมาและวัดพ่ายขึ้น พระอุโบสถหินอ่อนหลังนี้จะมีความงดงามมากแห่งหนึ่งในภาคอีสาน และจะเป็นเกียรติประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า และเป็นแหล่งแสวงบุญที่สำคัญตลอดไป

2. อนุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราชอยู่ด้านข้างทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอุโบสถหินอ่อน ได้มีการจัดสร้าง สำหรับให้สักการะ และประกาศราชศุติแต่พระองค์ เพื่อให้คนรุ่นหลังระลึกถึงเสมอว่า เมืองโคราชนี้เกิดขึ้นมาได้ก็เพราะท่านเป็นผู้สร้างมา

3. พระพุทธรูปประธานประจำหอสงฆ์ และศาลาหอนั้น หน้าตัก 53 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา จำลองแบบมาจากพระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์สารนาถ ประเทศอินเดีย และพระพุทธรูปประธานอุโบสถ สูง 3.69 เมตร ปางปฐมเทศนาห้อยพระบาท จำลองแบบมาจากถ้ำชันตา ประเทศอินเดีย

4. กำแพงนอก หินขัดที่เกิดขึ้น เกิดจากการจัดสร้างขึ้น เป็นอลังการงานสร้างที่หลายคนทิ้งเมื่อได้เห็น เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณอายุกว่า 300 ปี จำนวนหลายองค์ด้วยกัน

5. ต้นพระศรีมหาโพธิ์ จากพุทธคยา ประเทศอินเดีย ปลูกเมื่อ พ.ศ. 2526

2.1.4 กิจกรรมการส่งเสริมพุทธศาสนา

1. การจัดประชุมถวายความรู้แก่พระสงฆ์ฆราวาส ผู้บริหารคณะสงฆ์ ตั้งแต่ระดับ วัด-ภาค ที่ผ่านมาได้จัดอบรมแล้วรวมจำนวนกว่า 70,000 รูป
2. การให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือแจก การทำ สื่อเทปซีดีแจก และจัดสัมมนาอบรมศีลธรรมคุณธรรมให้แก่ ข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ในช่วงที่ผ่านมา รวมจำนวนเกินกว่า 200,000 คน และปัจจุบันมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา ทุกระดับมาฟังธรรมและอบรมธรรมะ ตั้งแต่จันทร์-ศุกร์ ทุกวัน
3. การควบคุมดูแลวัดให้เป็นที่ปลอดภัย บุหรี และอบายมุขทุกชนิด และได้รับการประกาศให้เป็นวัดเขตปลอดภัยบุหรีและอบายมุขทุกชนิดอย่างถาวร เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษามหาราช ในโครงการวัดปลอดภัยถาวรเฉลิมพระเกียรติ
4. การจัด โครงการอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติทุกปี เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ในโอกาสมหามงคลต่างๆ เริ่มตั้งแต่ปี 2546 ถึงปัจจุบัน รุ่นๆ ละ 80-100 รูป

2.1.5 ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรอบปี 2558

ตาราง 4.13 ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดพายัพ

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
4 มีนาคม 2558	วันมาฆบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ -ประชาชนสงฆ์กล่าวสัมนโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชน ร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการ

ตาราง 4.13 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>เปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์ เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p> <p>- ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและ พร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ</p>
1 มิถุนายน 2558	วันวิสาขบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <p>- ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด</p> <p>- พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง</p> <p>- ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล</p> <p>- ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์</p> <p>- ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <p>- พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชน ร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการ เปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์ เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p> <p>- ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและ พร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ</p>

ตาราง 4.13 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
30 กรกฎาคม 2558	วันอาสาฬหบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสัทที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตรสวดมนต์เย็น -ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร -ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและพร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ
30 กรกฎาคม 2558	วันเข้าพรรษา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสัทที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน

ตาราง 4.13 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>-ประธานสงฆ์กล่าวสัมนโหมทนิยกลาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <p>- พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชน ร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p>
27 ตุลาคม 2558	วันออกพรรษา	<p>07.00 น.พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <p>-ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด</p> <p>- พระสงฆ์เข้าประจำสตูที่นั่ง</p> <p>-ตัวแทนประชาชนจตุรปูเทียบ บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล</p> <p>-ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์</p> <p>-ประธานสงฆ์กล่าวสัมนโหมทนิยกลาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>พิธีในช่วงเย็น มีดังนี้</p> <p>-พระสงฆ์อธิษฐานออกพรรษา</p> <p>เข้าวันรุ่งขึ้น มีดังนี้</p> <p>-พิธีตักบาตรเทโวโรหณะ ในเช้าวันถัดจากวันออกพรรษา</p> <p>-ประชาชนร่วมประชุมกันที่วัดในช่วงเช้า</p>

ตาราง 4.13 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>พร้อมเตรียมข้าวสาร อาหารแห้ง สำหรับ ตักบาตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตัวแทนประชาชนกล่าวอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ตัวแทนประชาชนกล่าวนำถวายสังฆทาน พระสงฆ์ให้พร - ประชาชนออกไปชุมนุมกันบริเวณลานวัด เพื่อรดตักบาตรเทโว - พระสงฆ์เดินบิณฑบาตเสร็จพิธี

สรุป กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัดพ่าย (พระอารามหลวง) ได้จัดขึ้น นั้น เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยการเชิญผู้นำชุมชนมาเป็นประธานในพิธี เป็นตัวแทนจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ส่วนประชาชนก็ได้เข้ามาร่วมพิธีกรรม ตั้งแต่เช้าถึงค่ำตลอดทั้งวัด กิจกรรมที่พิเศษของวัดพ่าย คือ การจัดงานวันวิสาขบูชา ระยะเวลา ตลอดหนึ่งเดือน บริเวณห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์นครราชสีมา จะมีประชาชนให้ความสนใจกับกิจกรรมนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งฟังธรรมะ เวียนเทียน และการนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น

2.1.6 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัดพ่ายนั้นผู้วิจัยได้ไปศึกษาเอกสาร สังเกตและสัมภาษณ์ พระราชวิมล โมลี และสามารถสรุปได้ หลักการที่สำคัญได้ หลักการคือ

1. ความสามารถในการเข้าถึงคนได้ทุกระดับ การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งความว่า ....” ในการจัดงานนั้นก็มีหลายฝ่ายไม่เข้าใจ เกิดคำถามว่าทำไมถึงไม่จัดในวัด ทำไมถึงต้องไปจัดในห้าง คำตอบคือเรื่องของความพร้อม 1) สถานที่ในการจัดงานที่จะรองรับคนได้จำนวนมาก 2) การจัดงานเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นเดือนนั้น ต้องใช้ทรัพยากรและบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งฝ่ายเอกชนมีความพร้อมมากกว่า 3) การจัดงานในสถานที่เดียวมีความสะดวกและคล่องตัวกว่าการจะไปจัดงานใน

หลายๆ ที่ ในแต่ละปี แต่ก็ให้แต่ละหน่วยงานแต่ละอำเภอได้มีส่วนร่วมด้วย ถือเป็นแบบอย่าง การจัดงาน วันวิสาขบูชาให้หน่วยงานต่างๆ ได้นำเอาไปเป็นแบบอย่างในการจัดงานในหน่วยงาน ของตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่จัดในงานนั้นสามารถตอบสนองให้กับคนทุกวัยตั้งแต่เด็กๆ ไปจนถึงคน แก่ โดยมีจำนวนคนมาเข้าชมนิทรรศการในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 200,000 คน และมียอดบริจาคหรือ ยอดทำบุญในงานไม่ต่ำกว่าปีละ 15 ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินที่จะนำไปทำบุญให้กับวัด หรือมอบให้ หน่วยงานต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป”....(พระราชวิมลโมลี, สัมภาษณ์. 2559)

2. หลักสร้างความร่วมมือระหว่างวัด หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน โดยจะมีการแบ่งความรับผิดชอบตามความสามารถหลัก (Core Competency) ของแต่ละองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากจะ使人จำนวนมากมารวมกันทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนานั้น ต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายประการเช่น สถานที่ระบบสาธารณูปโภค การจัดการกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันในทุกฝ่าย ส่วนของวัดจะรับผิดชอบองค์ ความรู้ทางพุทธศาสนา หน่วยงานภาคเอกชนจะรับผิดชอบในส่วนสถานที่ การดำเนินงาน จัดหา เงินลงทุน เงินสนับสนุน หน่วยงานภาครัฐจะรับผิดชอบในส่วนงานพิธีการ การดำเนินงาน งบประมาณสนับสนุน กิจกรรมสนับสนุน โดยบรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2557 - 2559 ดังคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งความว่า ..... “ที่ว่าเตรียมงาน 2 ปีนั้นหมายถึงว่า การจัดงานแต่ละครั้ง ไม่ใช่มาคิดกันแค่เดือนสองเดือน มีการคิด เตรียมงานกันข้ามปี เช่น งานวิสาขบูชาปีนี้เสร็จ เราวางแผนตั้งชื่อเตรียมงานวันวิสาขบูชาปี 59 ไว้แล้ว ตอนนี้กำลังเตรียมการว่าจะออกมาอย่างไร อย่างปี 59 เราทำเรื่อง ไตรสิกขา ก็ต้องคิดกันว่า ไตรสิกขา จะออกมาในรูปของนิทรรศการได้อย่างไร ในส่วนทางวัดจะช่วยดูแลทางวิชาการ และ ให้คำแนะนำ วิธีการ เทคนิค บทการนำเสนอทั้งในส่วนที่เป็นวิชาการและในส่วนที่เป็นนิทรรศการ แต่ในเรื่องการลงทุนหรือค่าใช้จ่ายนั้นทางเดอะมอลล์เขาศรัทธารับเป็นธุระด้วยเหตุผลว่า เขามี ศรัทธา การจัดงานครั้งหนึ่งนั้นใช้ทุนไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท ทุนนั้นมาจากผู้สนับสนุนภาคเอกชน เช่น ปตท. การบินไทย มาม่า บริษัท องค์กรต่างๆ ในจังหวัด ร่วมกัน” (พระราชวิมลโมลี, สัมภาษณ์. 2559)

3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี คู่ควรแก่การเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติจากบุคคลทั่วไป ในสังคม หรือผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (Charismatic Leadership) ที่มีลักษณะพิเศษควรทำตัวเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม เพื่อสร้างความประทับใจในตัวของผู้นำ เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ดังความ ตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เรียนถามถึงสาเหตุของความร่วมมือทั้ง 3 ภาคส่วน พระราชวิมล โมลีได้กล่าว ความตอนหนึ่งว่า ..... ” น่าจะเป็นเรื่องของความศรัทธาหรือถูกอภิษาศัยกันเป็นการส่วนตัว เพราะ เดอะมอลล์เห็นความตั้งใจความเอาใจจริงเอาใจ และ การนับถือกันเป็นส่วนตัว อีกประการหนึ่งนั้น

ตอนที่ห้างเปิดใหม่ๆ ทางผู้ใหญ่ของบ้านเมืองได้ตั้งมาว่าจังหวัดควรจะจัดงานวิสาขบูชา โดยเน้นที่กิจกรรมของนักเรียน โดยก่อนหน้านั้นมีการเอานักเรียนไปทำกิจกรรมแต่สถานที่ไม่ค่อยเหมาะสม อาตมาเห็นแล้วก็เกิดความเวทนา อาตมาจึงได้พูดคุยความกับผู้บริหารของห้างแล้วถูกอภัยขากัน จึงได้ร่วมกันจัดงานวันวิสาขบูชาของจังหวัดตั้งแต่ปีที่ 2 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเป็นปีที่ 10 แล้ว โดยงานวิสาขบูชานั้น กิจกรรมต่างๆ จะมีการเตรียมการล่วงหน้าถึง 2 ปี คือ ทางเดอะมอลล์ เขาไว้ใจและเห็นว่าหลวงพ่อก็จะสามารถจัดงานให้ได้สาระและเป็นประโยชน์ สามารถสื่อสารไปยังประชาชนได้อย่างถูกต้อง เข้าใจง่าย ให้ผู้ที่เข้ามาในงานได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมในวันวิสาขบูชา อย่างน้อยได้ข้อคิดว่า เราเข้ามางานวันวิสาขบูชาแล้วได้อะไร 1) คือการได้แบบอย่างจากพระพุทธเจ้าว่า เราเกิดมาชาตินี้จะต้องมีชีวิตที่ดี ชีวิตที่ประเสริฐให้ได้ 2) เราจะค้นคว้าหาความรู้ที่มีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาชีวิต 3) การไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม ได้แก่สามอย่างนี้ก็เป็นคำตอบแล้วว่าวันวิสาขบูชานั้นชาวพุทธได้อะไร”..... (พระราชวิมลโมลี, สัมภาษณ์. 2559)

2.2 วัดศิริบ้านไร่ ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

2.2.1 ข้อมูลทั่วไป

วัดศิริบ้านไร่ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2479 โดยมี นายแก้ว ราชวัตร เป็นผู้บริจาคที่ดินให้สร้างวัดและมีพระครูพิพัฒนสมณการณ (หลวงปู่ข้า) เป็นผู้นำประชาชนในหมู่บ้านเขตอำเภอโนนไทยและใกล้เคียงก่อสร้างได้ประกาศตั้งวัดเมื่อ ปีพุทธศักราช 2482 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 24 เดือน ตุลาคม พุทธศักราช 2521 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 17 เมตร ยาว 23 เมตร

2.2.2 ข้อมูลที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ

ปัจจุบันวัดศิริบ้านไร่ ที่ตั้ง เลขที่ 3 หมู่ที่ 7 ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีพระครูโสภาสกิจจานุกูล ฉายา ตนฺตปิลาโล สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 18 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา โฉนดที่ดิน เลขที่ 30169 เล่มที่ 302 หน้า 69 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาบริเวณติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดทางสาธารณประโยชน์
ทิศใต้	ติดสระน้ำสาธารณประโยชน์หนองตาไ้
ทิศตะวันออก	ติดทางสาธารณประโยชน์
ทิศตะวันตก	ติดที่ดินของชาวบ้าน

2.2.3 สิ่งก่อสร้างภายในวัด

1. อุโบสถ กว้าง 5 เมตร ยาว 11 เมตร สร้างเมื่อปี พ.ศ.2521 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

2. ศาลาการเปรียญกว้าง 18 เมตร ยาว 27 เมตร
3. กุฏิสงฆ์ 3 หลัง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 หลัง กว้าง 5.80 เมตร ยาว 6.20 เมตร และเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยประยุกต์ 2 ชั้น 1 หลัง กว้าง 11 เมตร ยาว 17 เมตร
4. วิหาร 1 หลัง กว้าง 9 เมตร ยาว 16 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
5. ศาลาปฏิบัติธรรมอเนกประสงค์ 1 หลัง กว้าง 18 เมตร ยาว 32 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
6. อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม 1 หลัง กว้าง 12 เมตร ยาว 24 เมตร
7. โรงครัวอยู่ข้างอุ้งน้ำ 1 หลัง กว้าง 8 เมตร ยาว 18 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
8. ฌาปนสถาน (เมรุ) 1 หลัง กว้าง 8 เมตร 14 เมตร เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก
9. ห้องน้ำ ห้องสุขา 2 หลัง กว้าง 4 เมตร ยาว 24 เมตร จำนวน 16 ห้อง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก และปัจจุบันกำลังก่อสร้าง ศาลาทรงไทยกว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร มุขหน้าเป็นหอระฆัง กว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร

2.2.4 กิจกรรมส่งเสริมทางพระพุทธศาสนา

1. วันที่ 31 ธันวาคม ส่งท้ายปีเก่า วันที่ 1 มกราคม ต้อนรับปีใหม่ ปฏิบัติธรรมข้ามปี สร้างบารมีข้ามชาติ
2. วันที่ 1-4 เมษายน ปฏิบัติธรรมบวชศีลจารีณีภาคฤดูร้อน
3. วันที่ 1-15 เมษายน โครงการพรรษาสามเณรหมู่ภาคฤดูร้อน
4. วันที่ 14-24 ตุลาคม โครงการพรรษาสามเณรหมู่เฉลิมพระเกียรติ
5. วันที่ 3-6 ธันวาคม วันพ่อแห่งชาติ ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศล วันพระ มีการทำบุญตักบาตรฟังธรรมเป็นประจำทุกวัน บำเพ็ญบารมี ทาน ศีล ภาวนา

2.2.5 ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรอบปี 2558

แสดงดังตาราง 4.14

ตาราง 4.14 ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดศิริบ้านไร่

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
31 ธันวาคม - 1 มกราคม 2558	วันที่ 31 ธันวาคม ส่ง ท้ายปีเก่า วันที่ 1 มกราคม ต้อนรับปีใหม่ ปฏิบัติ ธรรมข้ามปี สร้าง บารมีข้ามชาติ	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า 20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้ - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และ ประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญ ภายในวัดพระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาพร้อม กันทำวัตร สวดมนต์ไปจนถึงวันรุ่งขึ้นของ ปีใหม่และวันใหม่ กรวดน้ำรับพรพระสงฆ์
วันที่ 3-4 มีนาคม 2558	วันมาฆบูชา ปฏิบัติ ธรรม ฟังธรรม เป็นพุทธบูชา	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถหรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์เย็น - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร - ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและพร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ
1 มิถุนายน 2558	วันวิสาขบูชา ปฏิบัติธรรม เวียนเทียนเป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสตูที่นั้ง - ตัวแทนประชาชนจตุรปูเทียมน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำ วัตร สวดมนต์เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p> <p>- ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและ พร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ</p>
8 มิถุนายน 2558	วันอัฐมีบูชา (วันถวายพระเพลิง) มี กาทำบุญตักบาตร ฟัง ธรรม เป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <p>- ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด</p> <p>- พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง</p> <p>- ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล</p> <p>- ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์</p> <p>- ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <p>- พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และ ประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p>

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		-ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและ พร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ
13-14 เมษายน 2558	บำเพ็ญกุศลทอดผ้าป่า ก่อเจดีย์ทราย ส่งน้ำพระ	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมนโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า 15.00 น. พิธี มีดังนี้ -บำเพ็ญกุศลทอดผ้าป่า -ก่อเจดีย์ทราย ส่งน้ำพระ พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนกรวดน้ำรับพร
30 กรกฎาคม 2558	อาสาพหุชา ปฏิบัติธรรม เวียนเทียน บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมนโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถหรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์เย็น - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร - ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียนและพร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ
30 กรกฎาคม 2558	วันเข้าพรรษา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ - ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชน

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>ร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p>
12 ตุลาคม 2558	<p>วันสารทไทย</p> <p>มีการทำบุญตักบาตร</p> <p>ฟังธรรมบำเพ็ญทาน</p> <p>ศีลภาวนา</p>	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <p>- ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด</p> <p>- พระสงฆ์เข้าประจำตู้ที่นั่ง</p> <p>- ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล</p> <p>- ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน</p> <p>- ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <p>- พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชน</p> <p>ร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <p>- ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา กรวดน้ำรับพร</p>

ตาราง 4.14 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
27 ตุลาคม 2558	ออกพรรษา ปฏิบัติ ธรรม ตักบาตรเท โรหณะเป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจตุรปูเทียบ บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพร จากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>พิธีในช่วงเย็น มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -พระสงฆ์อธิษฐานออกพรรษา <p>เข้าวันรุ่งขึ้น มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -พิธีตักบาตรเทโวโรหณะ ในเช้าวันถัดจากวัน ออกพรรษา -ประชาชนร่วมประชุมกันที่วัดในช่วงเช้า พร้อมเตรียมข้าวสาร อาหารแห้ง สำหรับ ตักบาตร -ตัวแทนประชาชนกล่าวอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ตัวแทนประชาชนกล่าวนำถวายสังฆทาน พระสงฆ์ให้พร -ประชาชนออกไปชุมนุมกันบริเวณลานวัด เพื่อรอตักบาตรเทโว -พระสงฆ์เดินบิณฑบาตเสร็จพิธี

สรุป จากตารางการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัดศิริบ้านไร่ ตำบล
โนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา นั้น ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมได้ดำเนินตลอด

ทั้งวัน ในช่วงเช้าเป็นการทำบุญตักบาตร การรักษาศีล การฟังธรรม ภาคบ่ายจะเป็นการปฏิบัติธรรม โดยพระวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์ ในช่วงค่ำก็จะเป็นการทำบุญเวียนเทียน พร้อมด้วยทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกเช่น วันพ่อ วันแม่ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมก็ได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมด้วยประชาชนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง โดยการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละบุคคล ทางวัดได้ประชาสัมพันธ์ตารางการจัดกิจกรรมงานวัดผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก ไลน์

2.2.6 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัดศิริบ้านไธรัตน์ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเอกสาร สังกศตและสัมภษณั พระครูโสภาสกิจจานุกูลและสามารถสรุปได้หลักการที่สำคัญได้หลักการคือ การทำงานเป็นทีม และการเป็นแบบอย่างที่ดี ได้ให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า... "วัดศิริบ้านไธรัตน์ใช้วัดจัดกิจกรรมเป็นหลักตลอดทั้งปีเพราะสถานที่ถือว่าพร้อมในเขตอำเภอนี้ ไม่ว่าจะเป็นอาคารปฏิบัติธรรม ห้องน้ำห้องส้วม ลานจอดรถ ตามตารางที่ผมจัดอบรมกิจกรรมตลอดทั้งปีที่ผมจัดร่วหน้าไว้ตลอดทั้งปี ที่สำคัญคือทีมงานคณะสงฆ์ ผมฝึกพระเถรไว้หลายรูปเพื่อที่จะเป็นวิทยากรให้กับกิจกรรมนั้นๆ ผมได้ประสบการณ์มาจากที่ได้ไปประชุมอบรมจากที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จึงได้นำกลับมาปรับใช้กับงานที่วัดผม หรือขอคำแนะนำจากหลวงพ่เจ้าคณะจังหวัด เพราะท่านก็จัดกิจกรรมเช่นนี้เหมือนกัน ต่างกันตรงที่หลวงพ่เจ้าคณะจังหวัดจัดที่ห้างใหญ่ในเมืองโคราช ผมจัดที่วัดศิริบ้านไธ อำเภอ โนนไทยนี้ และบางครั้งผมก็นิมนต์ท่านมาเป็นประธานเปิดงาน เช่น โครงการอบรมปฏิบัติธรรมครอบครัวด้วยพระเฉลิมพระเกียรติ" ที่กระทรวงวัฒนธรรมเป็นเจ้าภาพ ผมถือว่าท่านเป็นแบบอย่างที่ดี ถือว่าผู้ใหญ่ในจังหวัดที่เห็นความสำคัญกับงานเช่นนี้มากครับ"...(พระครู โสภาสกิจจานุกูล, สัมภษณั. 2559)

2.3 วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.3.1 ข้อมูลทั่วไป

วัดโสธรวรารามวรวิหาร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดวรวิหารเดิมชื่อว่า วัดหงษ์ สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่พุทธโสธร พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของฉะเชิงเทรา เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางสมาธิ หน้าตักกว้าง 1.65 เมตร สูง 1.48 เมตร ฝีมือช่างล้านช้าง

ตามตำนานเล่าว่า หลวงพ่พุทธโสธร เป็นพระพุทธรูปหล่อสำริดปางสมาธิหน้าตักกว้างสองศอก มีรูปทรงสวยงามมาก ได้แสดงปาฏิหาริย์ลอยน้ำมา และมีผู้อัญเชิญขึ้นมาประดิษฐาน

ที่วัดแห่งนี้ แต่พระสงฆ์ในวัดเกรงจะมีผู้มาลักพาไปจึงได้เอาปูนพอกเสริมหุ้มองค์เดิมไว้จนมีลักษณะที่เห็นในปัจจุบัน

แต่เดิม หลวงพ่อพุทธ โสธรประทับอยู่ใน โปสถ์หลังเก่าที่มีขนาดเล็ก ร่วมกับ พระพุทธรูปอื่นๆ 18 องค์ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จราชดำเนินมาที่วัดแห่งนี้ มีพระราชปรารภเรื่องความคับแคบของพระอุโบสถเดิม พระพรหมคุณาภรณ์ (จริปฺณ โณฺหฺ ค. เขียม กุลละวณิชย) อดีตเจ้าอาวาสจึงได้รวบรวมเงินบริจาค เพื่อจัดซื้อที่ดินสำหรับสร้างพระอุโบสถหลังใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานการก่อสร้าง และทรงเป็นผู้กำกับดูแลงานสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนิน ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อ พ.ศ. 2531 และทรงประกอบพิธียกยอดฉัตรทองคำ น้ำหนัก 77 กิโลกรัม ประดิษฐานเหนือยอดมณฑป เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2539 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จมาทรงตัดหวายลูกนิมิต เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2549

การก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ สร้างขึ้นครอบพระอุโบสถหลังเดิม โดยใช้เทคนิควิศวกรรมสมัยใหม่ โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายองค์หลวงพ่อพุทธ โสธร และพระพุทธรูปทั้ง 18 องค์

2.3.2 ข้อมูลที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพวัด

จากปัจจุบันวัด โสธรวรารามวรวิหารตั้งอยู่ที่ 134 ถนนมรุพงษ์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัด มหานิกายตั้งขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา มีพระเทพวิสุทธิญาณรังษี (ประยงค์ ปิยธฺม โณ) เป็นเจ้าอาวาส มีเนื้อที่ 21 ไร่ 42 ตารางวา ใกล้ริมแม่น้ำบางปะกง วัด โสธรวรารามวรวิหาร สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย แต่เดิมชื่อว่า วัดหงส์ เนื่องจากมีเสาหงส์ คือ เสาสูงที่มีรูปหงส์ เกาะสลักอยู่บนปลายยอด

ทิศเหนือยาว 6 เส้น 6 วา (252 เมตร)

ทิศใต้วาว 5 เส้น 10 วา (220 เมตร)

ทิศตะวันออกยาว 4 เส้น 3 วา (166 เมตร)

ทิศตะวันตกยาว 3 เส้น 1 วา (122 เมตร)

2.3.3 สิ่งก่อสร้างภายในวัด

พระอุโบสถหลังใหม่สร้างขึ้นในรัชกาลปัจจุบันเพื่อทดแทนพระอุโบสถหลังเก่าที่เล็กและชำรุดไปตามกาลเวลาในการออกแบบก่อสร้างพระอุโบสถหลังนี้ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชดำริจึงได้มีการออกแบบก่อสร้างให้มั่นคงถาวร โดยมีสถาปนิกนักออกแบบชื่อ นายอรุณชัยเสรี เป็นผู้ออกแบบด้านวิศวกรรมโครงสร้าง และกรมโยธาธิการ ออกแบบงานด้าน

วิศวกรรมไฟฟ้า ระบบระบายน้ำ และ งานภูมิสถาปัตยกรรมเป็นงานสถาปัตยกรรมเป็นศิลปะเฉพาะรัชกาล เพื่อร่วมฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันพฤหัสบดีที่ 5 กันยายน พ.ศ.2539 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระอุโบสถขนาดกว้าง 44.50 เมตร ยาว 123.50 เมตร ส่วนกลางเป็นพระอุโบสถมียอดมณฑปสูงประมาณ 85 เมตร งบประมาณในการก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่นี้ เป็นงบที่ทางวัดได้รับบริจาคจากประชาชนเพื่อให้มั่นคงถาวร คู่บ้านคู่เมืองคู่กับประเทศไทยและคู่กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

2.3.4 กิจกรรมการส่งเสริมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1. การให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือแจกการทำสื่อเทปซีดีแจกและจัดสัมมนาอบรมศีลธรรมคุณธรรมให้แก่ ข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ในช่วงที่ผ่านมา รวมจำนวนเกินกว่า 200,000 คน และปัจจุบันมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา ทุกระดับมาฟังธรรมและอบรมธรรมะ ตั้งแต่จันทร์-ศุกร์ ทุกวัน
2. การจัดโครงการอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติทุกปีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในโอกาสสมหมายมงคลต่างๆ ทุกปีละๆ 100-200 รูป
3. การจัดอบรมเข้มให้กับพระภิกษุสามเณรก่อนเข้าสอบเปรียญธรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดใกล้เคียงทุกปีละๆ 100-300 รูป
4. การจัดการจัดประชุมและอบรมให้กับข้าราชการหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดใกล้เคียงทุกปีละๆ 3,000 - 4,000 คน

2.3.5 ข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรอบปี 2558

ตาราง 4.15 ข้อมูลการดำเนินการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วัดโสธรวรารามวรวิหาร

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
31 ธันวาคม 2557 -1 มกราคม 2558	วันที่ 31 ธันวาคม ส่งท้ายปีเก่า วันที่ 1 มกราคม ต้อนรับปีใหม่ ปฏิบัติธรรมข้ามปี สร้าง บารมีข้ามชาติ	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสตูที่นั้ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>-ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่ศาลาการเปรียญภายในวัดพระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาพร้อมกันทำวัตร สวดมนต์ไปจนถึงวันรุ่งขึ้นของปีใหม่และวันใหม่กรวดน้ำรับพรพระสงฆ์
วันที่ 3 – 4 มีนาคม 2558	วันมาฆบูชา ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม เป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถหรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรม เทศนากรวดน้ำรับพร - นิมนต์เจ้าคณะภาค และจังหวัด ฉะเชิงเทรา มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมแสดงปาฐกถาธรรม และมี ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา มาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส พร้อมด้วยข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน กว่า 1หมื่นคน ร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียน รอบพระอุโบสถหลังใหม่ เพื่อ ให้ความซื่อสัตย์สุจริต สร้างความดี ถวายเป็นพุทธบูชา เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา
1 มิถุนายน 2558	วันวิสาขบูชา ปฏิบัติธรรมเวียนเทียนเป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสัทที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉัน

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		ภัตตาหารเช้า 20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้ - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และ ประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรม เทศนากรวดน้ำรับพร - ประธานสงฆ์นำกล่าวนำคำเวียนเทียน และพร้อมใจกันเวียนเทียนรอบพระ อุโบสถ - จัดกิจกรรมวันวิสาขบูชาโลกมีการร่วม ตัวของพุทธศาสนิกชนเดินทางมาร่วมกัน เวียนเทียนเนื่องแน่นท่ามกลางพระภิกษุ สงฆ์ สามเณร ภายในวัดกว่า 500 รูป
8 มิถุนายน 2558	วันอัฐมีบูชา (วันถวายพระเพลิง) มีกา ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม เป็นพุทธบูชา	07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้ - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระ รัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือ แสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับ พรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงาน รั่ววิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และ ประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรม เทศนากรวดน้ำรับพร - นิมนต์เจ้าคณะภาค และจังหวัด ฉะเชิงเทรา มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมแสดงปาฐกถาธรรม และมีผู้ว่า ราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา มาเป็น ประธานฝ่ายฆราวาส พร้อมด้วย ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน กว่า 1หมื่น คน ร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียน รอบ พระอุโบสถหลังใหม่ เพื่อ ละความชั่ว สร้างความดี ถวายเป็นพุทธบูชา
13-14 เมษายน	บำเพ็ญกุศลทอดผ้าป่า ก่อเจดีย์ทราย ส่งน้ำพระ	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่ พระสงฆ์ - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำ

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>รับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า</p> <p>15.00 น. พิธี มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -บำเพ็ญกุศลทอดผ้าป่า -ก่อกุศลถวาย ส่องน้ำพระ <p>พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนากวดน้ำรับพร</p>
30 กรกฎาคม 2558	อาสาพหุชาปฏิบัติธรรม เวียนเทียน บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสวดที่นั่ง -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถหรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกันทำวัตร - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนากวดน้ำรับพร

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>-นิมนต์เจ้าคณะภาค และจังหวัด ฉะเชิงเทรา มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมแสดงปาฐกถาธรรม และมี ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา มาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส พร้อมด้วยข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน มากกว่า 10,000 คน ร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียน รอบพระอุโบสถหลังใหม่ เพื่อ ละความชั่ว สร้างความดี ถวายเป็นพุทธบูชา</p>
30 กรกฎาคม 2558	วันเข้าพรรษา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำสำนัก -ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล -ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน -ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และ

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
		<p>ประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรม เทศนากรวดน้ำรับพร
12 ตุลาคม 2558	วันสารทไทย มีการทำบุญตักบาตร ฟังธรรมบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>20.00 น. พิธีในช่วงค่ำ มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์และพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนร่วมประชุมกันที่พระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญภายในวัดพร้อมกัน ทำวัตร สวดมนต์เย็น - ตัวแทนอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรม เทศนากรวดน้ำรับพร

ตาราง 4.15 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัน	กิจกรรม
27 ตุลาคม 2558	ออกพรรษา ปฏิบัติธรรม ตักบาตร เทโรหณะเป็นพุทธบูชา	<p>07.00 น. พิธีในช่วงเช้า มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนพร้อมกันในศาลาการเปรียญวัด - พระสงฆ์เข้าประจำส่วที่นั่ง - ตัวแทนประชาชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ร่วมกันกล่าวคำถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ถวายไทยธรรม และเทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝน - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาหรือแสดงธรรมะสั้นๆ ประชาชนกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า <p>พิธีในช่วงเย็น มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์อธิษฐานออกพรรษา <p>เช้าวันรุ่งขึ้น มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พิธีตักบาตรเทโวโรหณะ ในเช้าวันถัดจากวันออกพรรษา - ประชาชนร่วมประชุมกันที่วัดในช่วงเช้าพร้อมเตรียมข้าวสาร อาหารแห้ง สำหรับตักบาตร - ตัวแทนประชาชนกล่าวอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล - ตัวแทนประชาชนกล่าวนำถวายสังฆทาน พระสงฆ์ให้พร - ประชาชนออกไปชุมนุมกันบริเวณลานวัดเพื่อรดตักบาตรเทโว - พระสงฆ์เดินบิณฑบาตรเสร็จพิธี

สรุป จากตารางกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของ วัดโสธรวราราม วรวิหาร ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมของวัดนั้น ได้มีกิจกรรมตลอดทั้งวัด และได้รับการร่วมมือจากประชาชนพุทธศาสนิกชนทั่วไปในการเข้าร่วมในกิจกรรม ในแต่ละวันจะมีประชาชนเข้ามากราบนมัสการหลวงพ่อบุชโสธรเป็นจำนวนมาก ทั้งระบบการบริหารงานของวัดมีพระภิกษุสามเณรได้ช่วยกันดำเนินการ งานพิธีการจึงมีหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนประชาชนทั่วไปให้ความร่วมมือ

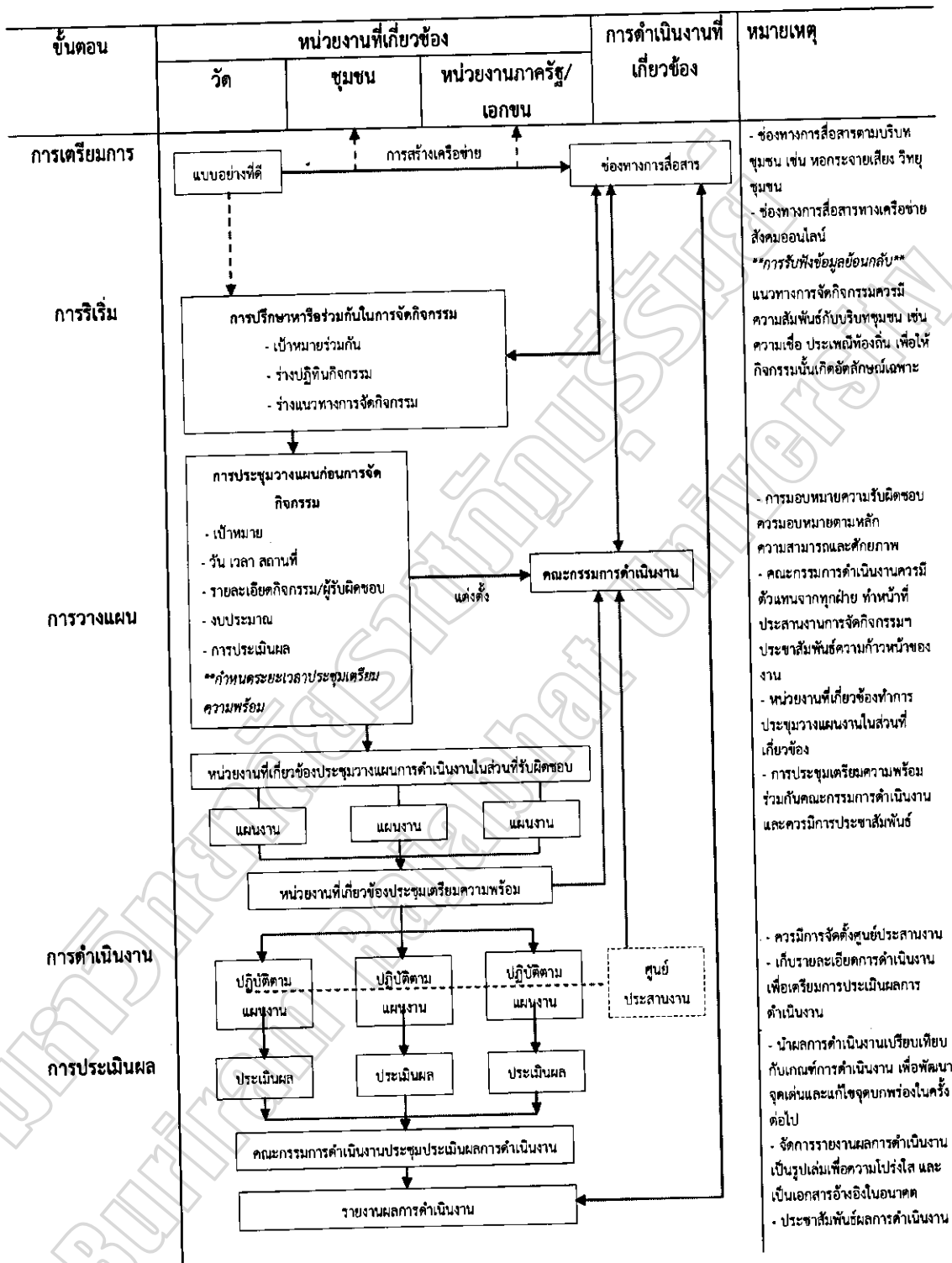
3.2.6 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัด วัดโสธรวรารามราชวรวิหารนั้นผู้วิจัยได้ไปศึกษาเอกสาร สังเกตและสัมภาษณ์ พระมหาพิชามกปริบูรณ์ โฆ หัวหน้าฝ่ายการบริหารวิชาการและสามารถสรุปได้หลักการที่สำคัญได้ หลักการคือ (1) คือการมีเครือข่ายสนับสนุนทุกระดับ การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งความว่า... "การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้น เรา (ทางวัด) ได้แบ่งหน้าที่การทำงานให้เป็นสัดส่วนคือ พระสงฆ์คณะนี้รับหน้าที่จัดกิจกรรมทางด้าน วันวิสาขบูชา พระสงฆ์คณะนี้รับหน้าที่รับสังฆทานที่ญาติโยมจากที่ต่าง ๆ มาถวายและมีฆราวาสที่ทางวัดจัดไว้เพื่อเสริมหรือช่วยงานพระสงฆ์อีกจำนวนหนึ่งมาช่วยกันเพื่อรองรับศรัทธาญาติโยมที่มาจากทุกภาคส่วนคือนักเรียนนักศึกษาพ่อค้าประชาชนข้าราชการรัฐวิสาหกิจอีกที่หนึ่ง และฟังเทศน์ก่อนที่จะเวียนเทียน"... (2) การเป็นแบบอย่างที่ดี ดังคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า ข้อวัตรปฏิบัติตน ของวัดที่ดึงศรัทธาจากพุทธบริษัทเป็นแบบอย่างที่ดี คู่ควรแก่การเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติจากบุคคลทั่วไปในสังคม ที่มีลักษณะพิเศษควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วัดต่างๆ เพื่อสร้างความประทับใจในตัว เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ดังความตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เรียนถามถึงสาเหตุของการสร้างความศรัทธาจากพุทธบริษัทเป็นแบบอย่างที่ดี พระมหาพิชามกปริบูรณ์ โฆ ได้กล่าวความตอนหนึ่งว่า (3) การเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ดังคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งใจความว่า..... "การที่จะทำให้วัดต่างๆ เป็นที่เคารพหรือเป็นจุดเด่นของญาติโยมนั้นก็คือ หากจุดเด่นให้พบ เช่นที่วัดนี้ก็มีหลวงพ่อบุชโสธร เป็นจุดเด่น ส่วนจังหวัดนครราชสีมาที่ท่านทำงานวิจัยนี้จุดเด่นก็คือหลวงพ่อบุช ปรีสุทโธ แห่งวัดบ้านไร่ ตำบลกุดพิมาน อำเภอด่านขุนทด ส่วนอำเภออื่นๆ ตำบลอื่นๆ ก็อาจจะเอารูปหล่อหรือรูปปั้นหลวงพ่อบุช ไปตั้งหรือหล่อ ไว้ที่วัดเพื่อดึงศรัทธาญาติโยมเข้ามาทำบุญในวัดนั้น หรือวัดที่เก่าแก่ที่เคยมีอดีตเป็นพระเถระที่เคยปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่เคยเป็นที่เคารพของญาติโยม หรือมีพระพุทธรูปคู่วัดคู่เมือง อุโบสถเก่าแก่มานานชาวจัดงานปิดทองประจำปี ขึ้นมาในวันสำคัญต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะดึงศรัทธาญาติโยมชาวพุทธเข้าร่วมทำบุญ ทำกิจกรรม

เพิ่มขึ้นเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมไม่มากก็น้อยดีกว่าไม่ทำอะไรเลยในแต่ละรอบปี” (พระมหาพิชัยมกั ปรีปญฺ โณ, สัมภาษณ์. 2559)

ระยะที่ 2 ผลการร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสรุปเนื้อหา ทฤษฎี ข้อมูลจากการวิจัย และการศึกษาพหุกรณีมาร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แสดงดังภาพประกอบ 4.1

ภาพประกอบ 4.1 ร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

จากภาพประกอบ 4.1 ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การริเริ่ม การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล จากการวิจัยเชิงสำรวจตามบริบทแล้ว พบว่า การที่บุคคลจะเข้าร่วมกิจกรรมในวัดนั้น พระภิกษุต้องสร้างความศรัทธาสร้างความเชื่อมั่นให้กับพุทธศาสนิกชนก่อน ดังนั้น งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มการเตรียมการเข้ามามีขั้นตอนการเตรียมการเริ่มต้นจากที่พระสงฆ์ต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับญาติโยม คือ ต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี หมายถึง ทำกิจวัตรของพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตามธรรม คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นปฏิบัติที่สมควรแก่การกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความช่วยเหลือชุมชน เช่น การสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การแจกผ้าห่ม การช่วยเหลือเด็กกำพร้า และการแสดงธรรมะ พระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายทางชุมชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์กับชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านทั่วไป การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน มหาวิทยาลัย เทศบาล เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายกับเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน คือ ห้างร้าน บริษัท และพ่อค้าประชาชนทั่วไป ทั้งหมดนี้ต้องมีช่องทางการสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยต้องเลือกช่องทางการสื่อสารให้เหมาะกับบริบทชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ควรเลือก การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การประกาศต่างๆ ส่วนชุมชนเมืองควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม

การริเริ่ม กล่าวคือ ทั้งวัด ชุมชนหมู่บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดสำคัญเบื้องต้นประกอบด้วย เป้าหมาย ร่างปฏิทินกิจกรรม และร่างแนวทางการจัดกิจกรรมโดยแนวทางการจัดกิจกรรมควรมีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชน เช่น ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้การริเริ่มปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรมนั้นต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบในรายละเอียดของกิจกรรมด้วย

การวางแผน กล่าวคือ ทั้งวัด ชุมชนหมู่บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ได้ร่วมกันการประชุมวางแผนก่อนการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดสำคัญเบื้องต้นประกอบด้วย เป้าหมาย ระยะเวลาและสถานที่ รายละเอียดกิจกรรม/ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ การประเมินผล ที่สำคัญคือต้องกำหนดระยะเวลาประชุมเตรียมความพร้อม และการประชุมต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นควรมีตัวแทนจากทุกฝ่ายทำหน้าที่ประสานงานกัน จัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้า ในการมอบหมายงานนั้นควรมอบหมายให้ถูกต้อง

กิจกรรม ชุมชนเตรียมความพร้อมเรื่อง การจัดบุคคลในชุมชนได้เข้ามาร่วมจัดทำความสะอาดอาคาร สถานที่ที่จัดกิจกรรม ห้องน้ำ ห้องครัว ช่วยติดป้ายประชาสัมพันธ์ให้การสนับสนุนสิ่งของที่ใช้ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ข้าว น้ำ เครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ โดยการให้ผู้นำชุมชนได้ประกาศประชาสัมพันธ์กับชาวบ้าน เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน เตรียมพร้อมเรื่องการวางแผน คือ หน่วยงานภาครัฐ ได้เตรียมให้การสนับสนุน โดยการตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม นำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่แผนการพัฒนาประจำปีงบประมาณ ส่วนหน่วยงานภาคเอกชนก็ได้เตรียมให้การสนับสนุนเป็นช่วงๆ ของกิจกรรม เช่น การถวายภัตตาหารบิณฑบาต การจัดสร้างเสนาสนะต่างๆ ภายในวัด ทั้งนี้การประชุมเตรียมความพร้อมทั้งหมด ได้เสนอรายงานผลการประชุมต่อคณะกรรมการดำเนินงานและช่องทางช่องทางสื่อ เพื่อรับฟังข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการวางแผนการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติตามแผนงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน ในการประเมินผลนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ เช่น การรายงานผลการจัดกิจกรรมด้านจำนวนคน จำนวนกิจกรรม รายรับรายจ่ายที่ใช้ในกิจกรรม และนำมาประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยนำผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป จัดการรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส และเป็นเอกสารอ้างอิงในอนาคต ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อรับฟังข้อมูลย้อนกลับและเป็นการสร้างเครือข่ายอีกทางหนึ่ง

ร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้ดังตาราง 4.16

ตาราง 4.16 สรุปร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การเตรียมการ	1. การเป็นแบบอย่างที่ดี 2. การสร้างช่องทางสื่อสาร	พระภิกษุต้องสร้างความศรัทธา สร้างความเชื่อมั่นให้กับพุทธศาสนิกชนก่อน หมายถึง ทำกิจวัตรของพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นผู้ปฏิบัติตามธรรม คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นผู้ปฏิบัติที่สมควรแก่การกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความช่วยเหลือชุมชน เช่น การสังคัมสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การแจกผ้าห่ม การช่วยเหลือเด็กกำพร้า และการแสดงธรรมะ พระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายทางชุมชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์กับชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านทั่วไป การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางภาครัฐ และเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริการบริหารส่วนตำบล โรงเรียน มหาวิทยาลัย เทศบาล เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายกับเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน คือ ห้างร้าน บริษัท และพ่อค้าประชาชนทั่วไปทั้งหมดนี้ต้องมีช่องทาง	1. ในส่วนของพระสงฆ์ ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร 2. ส่วนของฆราวาส ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อุบาสก อุบาสิกา (พ่อขาว แม่ขาว) ประชาชนทั่วไป 3. ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ วิทยุจักรกรรมการวัด	1. ความเคารพศรัทธา ความน่าเชื่อถือ 2. เครือข่ายความร่วมมือ

ตาราง 4.16 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การริเริ่ม	<p>การปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรม</p>	<p>การสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยต้องเลือกช่องทางสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทควรเลือก การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การประกาศต่างๆ ส่วนชุมชนเมืองควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม</p> <p>ทั้งวัด ชุมชนหมู่บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดสำคัญเบื้องต้นประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และร่างแนวทางการจัดกิจกรรม โดยแนวทางการจัดกิจกรรมควรมีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชน เช่น ประเพณีความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้การริเริ่มปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดกิจกรรมนั้นต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสารเพื่อแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบในรายละเอียดของกิจกรรมด้วย</p>	<p>1. ในส่วนของพระสงฆ์ ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร</p> <p>2. ส่วนของฆราวาส ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อุบาสก อุบาสิกา (พ่อชา แม่ชา)</p> <p>ประชาชนทั่วไป</p> <p>3. ประชาชนชาวบ้าน</p>	<p>เป้าหมายร่วมกัน</p> <p>ร่างปฏิทินกิจกรรม</p> <p>ร่างแนวทางการจัดกิจกรรม</p>

ตาราง 4.16 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การวางแผน	1 การประชุมวางแผน ก่อนการจัดกิจกรรม 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงาน 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมวางแผนการ ดำเนินงานในส่วนที่ รับผิดชอบ	ทั้งวัด ชุมชนหมู่บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ได้ร่วม การประชุมวางแผนก่อนการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียด สำคัญเบื้องต้นประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์และสถานที่ รายละเอียดกิจกรรม / ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ การ ประเมินผล ที่สำคัญคือ ต้องกำหนดระยะเวลาการประชุม เตรียมความพร้อม และการประชุมต้องแต่งตั้งคณะ กรรมการดำเนินงาน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นควร มีตัวแทนจากทุกฝ่ายทำหน้าที่ประสานงานกันจัดกิจกรรม	หน่วยงานเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีความ เชื้อท้องถิ่น หนังสือที่ เกี่ยวข้อง 4. ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ วิทยากร กรรมการวัด	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
			1. ในส่วนของพระสงฆ์ ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร 2. ส่วนของฆราวาส ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อุบาสก อุบาสิกา (พ่อขาว แม่ขาว)	1. รายละเอียดการ วางแผน - เป้าหมาย - ระยะเวลา สถานที่ - รายละเอียด กิจกรรม/ผู้รับผิดชอบ - งบประมาณ - การประเมินผล

ตาราง 4.16 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
		<p>ประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้า ถูกต้องตามความสามารถ และศักยภาพ เช่น วัตถุประสงค์พร้อมในเรื่องสถานที่ หอสมุด ศาลาการเปรียญ ห้องครัว สถานที่จอดรถ ระบบเครื่องขยายเสียง การแสดงป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดตารางปฏิทินกิจกรรม ชุมชนเตรียมความพร้อมเรื่อง การจัดบุคลากรในชุมชนได้เข้าร่วมจัดทำความสะอาดอาคาร</p>	<p>ประชาชนทั่วไป</p>	
การดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตามแผนงาน 2. จัดตั้งศูนย์ประสานงาน 	<p>หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการดำเนินงาน 2. ศูนย์ประสานงาน 3. ช่องทางการสื่อสาร <p>ประกอบด้วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ วิทยากร กรรมการวัด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติตามแผนงาน 2. รายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผล
การดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน 	<p>ในการประเมินผลนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การรายงานผลการจัดกิจกรรม ด้านจำนวนคน จำนวนกิจกรรม รายรับ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการดำเนินงาน 2. ช่องทางการสื่อสาร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลการปฏิบัติงาน (ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับ

ตาราง 4.16 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การประเมินผล	2. ประเมินผลการดำเนินงาน 3. รายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่ม เครื่องมืออีกทางหนึ่ง	รายงานที่ใช้ในกิจกรรม และนำมาประชุมร่วมกันเพื่อ ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยนำผลการดำเนินงานที่ เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน เพื่อพัฒนา จุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป จัดการรายงาน ผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส และเป็น เอกสารอ้างอิงในอนาคตประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่องทางสื่อสารเพื่อ รับฟังข้อมูลย้อนกลับและเป็นการสร้างเครือข่ายอีกทาง หนึ่ง	ประกอบด้วยเข้าवास พระภิกษุสงฆ์ วิทยากร กรรมการวัด	กับเกณฑ์การ ดำเนินงาน) 2. แนวทางการพัฒนา จุดเด่นและแก้ไข จุดบกพร่องในครั้ง ต่อไป 3. งานผลการ ดำเนินงานเป็นรูปเล่ม 4. ประชาสัมพันธ์ผล การดำเนินงาน 5. การสร้างเครือข่าย อีกทางหนึ่ง

ระยะที่ 3 ผลการตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยการสนทนากลุ่ม (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ข) สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้ดังนี้

1. การสร้างศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน พระองค์ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยยึดแนวทางหลัก 2 ประการคือ หน้าที่พระธรรมวินัย และหน้าที่ต่อสังคมหน้าที่โดยพระธรรมวินัยหมายถึงหน้าที่ที่พระธรรมวินัยโดยตรง รวมทั้งหน้าที่ที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยมีดังต่อไปนี้คือ

1.1 รักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยที่ต้องรักษาถือ จาตุปาริสุทธิศีล เช่น ปาฏิโมกข์สังวรศีล อิทธิยสังวรศีล อาชีวาปาริสุทธิศีล ปัจจยสันนิตศีล

1.2 ทำกิจวัตรต่างๆ ให้ครบถ้วน กล่าวคือ ข้อปฏิบัติที่ต้องทำเป็นประจำ

1.3 ศึกษาไตรสิกขา อันได้แก่ สीलสิกขา คือ การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย จิตตสิกขา คือ การทำจิตให้สงบ ปัญญาสิกขา คือ การใช้ปัญญาในการ แก้ไขปัญหา

1.4 บริหารคณะสงฆ์ตามตำแหน่งหน้าที่ พระภิกษุที่อุปสมบทแล้วหลายพรรษาและมีความรู้ทางพระธรรมวินัยพอสมควร มักจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหาร ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีหน้าที่ปฏิบัติต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

1.5 เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป โดยสามารถกระทำได้ทั้งในวัด นอกวัด แม้แต่การเดินทางไปไหนต่อไหนด้วยอาการสำรวมก็ถือว่าเป็นการเผยแผ่ไปด้วย

1.6 ปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และปูชนียสถานในวัด ซึ่งนอกจากการซ่อมแซมแล้วยังต้องสร้างเพิ่มเติม

1.7 สืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ติด ไปตลอดการครองสมณเพศตลอดชีวิต ส่วนหน้าที่ต่อสังคม โดยจะมีดั่งน้อมบรมให้ประชาชนมีคุณธรรม ไม่ทำความชั่ว รู้จักการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ พระสงฆ์สามารถทำนอกเหนือจากการกระทำปกติจัดให้มีการอบรมสมาธิ เพื่อให้ประชาชนมีความสงบในจิตใจและมีความเจริญทางปัญญาสูง อุปถัมภ์บำรุงโรงเรียนที่อยู่ในวัด และนอกวัดนำประชาชนมาประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอนุรักษศีลปวัตตุ ปุชนียวัตตุ และปูชนียสถาน และแนะนำประชาชนให้อนุรักษ์ด้วยแนะนำส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่น และรักษาสีงแวดล้อมแนะนำประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า และสงวนพันธุ์สัตว์ป่าเมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติได้เช่นที่กล่าวมานี้จะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาญาติโยมที่พบเห็นให้มีความเคารพความศรัทธาเพิ่มขึ้น

ที่นี้หละทางวัดหรือพระสงฆ์จะจัดงานหรือกิจกรรมอะไรก็จัดสะดวกสบายขึ้นเพราะได้รับศรัทธาจากญาติโยมสนับสนุนเพื่อเป็นกำลังกายกำลังใจกำลังทรัพย์ให้แก่กันและกันเพื่อพระพุทธศาสนาจะได้อยู่สืบต่อไปในภายภาคหน้า

2. การเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน ในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชาวบ้านยังมีศรัทธาความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่มีศีลบริสุทธิ์จะสามารถปิดเป่าความทุกข์ของชาวบ้านได้ พระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ได้อย่างไม่มีกำหนดจึงจะเป็นที่ศรัทธาญาติโยม เช่น การทำน้ำมนต์ได้เพื่อไล่สิ่งที่ไม่ดีไม่เห็น เสกเป่าเมื่อยามเด็กเล็กไม่สบายเป่าตาแดง เป่าหูสหวัด ดูกฤษ์ยามต่างๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ ดูกฤษ์แต่งงาน ดูกฤษ์ออกรถใหม่ ดูกฤษ์บวชนาค ดูกฤษ์ให้พระใหม่ที่กำลังจะสึก ทำนายฝัน สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างพระกับชุมชนนอกจากนั้นยังต้องคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น งานศพ พระต้องเข้าไปแนะนำเจ้าภาพในการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ในกรณีที่จัดงานที่บ้านของผู้ตายแต่ถ้าจัดภายในบริเวณวัดก็จัดศาลา ห้องน้ำห้องส้วม ถ้วย จาน โต๊ะ เก้าอี้ ส่วนงานอื่น เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่หรืองานมงคลต่างๆ ก็อาจจะต้องอำนวยความสะดวกในสิ่งต่างๆ ตามความเหมาะสม

3. ความสอดคล้องกับบริบทชุมชน มีผู้รู้แบ่งศาสนาพุทธออกเป็นสองด้านคือหนึ่งเป็นพุทธ โดยแท้ตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือที่เรียกว่าแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา สองคือศาสนาของชาวบ้านหรือศาสนาแบบชาวบ้านตามพื้นเมืองต่างๆ ผสมระหว่างความเชื่อในท้องถิ่นที่มีความศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้มาเข้ากันกับศาสนา หรือที่เรียกกันแบบง่ายคือศาสนาแบบชาวบ้าน คือเอา พุทธ พราหมณ์ ผี เข้ามาผสมกันแล้วจึงนับถือกันจนถึงปัจจุบันนี้ สาเหตุอีกประการคือจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่อยู่ระหว่างเปลี่ยนถ่ายมาเป็นแบบสมัยใหม่คนในชุมชนจึงแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือผู้สูงอายุที่อยู่กับบ้าน กลุ่มนี้จะมีศรัทธาเข้าวัดฟังทำประเพณีปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในทางศาสนาหรือในกิจกรรมในวันสำคัญๆ ทางศาสนาได้เป็นอย่างดีอีกกลุ่มคือคนรุ่นใหม่หรือลูกหลานที่เรียนจบแล้วไปทำงานตาม โรงงานหรือบริษัทต่างๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ผสมผสานความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่น เช่น การสะเดาะเคราะห์ การปิดทองรอยพระพุทธบาทจำลอง ก็จะเป็นดึงศรัทธาจากคนรุ่นแรกเข้าวัด และใช้ความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติชักชวนคนรุ่นใหม่เข้าวัดอีกทางหนึ่ง

4. การมีเครือข่ายความช่วยเหลือ ข้อจำกัดของวัดในการจัดกิจกรรมวันสำคัญพระพุทธศาสนาที่จะให้คนเข้ามามีส่วนร่วมมากๆ ได้แก่ ทุนทรัพย์ อุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์กำลังคน ดังนั้นการมีเครือข่ายภาคประชาชนและภาครัฐก็เป็นทางออกที่ดี ทางวัดสามารถทำได้โดยการออกหนังสือเชิญชวนข้าราชการ หรือรัฐวิสาหกิจพ่อค้าผู้นำระดับชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน

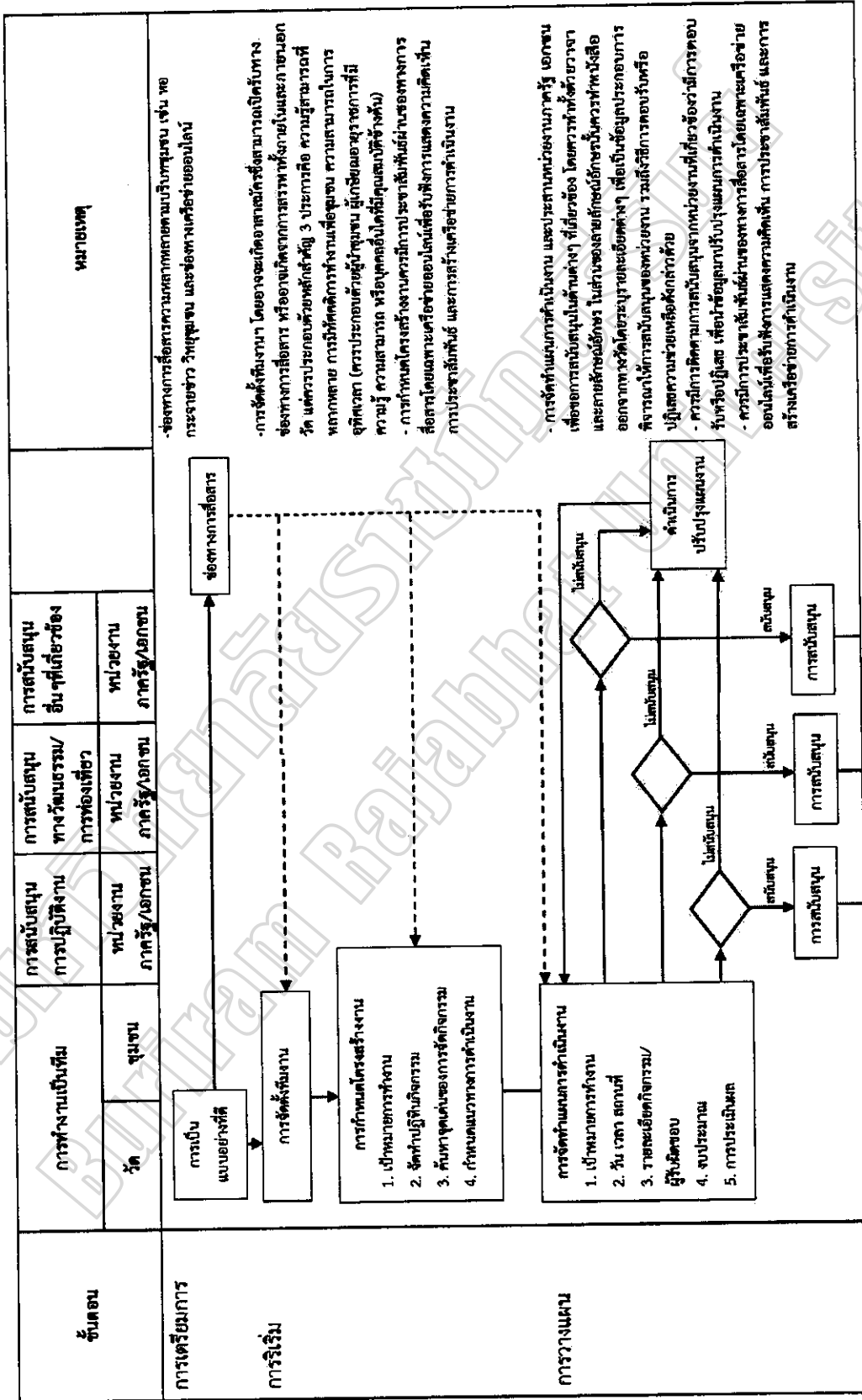
กำนัน สมาชิกสภาเทศบาล นายกเทศบาล ไปจนถึงหน่วยงานราชการต่างๆ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรต่างๆ โดยต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและบอกรายละเอียดสำคัญต่างๆ ในการขอความช่วยเหลือ เพื่อที่บางหน่วยงานต้องมีการนำเสนอหัวหน้าระดับสูงต่อไป และในบางครั้งทางวัดต้องทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม ซึ่งการทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษานั้นจะให้ผลถึงผู้ปกครองอาจารย์ผู้สอนนักเรียน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน ในชุมชน ไปจนถึงระดับอำเภอจังหวัดต่อไป

5. การมีทีมงาน ถึงแม้ว่าจะมีความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชนแล้ว แต่บางครั้งอาจจะไม่ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน อีกทั้งสภาพของชุมชนก็เป็นชุมชนเกษตรกรรมต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพกันทุกวัน ดังนั้นทางวัดควรมีทีมงานที่คอยดำเนินงานหลัก ซึ่งอาจจะประกอบด้วย พระ ลูกศิษย์ พระ ฆราวาสญาติโยมเพื่อดูแลกิจการหรือกิจกรรมภายในวัด โดยต้องหากคนที่มีความถนัดงานด้านต่างๆ ที่พร้อมจะช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของวัดได้

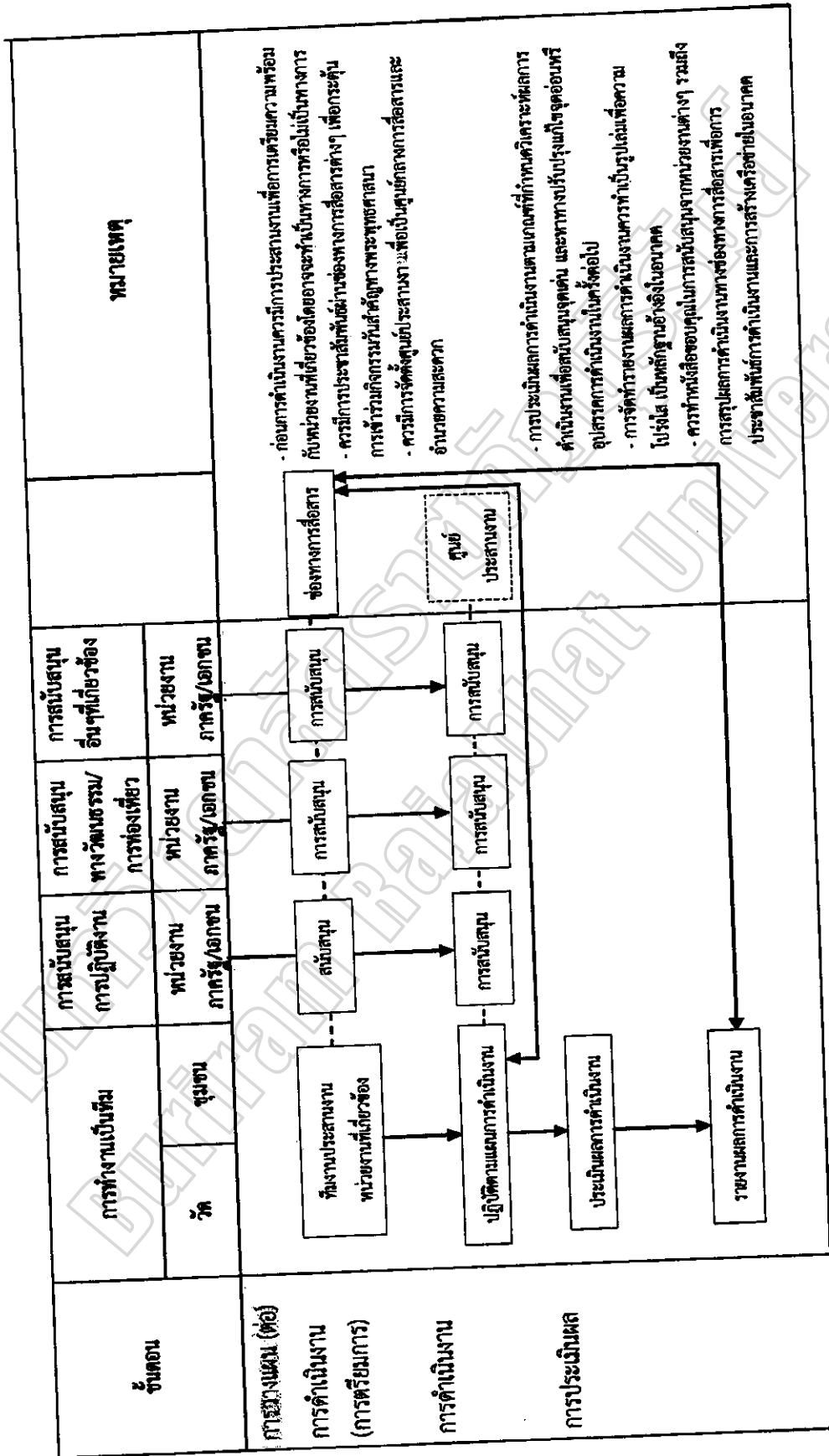
6. การมีจุดเด่นในการทำกิจกรรม การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแบบเดิมๆ อาจจะทำให้คนไม่ค่อยอยากจะทำ แต่หากมีการจัดกิจกรรมที่แปลกใหม่ เช่น การสักการะพระบรมสารีริกธาตุการจัดพิธีกวนข้าวหมูป่าส และพิธีตักบาตรข้าวหมูป่าส การจัดนิทรรศการ ออกร้านสินค้าโอท็อป หรือสินค้าชาวบ้าน เด็กนักเรียน ก็จะเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่ง

จากข้อเสนอแนะในการตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาสามารถปรับแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาควรมองเป็นมิติ ประกอบด้วย มิติการทำงานเป็นทีมระหว่างวัดกับชุมชน มิติการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน มิติการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องการสนับสนุนทางวัฒนธรรมทั้งหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน มิติการสนับสนุนอื่นๆ ทั้งหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน เช่น แนวร่วมจากพระสงฆ์ต่างประเทศ หรือเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ ช่วยในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ดังภาพประกอบ 4.2

ภาพประกอบ 4.2 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ภาพประกอบ 4.2 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ต่อ)

จากภาพประกอบ 4.2 **ขั้นเตรียมการ** คือ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี หมายถึง ทำกิจวัตรของพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตามธรรม คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นผู้ปฏิบัติที่สมควรแก่การกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ชุมชน เช่น การสังคมนาสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การแจกผ้าห่ม การช่วยเหลือเด็กกำพร้า และการแสดงธรรมะ พระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายทางชุมชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทั่วไป ในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย และวัฒนธรรม เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายกับเอกชน คือ การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน คือ ห้างร้าน บริษัทต่างๆ และพ่อค้าประชาชนทั่วไป ทั้งหมดนี้ต้องมีช่องทางการสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ โดยต้องเลือกช่องทางการสื่อสารให้เหมาะกับบริบทของชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ควรเลือกการประชาสัมพันธ์ช่องทางหอกระจายข่าว การประกาศต่างๆ ส่วนชุมชนเมืองควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์

การริเริ่ม วัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงาน ทีมงานของวัดที่เป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สาเหตุที่ต้องจัดตั้งทีมงานเพราะสังคมในปัจจุบันทุกคนต้องทำงาน ไม่มีเวลาว่างที่จะมาช่วยทางวัดหรือมาทำงานให้ทางวัด ไม่มีใครมาดำเนินงาน การจัดตั้งทีมงานอาจเกิดจากอาสาสมัครก็ได้ หรือด้วยมีความศรัทธา ด้วยวิธีการคัดเลือก ด้วยวิธีการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด แต่ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ มีความรู้สามารถที่หลากหลาย การมีทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศตนและเวลา ควรให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม เป็นผู้เกี่ยวนายุทธการที่มีความรู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ หรือบุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้น เมื่อได้ทีมงานแล้ว ก็ต้องมากำหนดโครงสร้างการทำงาน กำหนดเป้าหมายการทำงาน จัดทำปฏิทินกิจกรรมในการทำงาน ค้นหาจุดเด่นของการจัดกิจกรรม เช่น วันวิสาขบูชา หรือการนำไปเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้ต้องนำไปสื่อสารทางช่องทางการสื่อสารให้ประชาสัมพันธ์ทั่วถึงกัน

การวางแผน ทีมงานจะต้องช่วยกันทำทั้งหมด การจัดทำแผนการดำเนินงาน และประสานงานติดต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้น ควรทำหนังสือออกชี้แจงจากทางวัด โดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการ

สนับสนุนของหน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าว ถ้าได้รับการตอบรับทางวัดก็ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อการต้อนรับกับหน่วยงานที่ตอบรับการสนับสนุน แต่ถ้าหน่วยงานนั้นไม่ได้ให้การสนับสนุน ทางวัดก็ต้องมาประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนแผนงานต่อไป ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็น การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติตามแผนงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการ

การประเมินผลการดำเนินงาน ในการประเมินผลนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ เช่น การรายงานผลการจัดกิจกรรมด้านจำนวนคน จำนวนกิจกรรม รายรับรายจ่ายที่ใช้ในกิจกรรม และนำมาประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยนำผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป จัดการรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มชี้แจงเพื่อความโปร่งใสกิจกรรมนี้ และใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในอนาคตประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่องทางการสื่อสารเพื่อรับฟังข้อมูลย้อนกลับและเป็นการสร้างเครือข่ายอีกทางหนึ่ง

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังตาราง 4.17

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ตาราง 4.17 สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การริเริ่ม	1. ตั้งทีมงาน 2. กำหนดโครงสร้างการทำงาน 3. ค้นหาจุดเด่นของกิจกรรม	การสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยต้องเลือกช่องทาง การสื่อสารให้เหมาะกับบริบทชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทควรเลือก การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การประกาศต่างๆ ส่วนชุมชนเมืองควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ วัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงาน ทีมงานของวัดที่เป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สาเหตุที่ต้องจัดตั้งทีมงานเพราะสังคมในปัจจุบันทุกคนต้องทำงาน ไม่มีเวลาว่างที่จะมาช่วยทางวัดหรือมาทำงานให้ทางวัด การจัดตั้งทีมงานอาจเกิดจากอาสาสมัครก็ได้ หรือด้วยมีความศรัทธา ด้วยวิธีการคัดเลือก ด้วยวิธีการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด แต่ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ มีความรู้สามารถที่หลากหลาย การมีทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศตนและเวลา ควรให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม เป็นผู้เคยมีประสบการณ์การที่มีความรู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มี	อาสาสมัคร หรือการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด ซึ่งอาจประกอบด้วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานภาครัฐเอกชน อุบาสก อุบาสิกา (พ่อจ้าวแม่จ้าว) ประชาชนทั่วไป	1. ทีมงาน 2. โครงสร้างการทำงาน ประกอบด้วย - เป้าหมายการทำงาน - จัดทำปฏิทินกิจกรรม - ค้นหาจุดเด่นของกิจกรรม - กำหนดแนวทางการดำเนินงาน 3. จุดเด่น ของกิจการ

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การริเริ่ม	1. ตั้งทีมงาน 2. กำหนด โครงสร้างการทำงาน 3. ค้นหาจุดเด่น ของกิจกรรม กิจกรรม	ประชาชนทั่วไป ทั้งหมดนี้ต้องมีช่องทางสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ โดยต้องเลือกช่องทาง สื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทควรเลือก การประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าว การประกาศต่าง ๆ ส่วนชุมชนเมือง ควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ วัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงาน ทีมงานของวัดที่เป็น กำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สาเหตุที่ต้องจัดตั้งทีมงานเพราะสังคมในปัจจุบันทุกคน ต้องทำงาน ไม่มีเวลาว่างที่จะมาช่วยทางวัดหรือมาทำงาน ให้ทางวัด การจัดตั้งทีมงานอาจเกิดจากอาสาสมัครก็ได้ หรือด้วยมีความศรัทธา ด้วยวิธีการคัดเลือก ด้วยวิธีการ สรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด แต่ควรประกอบด้วย หลักสำคัญ 3 ประการคือ มีความรู้สามารถที่หลากหลาย การมีทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการ อุทิศตนและเวลา ควรให้ผู้นำชุมชน ได้มีบทบาทในการมี	อาสาสมัคร หรือการ สรรหาทั้งภายในและ ภายนอกวัด ซึ่งอาจ ประกอบด้วย เจ้า อาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อบต. อบาตिका (พ่อชา แม่ ชา) ประชาชนทั่วไป	1. ทีมงาน 2. โครงสร้างการทำงาน ประกอบด้วย - เป้าหมายการทำงาน - จัดทำปฏิทินกิจกรรม - ค้นหาจุดเด่นของกิจกรรม กิจกรรม - กำหนดแนวทางการ ดำเนินงาน

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
		<p>มีส่วนร่วม เป็นผู้เคยมีประสบการณ์การทำงาน หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ หรือบุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้น เมื่อ ได้ทีมงานแล้ว ก็ต้องมากำหนดโครงสร้างการทำงาน กำหนดเป้าหมายการทำงาน จัดทำปฏิทินกิจกรรมในการทำงาน ค้นหาจุดเด่นของการจัดกิจกรรม เช่น วันวิสาขบูชา หรือการนำไปเชื่อมโยงกับ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้ต้องนำไปสื่อสารทางช่องทางการสื่อสาร ให้ประชาสัมพันธ์ทั่วถึงกัน</p>		<p>3. จุดเด่น ของกิจการจัดกิจกรรม (เชื่อมโยงกับ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น)</p>
<p>การวางแผน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดทำแผนการดำเนินงาน 2. ทำหนังสือประสานงานติดต่อภาครัฐ/เอกชน 3. การประสานการตอบรับ/ปฏิเสธ 	<p>ทีมงานจะต้องช่วยกันทำทั้งหมด การจัดทำแผนการดำเนินงาน และประสานงานติดต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้นควรทำหนังสือออกชี้แจงจากทางวัด โดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการสนับสนุนของ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทีมงาน 2. หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนการดำเนินงานประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายการทำงาน - วัน เวลา สถานที่ - รายละเอียดกิจกรรม/

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	<p>การให้การสนับสนุน</p> <p>4. ประชุมปรับเปลี่ยนแผนงาน</p> <p>5. ประชาสัมพันธ์</p>	<p>หน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าวถ้าได้รับการตอบรับทางวัตถุประสงค์เตรียมความพร้อมเพื่อการต้อนรับกับหน่วยงานที่ตอบรับการสนับสนุน แต่ถึหน่วยงานนั้นไม่ได้ให้การสนับสนุน ทางวัดก็ต้องมาประชุมเพื่อปรับ เปลี่ยนแผนงานต่อไป ควรมีการประชุมผ่านช่องทาง การสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟัง การแสดงความคิดเห็น การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ควรมีการประชุมผ่านช่องทางของการสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา</p>		<p>ผู้รับผิดชอบ</p> <p>- งบประมาณ</p> <p>- การประเมินผล</p> <p>2. ได้หนังสือประสานงานติดต่อภาครัฐ/เอกชน</p> <p>3. ผล การตอบรับ/ปฏิเสธการให้การสนับสนุน</p> <p>4. แผนงานที่มีการปรับเปลี่ยน</p> <p>5. การรับรู้/ข้อมูลย้อนกลับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง</p>

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	รายละเอียด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การดำเนินงาน	ทีมงานประสานงาน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และ ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเกี่ยวกับรายละเอียดการ ดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน	1. คณะกรรมการ ดำเนินงาน 2. ศูนย์ประสานงาน	1. การปฏิบัติตามแผนงาน 2. รายละเอียดการดำเนินงาน เพื่อเตรียมการประเมินผล
การประเมินผล	1. ประเมินผลการ ดำเนินงาน 2. รายงานผลการ ดำเนินงาน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การรายงานผลการจัดกิจกรรมด้านจำนวนคน จำนวนกิจกรรม รายรับรายจ่ายที่ใช้ในกิจกรรม และ นำมาประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานโดย นำผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การ ดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องใน ครั้งต่อไป จัดการรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่ม ชี้แจงเพื่อความโปร่งใสกิจกรรมนี้ และใช้เป็น เอกสารอ้างอิงในอนาคตประชาสัมพันธ์ผลการ ดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่อง ทางการสื่อสารเพื่อรับฟังข้อสงสัยย้อนกลับและเป็นการ สร้างเครือข่ายอีกทางหนึ่ง	1. คณะกรรมการ ดำเนินงาน 2. ช่องทางการสื่อสาร ประกอบไปด้วย อวาต พระภิกษุสงฆ์ ไวชาวัชร กรรมการ วัด	1. ผลการปฏิบัติงาน (ผลการ ดำเนินงานที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบกับเกณฑ์การ ดำเนินงาน) 2. แนวทางการพัฒนาจุดเด่น และแก้ไขจุดบกพร่องในครั้ง ต่อไป 3. งานผลการดำเนินงานเป็น รูปเล่ม 4. ประชาสัมพันธ์ผลการ ดำเนินงาน 5. การสร้างเครือข่าย อีกทางหนึ่ง

ระยะที่ 4 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรม
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1. คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4.18 การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม

สถานะ	จำนวน	ร้อยละ
พระ	15	50.00
พุทธศาสนิกชน	15	50.00
รวม	30	100.00
เพศ		
ชาย	23	76.67
หญิง	7	23.33
รวม	30	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	1	3.33
31-40 ปี	6	20.00
41-50 ปี	16	53.34
51 ปีขึ้นไป	7	23.33
รวม	30	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	33.33
ปริญญาตรี	3	10.00
สูงกว่าปริญญาตรี	17	56.67
รวม	30	100.00

จากตาราง 4.18 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 30 รูป / คน เป็นพระสงฆ์จำนวน 15 รูป คิดเป็น ร้อยละ 50 และเป็นฆราวาสจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นเพศชายจำนวน 23 คน คิดเป็น ร้อยละ 76.67 เป็นเพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.33 และ น้อยที่สุดคือช่วงอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 และ 3.33 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10

2. ความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ

ตาราง 4.19 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
เตรียมการ			
1. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างความศรัทธาในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.70	0.47	มากที่สุด
2. ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จควรมีเครือข่ายความช่วยเหลือในด้านต่างๆ	4.80	0.48	มากที่สุด
3. เครือข่ายความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาควรประกอบด้วย วัด ชุมชน ผู้นำภาครัฐ ผู้นำภาคเอกชน หรือผู้มีจิตอาสาในการทำงาน	4.70	0.53	มากที่สุด
4. ในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน	4.77	0.50	มากที่สุด

ตาราง 4.19 (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
5. เครื่อง่ายสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่สามารถทำให้ พุทธศาสนิกชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการจัดวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาได้	4.87	0.43	มากที่สุด
การริเริ่ม			
1. ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดควรมี ทีมงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะในการดำเนินงาน	4.77	0.43	มากที่สุด
2. การจัดตั้งทีมงานนั้นอาจเกิดจากอาสาสมัครหรือเกิดจากการ สรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด	4.80	0.41	มากที่สุด
3. ผู้ที่เป็นทีมงานควรมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศเวลา ในการทำงาน	4.80	0.41	มากที่สุด
4. ทีมงานควรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชน ทั่วไป เยาวชน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในชุมชน	4.80	0.48	มากที่สุด
5. ในการกำหนดโครงสร้างงานควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ บุคคลภายนอกได้รับทราบ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการวางแผน	4.63	0.56	มากที่สุด
การวางแผน			
1. การจัดทำแผนดำเนินงานประกอบด้วย เป้าหมายการทำงาน วันเวลา สถานที่ รายละเอียด ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล	4.77	0.63	มากที่สุด
2. การสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำทั้งด้วย วาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้น ควรทำหนังสือออกจากทางวัด โดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อ เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนของ หน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือ ดังกล่าวด้วย	4.80	0.41	มากที่สุด

ตาราง 4.19 (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3. ควรมีการติดตามการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า มีการตอบรับหรือปฏิเสธ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแผนการ ดำเนินงาน	4.47	0.51	มาก
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะ เครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นการ ประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน	4.80	0.48	มากที่สุด
5. ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียม ความพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยอาจจะทำเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ	4.77	0.43	มากที่สุด
การดำเนินการ			
1. ทีมงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน	4.70	0.53	มากที่สุด
2. ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการ ดำเนินงาน	4.67	0.48	มากที่สุด
3. ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไป รับทราบข่าวสารการจัดงาน	4.80	0.41	มากที่สุด
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะ เครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นในระหว่าง การดำเนินงาน	4.70	0.47	มากที่สุด
5. ในระหว่างการดำเนินงาน ควรมีการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียม ประเมินผลการดำเนินงาน	4.87	0.35	มากที่สุด
การประเมินผล			
1. ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในรายละเอียดที่สำคัญ เช่น กิจกรรม จำนวนคน รายรับรายจ่าย	4.83	0.38	มากที่สุด

ตาราง 4.19 (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การประเมินผล			
2. ควรมีการนำผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงานที่กำหนดไว้	4.83	0.38	มากที่สุด
3. ในการประเมินผลการปฏิบัติงานควรค้นหาจุดเด่น เพื่อพัฒนาและแก้ไขจุดบกพร่องในการดำเนินงานครั้งต่อไป	4.70	0.47	มากที่สุด
4. ควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส และเป็นหลักฐานอ้างอิงในอนาคต	4.77	0.43	มากที่สุด
5. ควรทำหนังสือขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานทางช่องทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต	4.87	0.35	มากที่สุด
รวม	4.76	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 4.19 พบว่า การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมแล้วผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.46)

ตาราง 4.20 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา ชั้นเตรียมการ

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ชั้นเตรียมการ			
1. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพุทธศาสนิกชน เพื่อ สร้างความศรัทธาในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	4.70	0.47	มากที่สุด
2. ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้ประสบ ความสำเร็จควรมีเครือข่ายความช่วยเหลือในด้านต่างๆ	4.80	0.48	มากที่สุด
3. เครือข่ายความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาควรประกอบด้วย วัด ชุมชน ผู้นำภาครัฐ ผู้นำภาคเอกชน หรือผู้มีจิตอาสาในการทำงาน	4.70	0.53	มากที่สุด
4. ในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมี ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน	4.77	0.50	มากที่สุด
5. เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่สามารถทำให้ พุทธศาสนิกชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการจัดวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาได้	4.87	0.43	มากที่สุด
รวม	4.77	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 4.20 พบว่า การประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนใน
การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นตอนเตรียมการในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด
($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่
สามารถทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการจัดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ได้ ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.43) มากที่สุด รองลงมาคือ ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จควรมีเครือข่ายความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ($\bar{X} = 4.80$,
S.D. = 0.48)

ตาราง 4.21 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา ชั้นการริเริ่ม

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การริเริ่ม			
1. ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดควรมี ทีมงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะในการดำเนินงาน	4.77	0.43	มากที่สุด
2. การจัดตั้งทีมงานนั้นอาจเกิดจากอาสาสมัครหรือเกิดจาก การสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด	4.80	0.41	มากที่สุด
3. ผู้ที่เป็นทีมงานควรมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศเวลา ในการทำงาน	4.80	0.41	มากที่สุด
4. ทีมงานควรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชน ทั่วไป เยาวชน เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน	4.80	0.48	มากที่สุด
5. ในการกำหนด โครงสร้างงานควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ บุคคลภายนอกได้รับทราบ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการ วางแผน	4.63	0.56	มากที่สุด
6. การจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนาควร เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชน	4.83	0.46	มากที่สุด
รวม	4.77	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 4.21 การประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด
กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นการริเริ่มในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$,
S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนาควร
เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชน ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.46) มากที่สุด รองลงมา
คือ ทีมงานควรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป เยาวชน เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่
ดีในชุมชน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.48) และ การจัดตั้งทีมงานนั้นอาจเกิดจากอาสาสมัครหรือเกิดจาก

การสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด ($\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.41$) และผู้ที่เป็นทีมงานควรมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศเวลาในการทำงาน ($\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.41$)

ตาราง 4.22 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นตอนการวางแผน

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การวางแผน			
1. การจัดทำแผนดำเนินงานควรประกอบด้วย เป้าหมายการทำงาน วันเวลา สถานที่ รายละเอียด ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล	4.77	0.63	มากที่สุด
2. การสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำทั้งด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้นควรทำหนังสือออกจากทางวัด โดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนของหน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าวด้วย	4.80	0.41	มากที่สุด
3. ควรมีการติดตามการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่ามีการตอบรับหรือปฏิเสธ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแผนการดำเนินงาน	4.47	0.51	มาก
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน	4.80	0.48	มากที่สุด
5. ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ	4.77	0.43	มากที่สุด
รวม	4.72	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 4.22 ผลการประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขึ้นการวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.48) และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำทั้งด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้นควรทำหนังสือออกจากทางวัดโดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนของหน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าวด้วย ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ การจัดทำแผนดำเนินงานควรประกอบด้วย เป้าหมายการทำงาน วันเวลา สถานที่ รายละเอียด ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.63) และก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.43)

ตาราง 4.23 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขึ้นการดำเนินการ

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การดำเนินการ			
1. ทีมงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน	4.70	0.53	มากที่สุด
2. ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงาน	4.67	0.48	มากที่สุด
3. ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรับทราบข่าวสารการจัดงาน	4.80	0.41	มากที่สุด
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นในระหว่างการดำเนินงาน	4.70	0.47	มากที่สุด

ตาราง 4.23 (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การดำเนินการ			
5. ในระหว่างการดำเนินงาน ควรมีการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียม ประเมินผลการดำเนินงาน	4.87	0.35	มากที่สุด
รวม	4.75	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 4.23 ผลการประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขั้นการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในระหว่างการดำเนินงาน ควรมีการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมประเมินผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรับทราบข่าวสารการจัดงาน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) ลำดับสุดท้ายคือ ทีมงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.53)

ตาราง 4.24 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : ขั้นการประเมินผล

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การประเมินผล			
1. ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในรายละเอียดที่สำคัญ เช่น กิจกรรม จำนวนคน รายรับรายจ่าย	4.83	0.38	มากที่สุด
2. ควรมีการนำผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์การ ดำเนินงานที่กำหนดไว้	4.83	0.38	มากที่สุด

ตาราง 4.24 (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การประเมินผล			
3. ในการประเมินผลการปฏิบัติงานควรค้นหาจุดเด่น เพื่อพัฒนาและแก้ไขจุดบกพร่องในการดำเนินงานครั้งต่อไป	4.70	0.47	มากที่สุด
4. ควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส และเป็นหลักฐานอ้างอิงในอนาคต	4.77	0.43	มากที่สุด
5. ควรทำหนังสือขอขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานทางช่องทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต	4.87	0.35	มากที่สุด
รวม	4.80	0.40	มากที่สุด

จากตาราง 4.24 ผลการประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขึ้นการประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรทำหนังสือขอขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานทางช่องทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในรายละเอียดที่สำคัญ เช่น กิจกรรม จำนวนคน รายรับรายจ่าย ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) และควรมีการนำผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงานที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38)

ข้อเสนอแนะ

1. การริเริ่มการดำเนินการ วัดและชุมชนต้องกำหนดโครงสร้างการทำงาน กำหนดเป้าหมายการทำงาน จัดทำปฏิทินกิจกรรมในการทำงาน ค้นหาจุดเด่นของการจัดกิจกรรม เช่น วันวิสาขบูชา หรือการนำไปเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน กำหนดแนวทาง
2. การวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำแผนการดำเนินงาน และประสานงานติดต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีการ

ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสาร ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียมความพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. การเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามแผนงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน ในการประเมินผลนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้

4. การประเมินผล คือ ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อการเตรียมความพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนจุดเด่น และหาทางปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนหรืออุปสรรคการดำเนินงานในครั้งต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยสรุปผลการวิจัยเรียงลำดับ ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการดำเนินงาน
การศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ประกอบด้วย
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) การวิจัยเอกสาร 2) การศึกษาเชิงสำรวจเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ 3) การศึกษาพหุกรณี ประกอบด้วย วัดพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา วัดศิริบ้านไร่ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และวัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ระยะที่ 3 ตรวจสอบร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน

ระยะที่ 4 การนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อสาธารณะ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ โดยการทำวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 15 รูป และ พุทธศาสนิกชน จำนวน 15 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงสำรวจเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้ขนาดใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 396 ตัวอย่าง ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเรียงลำดับดังนี้

- 1) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกอำเภอจากอำเภอทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 32 อำเภอ ในอัตราร้อยละ 30 ของจำนวนอำเภอทั้งหมด ได้อำเภอทั้งหมดจำนวน 10 อำเภอ
- 2) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกตำบลจากอำเภอที่สุ่มได้จากข้อ 1 ในอัตรา ร้อยละ 30 ของจำนวนตำบลในแต่ละอำเภอ

3) สุ่มตามสะดวกเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นตำบลละ 12 คน จำนวน 33 ตำบล จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 396 คน

2.2 การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน จากการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย จากอำเภอที่ทำการสุ่มในอัตราร้อยละ 30 ของอำเภอทั้งหมด ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอขามสะแกแสง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัย และอำเภอโนนสูง จำนวน 30 ชุด ทางกรมมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการ

จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ โดยการทำวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 15 รูป และพุทธศาสนิกชนจำนวน 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง

3.2 แบบสอบถามการวิจัยเรื่องการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.53 มีอาชีพรับราชการ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 58.30 มีลักษณะการมาทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โดยมากับครอบครัว จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 จุดประสงค์หลักในการทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่เลือกเพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีจำนวน 396 คิดเป็นร้อยละ 100 กิจกรรมที่ทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ การถวายเทียนเข้าพรรษา จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 ส่วนใหญ่การรับรู้ข้อมูลการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จากผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ปัจจัยที่มีผลให้เข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการได้รับอิทธิพลทางความคิดจากบุคคลอื่น เช่น จากหมอดู ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานจำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 97.20 และอุปสรรคสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการริเริ่มการดำเนินงาน การวางแผน และการประเมินผล การไม่ทราบช่องทางการมีส่วนร่วมอื่นนอกจากการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

1.2 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า การได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการ

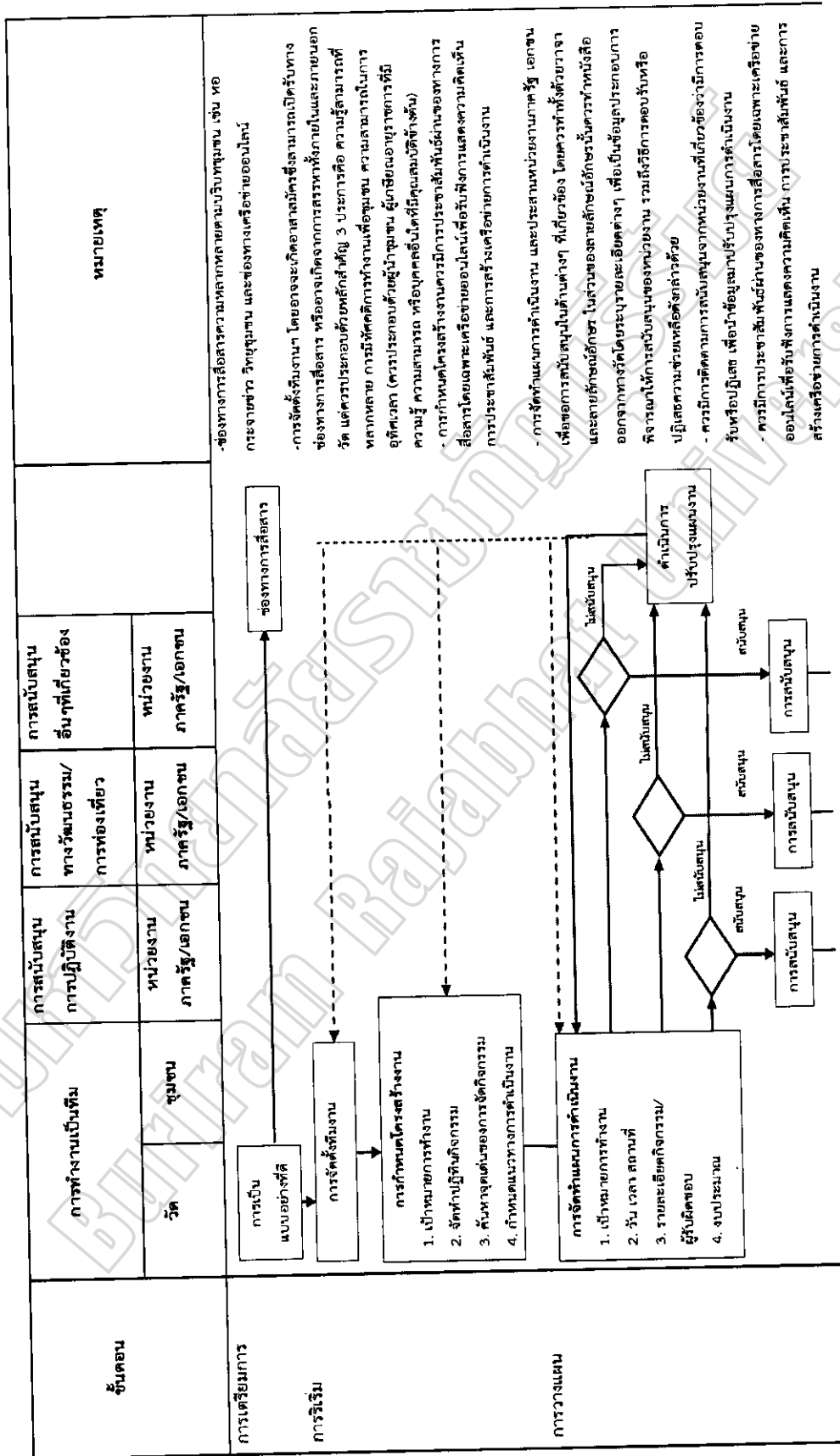

มอบหมายงาน ประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

1.3 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับการวางแผนการดำเนินการ ในส่วนที่มีความต้องการเข้าร่วมในขั้นตอนการวางแผนคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นการดำเนินงานคือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในขั้นตอนประเมินผลคือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป

2. แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

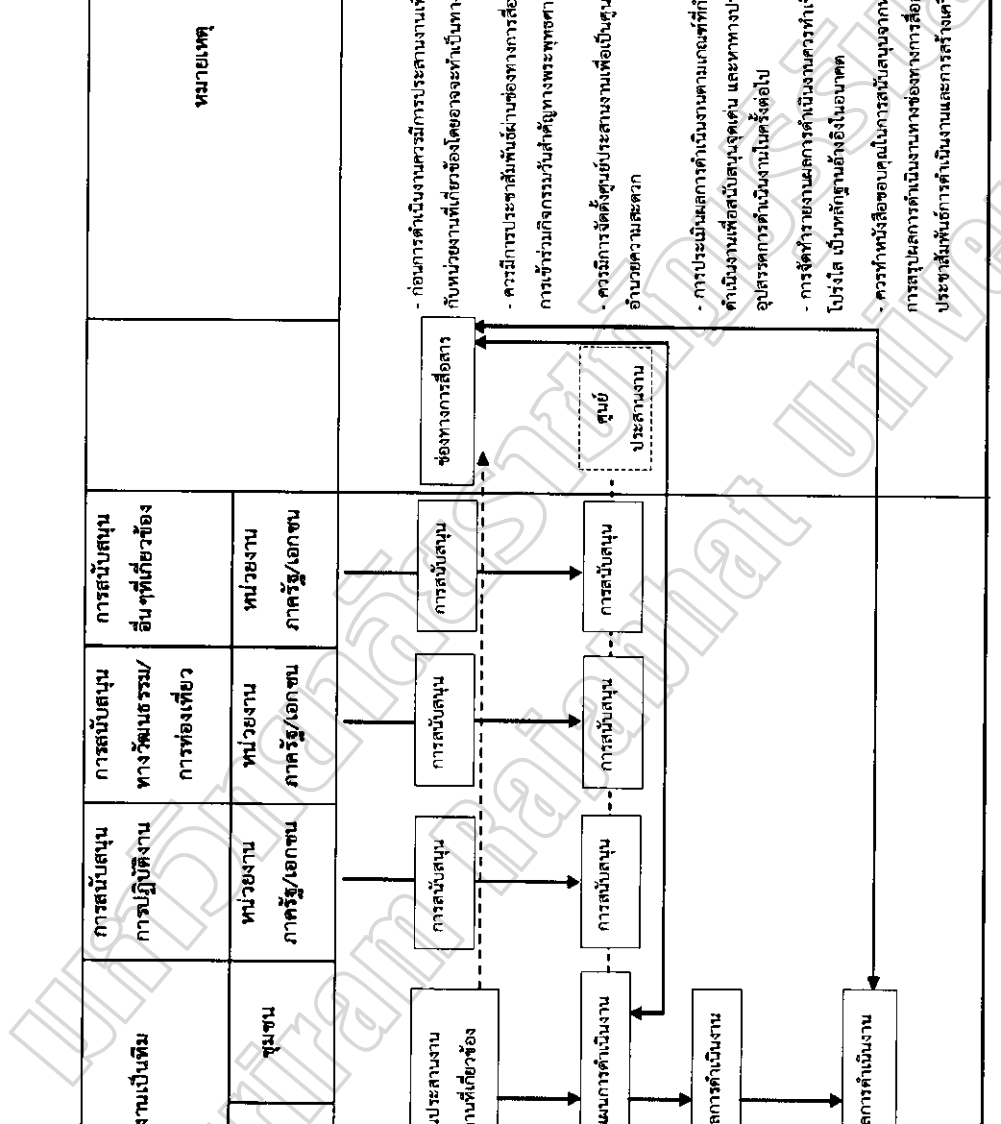
ผู้วิจัย ได้ทำการร่าง ตรวจสอบ และประเมินผลแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สามารถสรุปแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้ดังภาพประกอบ 5.1

ภาพประกอบ 5.1 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอน	การทำงานเป็นทีม		การสนับสนุน การปฏิบัติงาน	การสนับสนุน ทางวัฒนธรรม/ การท่องเที่ยว	การสนับสนุน อื่นๆที่เกี่ยวข้อง	หมายเหตุ
	วัด	ชุมชน	หน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน	หน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน	หน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน	
การวางแผน (ต่อ)						
การดำเนินงาน (การเตรียมการ)		ทีมงานประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การสนับสนุน	การสนับสนุน	การสนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ - ควรมีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับงานโครงการสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้น การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา - ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อเป็นศูนย์กลางการสื่อสารและ อำนวยความสะดวก
การดำเนินงาน		ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน	การสนับสนุน	การสนับสนุน	การสนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดวิเคราะห์ผลการ ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนจุดเด่น และหาทางปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนหรือ อุปสรรคการดำเนินงานในครั้งต่อไป - การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานพร้อมคำขอเป็นรูปเล่มเพื่อความ โปร่งใส เป็นหลักฐานอ้างอิงในอนาคต - ควรทำหนังสือขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึง การระบุผลการดำเนินงานทางช่องทางการสื่อสารเพื่อการ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต
การประเมินผล		ประเมินผลการดำเนินงาน				
		รายงานผลการดำเนินงาน				

ภาพประกอบ 5.1 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ต่อ)

จากภาพประกอบ 5.2 แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี หมายถึง ทำกิจวัตรของพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตามธรรม คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นผู้ปฏิบัติที่สมควรแก่การกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ชุมชน เช่น การสังคมนาฬการช่วยเหลือนักเรียน การแจกผ้าห่ม การช่วยเหลือเด็กกำพร้า และการแสดงธรรมะ พระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายทางชุมชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทั่วไป ในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน คือ ได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย และวัฒนธรรม เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายกับเอกชน คือ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน คือ ห้างร้าน บริษัทต่างๆ และพ่อค้าประชาชนทั่วไป ทั้งหมดนี้ต้องมีช่องทางการสื่อสาร โดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยต้องเลือกช่องทางการสื่อสารให้เหมาะกับบริบทของชุมชน เช่น ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ควรเลือกการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การประกาศต่างๆ ส่วนชุมชนเมืองควรเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม

การริเริ่ม วัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงาน ทีมงานของวัดที่เป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สาเหตุที่ต้องจัดตั้งทีมงานเพราะสังคมในปัจจุบันทุกคนต้องทำงาน ไม่มีเวลาว่างที่จะมาช่วยทางวัดหรือมาทำงานให้ทางวัด ไม่มีใครมาดำเนินงาน การจัดตั้งทีมงานอาจเกิดจากอาสาสมัครก็ได้ หรือด้วยความศรัทธา ด้วยวิธีการคัดเลือก ด้วยวิธีการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด แต่ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ มีความรู้สามารถที่หลากหลาย การมีทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศตนและเวลา ควรให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม เป็นผู้เกี่ยยณอายุราชการที่มีความรู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถหรือบุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้น เมื่อได้ทีมงานแล้ว ก็ต้องมากำหนดโครงสร้างการทำงาน กำหนดเป้าหมายการทำงาน จัดทำปฏิทินกิจกรรมในการทำงาน ค้นหาจุดเด่นของการจัดกิจกรรม เช่น วันวิสาขบูชา หรือการนำไปเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้ต้องนำไปสื่อสารทางช่องทางการสื่อสาร ให้ประชาสัมพันธ์ทั่วถึงกัน

การวางแผน ทีมงานจะต้องช่วยกันทำทั้งหมด การจัดทำแผนการดำเนินงาน และประสานงานติดต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้นควรทำหนังสือออกชี้แจงจากทางวัด โดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการ

สนับสนุนของหน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าว ถ้าได้รับการตอบรับทางวัดก็ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อการต้อนรับกับหน่วยงานที่ตอบรับการสนับสนุน แต่ถ้าหน่วยงานนั้น ไม่ได้ให้การสนับสนุน ทางวัดก็ต้องมาประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนแผนงานต่อไป ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็น การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชุมงานเพื่อการเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การดำเนินงานหรือการปฏิบัติตามแผนงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน ในการประเมินผลนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ เช่น การรายงานผลการจัดกิจกรรมด้านจำนวนคน จำนวนกิจกรรม รายรับรายจ่ายที่ใช้ในกิจกรรม และนำมาประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยนำผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป จัดการรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มชี้แจงเพื่อความโปร่งใสกิจกรรมนี้ และใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในอนาคตประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่องทางสื่อสารเพื่อรับฟังข้อมูลย้อนกลับและเป็นการสร้างเครือข่ายอีกทางหนึ่ง

3. การประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชุมงานเพื่อการเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะทำเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อเป็นศูนย์กลางการสื่อสารและอำนวยความสะดวก การประเมินผล การดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนจุดเด่น และหาทางปรับปรุง แก้ไขจุดอ่อนหรืออุปสรรคการดำเนินงานในครั้งต่อไป การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานควรทำเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส เป็นหลักฐานอ้างอิงในอนาคต ควรทำหนังสือขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานทางช่องทางสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต

สรุป ผลการประเมินความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76, S.D. = 0.46$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรม ได้เข้าไปประสานงานจัดหาทรัพยากร สิ่งของ แรงงาน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เพราะการทำบุญเป็นเรื่องที่สำคัญของจิตใจของพุทธศาสนิกชนที่ต้องการสื่อให้เห็นถึงการกระทำที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม กิจกรรมทางศาสนาที่มีการปฏิบัติบ่อยที่สุดคือ การให้เงินขอทาน รองลงมาคือการตักบาตร สาเหตุหลักในการทำกิจกรรมคือ ความสบายใจและความเชื่อว่าได้รับความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า แรงจูงใจในการปฏิเสธการพึ่งเทศน์คือภาพลักษณ์ของพระ สาเหตุการปฏิเสธการปล่อยปลาคือการไม่เห็นว่าเป็นการทำบุญ ความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมคือ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องวิญญูณ ความเชื่อชีวิตหลังความตาย ดังนั้นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงได้รับการร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างดี เมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นตามกำหนดปฏิทินแล้ว ชาวพุทธก็ได้ชวนขวายเป็นความพร้อม โดยการแนะนำของผู้สูงอายุ โดยเห็นความสำคัญของกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูตบตบต่อบุพการี ผู้มีพระคุณที่ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยกิจกรรมนั้นมีการทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้วอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ผู้วายชนม์ ตามความเชื่อนั้นถือว่ามี ความสำคัญและสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีในหมู่เครือญาติพี่น้อง ที่ถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะให้ความสำคัญ ถึงแม้ว่าจะมีภาระทางการทำงานก็จะเว้นไว้ก่อน โดยจะร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความเคารพกตัญญูต่อบุพการี ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง มี สิ่งของหรือกำลังของคนที่จะพร้อมร่วมมือกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์ศักดิ์ ฐิตเวที (อ่อนอุทัย). (2555: 153) ที่เห็นว่าองค์กรภาครัฐควรให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในส่วนของชุมชนนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล ดังนั้นวัดควรเปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในทุกชั้นตอนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด (2551 : 1-2) ที่เห็นว่า ควรส่งเสริมให้มีการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เปิดโอกาสให้กลุ่มวัยรุ่นได้เรียนรู้ ศาสนพิธี และการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญ ที่ถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การพิจารณา ตัดสินใจและกำหนดนโยบายต่างๆ ของกิจกรรมวันสำคัญ สนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

1.2 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนต้องการเข้าไปช่วยวางแผนการดำเนินการ โดยขึ้นอยู่กับความสะดวกและความเหมาะสมของแต่ละคน ทั้งนี้เพราะสถาบันพระพุทธศาสนาได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่เป็นที่พักใจให้กับพุทธศาสนิกชนในสังคมได้ การได้เข้าไปช่วยงานสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง ถือว่าเป็นการสร้างความร่วมมือกันระหว่างสังคมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของจิตใจของพุทธศาสนิกชน วัดมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังนั้น ถ้าทางวัดมีกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านก็มีความต้องการที่จะเข้าไปช่วยงานในกิจกรรมนั้นๆ ตามความถนัดของตนเอง ไปช่วยกันทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และสังคมก็มีความสุข ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนมีหลายระดับ สอดคล้องกับความเห็นของพระมหาเสกสรรค์ อุกคจารี (แก้วทรัพย์) (2556 : 100) ที่เห็นว่าวัดควรจัดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและรับผิดชอบในด้านการพัฒนา วัดและจัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้าราชการกับหน่วยงานการปกครองต่างๆ ในท้องถิ่น จัดกิจกรรมร่วมกันกับวัดเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งเชิญชวนประชุมเพื่อหารือวางแผนงานในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาวัด และทำให้ทราบถึงความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัดอาทิเช่น การจัดสร้างห้องสุขาเพิ่มเติมเพื่อให้บริการแก่ประชาชน มี การจัดทำห้องสมุดประชาชนขึ้นภายในวัด การจัดหาหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและหนังสือที่ให้ความรู้ต่างๆ มาให้บริการแก่ประชาชน เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนา และการสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมให้เป็นสัดส่วนน่าอยู่ ดูสะอาด (พระสมุห์เอก ชินวิโส (เฉยประทุม). 2554 : 133)

2. แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยค้นพบ ประกอบด้วย

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งควรเพิ่มขึ้นตอนการเตรียมการจากเดิมมี 4 ขั้นตอนคือ การริเริ่ม การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยการเตรียมการนั้น กล่าวคือ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี หมายถึง ทำกิจวัตรของพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้

ปฏิบัติตามธรรม คือ ปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และเป็นผู้ปฏิบัติที่สมควรแก่การกราบไหว้ของ พุทธศาสนิกชน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ชุมชน เช่น การสังคมาสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การแจกผ้าห่ม การช่วยเหลือเด็กกำพร้า และการแสดงธรรมะ เพราะ การเป็นแบบอย่างในด้านการประพฤติปฏิบัติที่ดีจะสร้างความเชื่อถือให้กับพุทธศาสนิกชน พร้อมกับให้ความเลื่อมใสศรัทธามากยิ่งขึ้น ตามหลักพระพุทธศาสนาคือ การประพฤติอยู่ในระเบียบพระธรรมวินัย คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะถ้าพระภิกษุสงฆ์สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้แล้ว ก็จะทำให้ชาวพุทธมาทำบุญ สอดคล้องกับงานวิจัยของนลินทิพย์ พิมพ์กลัด (2555 : 178) ที่เห็นว่าผู้นำที่มีลักษณะพิเศษควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ตาม สร้างความน่าเชื่อถือ นำศรัทธา มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีอุดมการณ์ในการทำงาน ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เช่นเดียวกับบทความทำไมวัยรุ่นไทยจึงไม่ชอบเข้าวัดทำบุญ จึงได้เสนอความคิดเห็นของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (2559 : 1) กล่าวว่า คณะสงฆ์ควรมีการปรับยุทธศาสตร์เชิงรุกมากขึ้น โดยพระสงฆ์ต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม พร้อมทั้งศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งดเว้นการกระทำที่เสียหาย อีกทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น จะทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความมีจิตสำนึกที่ดี ความรู้สึกว่าคุณมีประสิทธิภาพ มีความไว้วางใจ มีความผูกพัน ไม่มีความคิดขัดแย้ง (คมคาย อุดรพิมพ์. 2554 : 182) ผู้วิจัยเห็นว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนา คือ เป็นผู้ที่มีวิชาความรู้ความสามารถ และการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ สิ่งเหล่านี้เป็นแบบอย่างที่ชาวพุทธควรนำไปปฏิบัติตาม วัดบางแห่งมีพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธามากได้เข้าไปทำบุญ เพราะวาพระภิกษุท่านเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพุทธศาสนิกชน แต่บางแห่งไม่มีคนไปทำบุญ ก็ทำให้เข้าใจว่าการประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีนั้น สามารถเป็นปัจจัยที่ทำให้การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ดำเนินไปอย่างสะดวก การเป็นแบบอย่างที่ดีนอกจากจะสร้างความเจริญให้กับตนเองแล้ว ยังสามารถสร้างความศรัทธาให้กับผู้ที่ได้สัมผัสหรือพบเห็นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ นิภา แก้วประดิษฐ์ (2546 : 109) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนของวัยรุ่นคือ ความเชื่อในศาสนา และสถานศึกษา

2.2 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้วยสังคมปัจจุบันมีการใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษา นักธุรกิจ พ่อค้าและประชาชนทั่วไป ดังนั้น การเผยแพร่งิจกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องใช้ระบบออนไลน์เข้ามาช่วย แม้แต่การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เช่นกัน ต้องใช้ระบบสังคมออนไลน์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่หลักพระธรรมวินัย เป็นการแจ้งประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมของทางวัดให้ประชาชน โดยทั่วไปได้รับทราบ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ลดต้นทุนรายจ่ายของการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยเห็นว่า ในยุคปัจจุบัน สื่อออนไลน์

มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตอย่างมาก การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถนำสื่อออนไลน์มาใช้ในการติดต่อสื่อสารอีกช่องทางหนึ่ง เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินงาน และการเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการให้คนอื่นได้รับรู้ การใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่จะประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมงานวัด โดยเป็นช่องทางที่ลดต้นทุน และในสังคมปัจจุบันผู้ที่บริโภคสื่อออนไลน์ก็มีอย่างแพร่หลาย ทั้งเด็กเล็กเยาวชน จนกระทั่งผู้สูงอายุ ดังนั้น การใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นช่องทางที่ได้ผลอย่างยิ่ง สามารถที่จะรับบริจาคจตุปัจจัย หรือสิ่งของต่างๆ ทางสื่อออนไลน์ หรือการอนุโมทนาบุญทางกับผู้มีบุญที่ร่วมบริจาคปัจจัย แต่ทั้งนี้ สื่อออนไลน์เป็นเสมือนดาบสองคม มีทั้งคุณและโทษ ดังนั้น ผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์ต้องใช้อย่างระมัดระวัง มีความรอบคอบ เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะมีต่อองค์กรของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ (2556 : 475) ที่เห็นว่า ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารมากจะมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพระและวัดต้องเตรียมไว้ให้ประชาชน ทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมงาน จากการศึกษาความพึงพอใจของการเข้าใช้ (ธนินร จุลศักดิ์ 2558 : 90) พบว่า กลุ่มคนระหว่าง 18 – 34 ปี มีความผวนผันจากการศึกษาธรรมผ่านออนไลน์ ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวเชื่อมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะสามารถช่วยงานได้ง่าย สะดวกต่อการสื่อสาร สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัดและชุมชนได้ และทำให้สามารถขยายวงของชุมชนให้กว้างขึ้น โดยสามารถเข้าถึงกลุ่มเยาวชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mon and Lee. 2015 : 292) ที่เห็นว่า พื้นที่ในสังคมออนไลน์ที่จะเป็นการให้ข้อมูลเชิงลึก ในการที่ผู้ใช้สามารถแสดงแนวคิด แนะนำเสนอการศิลปกรรมแบบใหม่ และเป็นแนวทางที่มีศักยภาพ ในการสร้างความเชื่อมต่อและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ที่ห่างไกล

2.3 เรื่องการทำงานเป็นทีม เนื่องด้วยปัจจุบันการจัดกิจกรรมของวัด จำเป็นต้องมีคณะทำงานที่อาสาทำงานให้กับวัด ต้องเป็นทีมงาน เพราะประชาชนทั่วไปไม่มีเวลาที่จะมาช่วยกิจกรรมงานวัดอย่างเต็มที่ ดังนั้น ทีมงานที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนจึงเป็นคณะทำงานที่สำคัญ เป็นทีมงานที่อาสาเข้ามาช่วย หรือเกิดจากการสรรหา การจัดตั้งทีมงานฯ โดยอาจจะเกิดอาสาสมัคร ซึ่งสามารถเปิดรับทางช่องทางการสื่อสาร หรืออาจเกิดจากการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด แต่ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ ความรู้สามารถที่หลากหลาย การมีทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศเวลา ควรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ทั้งนี้มีงานวิจัยหลายชิ้นเห็นตรงกันว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดของชุมชน ทั้งนี้จะเห็นกลไกการดำเนินงานของผู้นำชุมชนได้จากการศึกษางานวิจัยของสุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 122) ที่เห็นว่า การที่ผู้นำ

มีความจริงใจ เสียสละผลประโยชน์จะเป็นปัจจัยทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากในการดำเนินงาน
ผู้เกษียณอายุราชการที่มีความรู้ ความสามารถ หรือบุคคลอื่นใดที่มีคุณสมบัติข้างต้น

จากการศึกษางานวิจัยของ ชุมพร สวยศ (2550 : 69) จะเห็นว่าการขอรับการสนับสนุน
ผ่านการประสานงานทางผู้นำชุมชน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะได้มาซึ่งทรัพยากร การดำเนินงาน ด้านคน
วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และการจัดการทั้งนี้เพราะชุมชนในเขตชนบทใช้วิธีการระดมทุนใน
การพัฒนาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และการนำผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม
นั้นเกิดจากประเทศได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ถึงการเปลี่ยนแปลงคำกล่าวสำหรับทำให้สัดส่วนผู้สูงอายุเข้า
ร่วม เน้นทีมงานในการดำเนินงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการทำบทบาทให้เหมาะสม
ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรุณี อินทรกรด (2553 : 76 – 77) ที่เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทาง
ศาสนานั้นมีความรู้สึก จิตใจ ในการใช้ชีวิตอยู่ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังมีบทบาททางสังคม
วัฒนธรรม ในประเด็นของการเป็นผู้นำในศาสนพิธี การอบรมสั่งสอนลูกหลาน การส่งเสริม
ประเพณีปฏิบัติ ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุต้องการให้ครอบครัวและสังคมยอมรับนับถือ ต้องการทำ
ประโยชน์ ซึ่งเกี่ยวกับชุมชน และให้คำปรึกษาถึงการใช้ชีวิต ประสบการณ์ทำงานแก่ คนรุ่นหลัง

สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชุมชน โดยที่ให้อุดหนุนอยู่
ที่วัด ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์และดูแลรักษาร่วมกัน ในทางปฏิบัติการ
จัดกิจกรรมต่างๆ ก็ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนเช่นกัน การทำงาน
เป็นทีมจึงมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยในปัจจุบัน
สถานะทางเศรษฐกิจบีบบังคับให้บุคคลในสังคมต้องมีการดิ้นรนทำงาน เพื่อยังชีพ ซึ่งแตกต่างจาก
สมัยก่อนที่มีเวลาว่างเว้นจากการงานแล้ว ชาวบ้านมีเวลาที่จะเข้ามาวัดเพื่อทำงานวัดหรือเข้ามาฟัง
ธรรมจากพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันแม้แต่งานวัดบางแห่ง พระสงฆ์ต้องลงมือจัดเตรียมงานเอง
โดยเฉพาะวัดในเมือง ไม่มีคนที่จะมาช่วยพระทำงานจัดเตรียมสิ่งของเพื่อกิจกรรมงานวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา ดังนั้น การที่จะมีทีมงานเพื่อจัดการงานวัด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะงานวัด
เป็นงานที่เสียสละและไม่มีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนหรือสิ่งของตามแบบของการทำงานทั่วไป
วัดจึงต้องการทีมงานที่มีจิตใจเป็นจิตอาสาจริงๆ ทำงานเพื่อบุญกุศล ทำงานเพื่อความเจริญรุ่งเรือง
ของวัดและสังคม ส่วนทีมงานนั้น ต้องเป็นทีมงานที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยงานวัดเพื่อบุญกุศลจริงๆ
อาจเกิดจากการสรรหาหรือเกิดจากการอาสาเข้ามาทำงานก็ได้ แต่เพื่อที่จะทำให้ทีมงานนั้นได้รับ
ความไว้วางใจจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป ต้องมีการจัดสรรตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ เพื่อที่
ทีมงานเหล่านั้นจะได้ทำงาน ได้อย่างเต็มที่ เต็มความสามารถของตน

2.4 การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเชื่อมโยงประเพณีท้องถิ่น เพราะ
ประเพณีของท้องถิ่นนั้นเป็นกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความมีคุณธรรมตามหลักธรรม คำสอน

ทางพระพุทธศาสนา เช่น ความกตัญญูตเวที โดยมีประเพณีบุญข้าวกระยาสารท เพื่อที่จะอุทิศผลบุญไปให้แก่บุพการี บิดามารดา ครูอาจารย์ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนได้เข้าใจถึงหลักความกตัญญูตเวที ความสามัคคี ทำให้สังคมมีความพร้อมเพรียงกันในการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นประเพณีที่คนในสังคมให้ความสำคัญ เป็นประเพณีประจำปี โดยที่บุคคลที่อยู่ในสังคมนั้นหรือเคยอาศัยอยู่ จะได้ทราบตามกำหนดปฏิทินของแต่ละปี ถึงแม้จะมีการงานที่ยังทำอยู่ ก็ต้องหยุด และให้ความสำคัญกับประเพณี เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในวันวิสาขบูชา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และได้ตรงกับเดือน 6 ที่มีประเพณีจุดบั้งไฟของพุทธศาสนิกชนชาวอีสาน ก็ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนต่างจังหวัด คือ เป็นช่วงฤดูกาลที่จะ ทำนา มีการไถนาเพื่อที่จะทำข้าว ก่อนนั้นต้องมีการจุดบั้งไฟตามประเพณีเพื่อไปขอฝนจากพญาแถน เพื่อให้ฝนตกให้ได้ทำนา ประเพณีการจุดบั้งไฟจึงเป็นประเพณีที่อยู่ระหว่าง วันวิสาขบูชาของทุกปี การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงดำเนินไปได้อย่างราบรื่น หรือวันออกพรรษา การตักบาตรเทโวโรหณะ หรือประเพณีการทอดกฐินสามัคคีประจำปี ก็เป็นส่วนหนึ่งของประเพณี วัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อออนไลน์ แจ้งกำหนดการวัน เวลาและสถานที่จัดกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต้องมีทีมงานที่มีใจเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ควรเป็นผู้ที่มีใจอาสาเข้ามาช่วยงาน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วมของการดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในแต่ละฝ่ายงาน
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของวัดที่มีลักษณะที่แตกต่างกันทางชุมชน สิ่งแวดล้อม และสภาพการเป็นอยู่
3. ควรศึกษาอิทธิพลเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2550) สามแยกชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.
- กรมสามัญศึกษา. (2543). คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- กฤษฎา นันทเพรช. (2540). ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กองพุทธศาสนสถาน. (2557). โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนางานในสายงานเดียวกันและระหว่างสายงาน. สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ณ อาคารหอฉัน 1 อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2 : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ขนิษฐา ศรีไพบูลย์. (2539). พฤติกรรมและความเชื่อทางศาสนาของนิสิตชาวพุทธในมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพฯ. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คมคาย อุดรทิพย์. (2554). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากฎภูมิภาค) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คุณ โทจันทร์. (2537). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : โอเอส พรินติ้ง.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉลอง ช่วยธานี. (2556). ที่ดินของวัด-กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำลอง วุฒิจันทร์. (2527). ศาสนพิธีฉบับกรมศาสนา. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

- จิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร. (2532). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ญาณภัทร ยอดแก้ว. (2551). การศึกษาการพัฒนาโครงการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญ : กรณีศึกษาวัดเอก อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัย ไชยโยธา. (2546). สังคมและวัฒนธรรมประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. เอกสารประกอบการศึกษาคูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา สถาบันพระปกเกล้า.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โอ เอสพรีนซ์แฮสส์.
- ธนเสถียร สุภาภาสและคณะ. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านนาในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าก้อย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). 35: 45-60.
- นภตล วรรณิกาและคณะ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องโครงการเฝ้าระวังรักษาคุณภาพอนาคตเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : 598 Print.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : 598 Print.
- นิคม มูลสิเกคามะ. (2545). วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- นิกา แก้วประดิษฐ์. (2546). การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- เนชั่นสุดสัปดาห์. (2549). ฉบับรวมเล่มประจำปี. กรุงเทพฯ : เนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ป.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- บุญเกิด เหลาฮี. (2552). รูปแบบการอนุรักษ์การฟื้นฟูธรรมมาสน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวผู้
ไทยในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุฎฎิบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์)
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเกิด เหลาฮี. (2552). รูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมมาสน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวผู้
ไทยในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุฎฎิบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- เบญจ พนพลธรรม. (2553). การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุฎฎิบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเวศ วะสี. (2548). การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพเสรีและ
ความสุข. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- ประเสริฐ ชัยพิภูสิต. (2550). กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. พุทธศาสตรา
มหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ
: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ปิยนาด บุนนาค และวราภรณ์ จิวชัยศักดิ์. (2547). นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทย
มุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ (พ.ศ. 2475-2516). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระโกศล มณีรัตน (ณัฐม). (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาล
เมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูเกษมสุขุทธิคุณ (แสงมณี รัตนากร). (2553). กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน
(บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ จิตสาโร). (2554). การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทาง
พระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูโสภาสกิจจานุกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พระเริ่ม ธีรปญฺโญ (ใจตะขบ) เป็นผู้สัมภาษณ์.
ที่วัดศิริบ้านไร่ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2559.
- พระเจริญพงษ์ ทุมมทีโป (วิชัย). (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพนม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติมุนี (แจ่ม อนุจ โน). (2532). คู่มือธรรมศึกษาชั้นโท. พิมพ์ครั้งที่ 7. กาญจนบุรี : ธรรม
เมธี.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พระพุทธทาส) (2549). คู่มือมนุษยสัมพันธ์ฉบับบูรณ. แก้วใจ 2557 สุขภาพใจ สนพ.
และตลาดาพับลิเคชั่น บจก.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2545). พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระพงษ์ศักดิ์ ฐิตเวที (อ่อนอุทัย). (2555). บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการ
ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี. พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิชามก ปริปญฺโญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พระเริ่ม ธีรปญฺโญ (ใจตะขบ) เป็นผู้สัมภาษณ์.
ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2559.
- พระมหาสกลสวรรค์ อุดจจารี (แก้วทรัพย์). (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดใน
อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปัญญาภรณ์ (คำสิงห์ ชยวโส). (2555). กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม
ภายใต้รูปแบบธนาคารความดีสำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองเหนือ.
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวิมลโมลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พระเริ่ม ธีรปญฺโญ (ใจตะขบ) เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่วัดพายัพ
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2559.
- พระสมุห์เอก ชินวโส (เฉยประทุม). (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้าง
สาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัด

- พระนครศรีอยุธยา.** พุทธศาสนมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรัช อรรถกามานนท์ และมันทนา โชควรวัดนกร. (2545). การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ไพศาล มั่นอก และไพฑูรย์ สีนาร์ตน์. (2557). “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม”. วารสารสุทธิปริทัศน์. 88 (28), 99-16.
- ภาคภูมิ แก้วพรหม. (2545). บทบาทของเทศบาลตำบลเบตงจังหวัดยะลาในการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระสุตตันตปิฎกอังคตตรนิกายปิฎก - ฉักกนิบาต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย. (2559). สื่อการเรียน. กองมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย.
- มานพ พลไพรินทร์. (2531). คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ : ชูติมาการพิมพ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2548). มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- บุภาพร รูปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาในการปฏิรูประบบราชการ. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รติกา อังกูร. (2544). ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำมศิลปวัฒนธรรม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด. (2551). การปฏิบัติตนและการมีส่วนร่วมกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัยรุ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2559 จาก http://www.culture.go.th/research/isan/51_7.html
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วันสาธิต ศรีสุวรรณ. (2553). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนมหาบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทวัส แก้วทอง. (2546). การใช้น้ำชลประทานของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตจัดรูปที่ดินโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่ามะกา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ศิริกุล กสิวิวัฒน์. (2542). “การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร”. วารสารพัฒนาชุมชน. 42(6), :19–21.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2539). รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์. กรุงเทพฯ : CV]MUGRIL.
- สนธยา พลศรี. (2550). เครื่องมือของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สนิท ขาวสะอาด. (2539). ปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการประปาหมู่บ้าน อำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559, จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082539000815>
- สมคิด จิระทัศนกุล. (2544). วัด : พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2542). วันวิสาขบูชา. กรุงเทพฯ : มณฑลการพิมพ์.
- สมบัติ จำปาเงิน. (2549). พระอารามหลวงของไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (251). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิต กฤดาภิรักษ์. (2551). การศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาโบราณสถานในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ(พ.ศ. 2550 - 2554) สารสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สิบ. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินติ้ง.

- สำนักมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการดำเนินงาน องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ เฉชวาลี. (2544). **การมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนเมืองเขตเทศบาลขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการ พัฒนา) ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2534). **ประวัติพระพุทธศาสนาในไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุคนธ์ เครื่องน้ำคำ และคณะ. (2545). **บทเรียนสำเร็จรูปในการจัดการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร สุภูตะโยธิน. (2542). **คู่มือสมรรถกิติ์ผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : กรังปรีซ์อินเตอร์เนชั่นแนล.
- ศุรบุทธ หลิมตระกูล. (2548). **ปัจจัยที่อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้าน ห้วยสะพาน ตำบลหนองสำโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวรีย์ ศิริโกภาภิรมย์. (2546). **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). **ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หลักสูตรธรรมศึกษา. (2557). **หนังสือเชิงบูรณาการธรรมศึกษาขั้นตรี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสียงเชิงเพียรเพื่อพุทธศาสนา.
- อดิน รพีพัฒน์. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- อภิศักดิ์ ไผ่ทาคำ. (2538). **หลักการพัฒนาชุมชน**. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิสิทธิ์ บุญญา. (2553). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก**. ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อรรถัย ก๊กผล. (2551). **คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : ส เจริญการพิมพ์.
- อัญชลี รัชนกุล. (2541). **การรับรู้ความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของ ตำรวจชุมชนประจำตำบล**. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการสื่อสารชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาจรี วิเศษศรี. (2552). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ ชุมชน อำเภอแก้งสามนาง จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- อานันต์ วารีกาม. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทำแผนพัฒนาสามปีของ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล**. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น) วิทยาลัยการปกครอง ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Cohen, T.M. & Uphoff N. T. (1980). "Participation's Place in Rural Development : Sacking Clarity Through Specificity. **World Development**. 8(1) : 213-235.
- Gold, S. E. & et al. (2000). "Community Organizing at a Neighborhood High School: Promises and Dilemmas in Building Parent-educator Partnership and Collaborations," **Dissertations Abstract International**. 60(7) : 2338-A.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. พระครูสังวรภริรักษ์ (ดร.) เจ้าอาวาสวัดหลักร้อย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา
2. พระครูสุตธรรมวิสิฐ (ดร.) รองเจ้าคณะอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา รักการศิลป์
5. ดร.ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๔๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน พระครูสังวรภริรักษ์ (ดร.)

ด้วย ด้วย พระเริ่ม ไชตะชบ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบ
การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กัณฑ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์
อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๔๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน พระครูสุตธรรมวิสิฐ (ดร.)

ด้วย ด้วย พระเวม ไซตะชบ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบ
การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์ถัด เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์
อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๙๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

ด้วย ด้วย พระเริ่ม ไชตะชบ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบ
การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กัณฑ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์
อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๓ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๙๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา รักการศิลป์

ด้วย ด้วย พระเริ่ม ไชตชะบ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบ
การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กัณฑ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษารายละเอียดดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์
อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นอมต สมकुณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๕๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๙๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ดร.ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ

ด้วย ด้วย พระเริ่ม ไชตะชบ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบ
การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ในการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กลัด เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์
อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ คือ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. พระมหานันทภัทร เกสวสมาโน รองเจ้าคณะอำเภอปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
2. พระครูภาวนาสีลคุณ เจ้าอาวาสวัดจันทริศ เจ้าคณะตำบลคอน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
3. พระครูพิพัฒน์สมณการ เจ้าอาวาสวัดลำประโคน ตำบลลำนางแก้ว อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
4. พระอธิการบุญเส็ง กุหลาบโน เจ้าอาวาสวัดบุญสถิต ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
5. พระอธิการไกร เจ้าอาวาสวัดตะเคียนทอง ตำบลขามพระ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
6. พระทองคำศักดิ์ ปภังกรโร วัดบ้านซาด ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
7. พระสุวิจักขณ์ โชติวโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองปรุ ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
8. ดร.เสรี ศรีงาม อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
9. นายแดง โปตนิมพลี อดีตผู้ใหญ่บ้านกลาง ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอธวัชชัย จังหวัดนครราชสีมา
10. นางมณีนุช รักย์กลาง อาจารย์โรงเรียนลำพระเพลิงวิทยาคม ตำบลตะขบ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
11. นายน้อย สดสระน้อย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
12. นายเงิน แนบนิมพลี อดีตผู้ใหญ่บ้านลำประโคน ตำบลลำนางแก้ว อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา

*****

คำชี้แจง แบบสอบถามการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อคำถามเพื่อความสมบูรณ์ในการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยโดยภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด ขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดี

พระเริ่ม ไชตะขบ

นักศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 20 -40 ปี
( ) 41 -60 ปี ( ) 61 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี ( ) ปริญญาตรี
( ) สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ ( ) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ( ) ธุรกิจส่วนตัว ( ) รับจ้าง
( ) เกษตรกรรม ( ) นักเรียน/นักศึกษา ( ) อื่นๆ
5. รายได้ (บาทต่อเดือน)
( ) ต่ำกว่า 15,000 ( ) 15,001 – 2,000
( ) 20,001 – 25,000 ( ) 25,000 ขึ้นไป
6. ลักษณะการทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
( ) มาคนเดียว ( ) มากับเพื่อน ( ) มากับคู่รัก /สามีหรือภรรยา
( ) มากับครอบครัว ( ) อื่นๆ
7. จุดประสงค์หลักในการทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) เพื่อสะสมบุญ ( ) เพื่อสะเดาะเคราะห์
( ) เพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ( ) เพื่ออุทิศบุญกุศลให้ผู้ล่วงลับ
( ) เพื่อความสบายใจ ( ) เพื่อต้องการที่พึ่งทางใจ
( ) เพื่อพบปะผู้อื่น ( ) เพื่อฝึกจิต เจริญสติ
( ) เพื่อศึกษาธรรมะ
8. กิจกรรมที่ทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) ปล่อยสัตว์ ( ) บริจาคทรัพย์/สิ่งของแก่บุคคล หน่วยงาน
( ) ถวายอาหาร/สิ่งของแด่พระสงฆ์ ( ) การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
( ) การบริจาคโลหิต/อวัยวะ ( ) การไหว้พระ ปิดทองตามสถานที่ต่างๆ
( ) การอภัยทาน ( ) การสอนธรรมะ การสนทนาธรรมกับผู้อื่น
( ) การรักษาศีลห้า ( ) การรักษาศีลแปด
( ) การสวดมนต์ ( ) การนั่งสมาธิ
( ) การเจริญสมถกรรมฐาน ( ) การเวียนเทียน

- ( ) การถวายเทียนเข้าพรรษา ( ) การถวายผ้าอาบน้ำฝน
 ( ) การตักบาตรเทโว ( ) ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า
 ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

9. การรับรู้ข้อมูลการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- ( ) ป้ายประชาสัมพันธ์ ( ) หอกระจายข่าวหมู่บ้าน/ชุมชน
 ( ) เพื่อน/ญาติ ( ) ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน
 ( ) แผ่นพับ/หนังสือพิมพ์/สิ่งพิมพ์ต่างๆ ( ) วิทยุ/โทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต
 ( ) ไม่ทราบจากแหล่งใดเลย ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

10. ปัจจัยที่มีผลให้ท่านเข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) การมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น บุญถวายสังฆทาน ปิดทอง ปล่อยปลา
 ( ) การมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สถาปัตยกรรมเก่าแก่
 ( ) การมีที่จอดรถห้องน้ำสะอาด
 ( ) การได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้เข้าร่วม
 ( ) ความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา
 ( ) ความรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
 ( ) การโฆษณา ประชาสัมพันธ์
 ( ) การได้รับอิทธิพลทางความคิดจากบุคคลอื่น เช่น จากหมอดู ครอบครั้ว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน
 ( ) การได้รับการเชิญชวนโดยตรงจากผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน
 ( ) อื่น ๆ (ระบุ)

11. อุปสรรคสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการริเริ่มการดำเนินงาน การวางแผน และการประเมินผล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) การไม่ศรัทธาในพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำในการทำพิธีกรรม
 ( ) การที่วัดและชุมชนเปิด โอกาสให้เฉพาะการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ
 ( ) การไม่ทราบช่องทางการมีส่วนร่วมอื่น นอกจากการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญ
 ( ) ความรู้สึกว่ามีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกิดประโยชน์
 ( ) การขาดแคลนทุนทรัพย์
 ( ) การจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความเชื่อ แนวคิด
 ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่แสดงถึงระดับการปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

5	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านได้ร่วมกับผู้นำทางพระพุทธศาสนาทำการศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน					
2. ท่านได้เข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
3. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน					
4. เมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน					
6. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					

รายการประเมิน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
8. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
9. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน ประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
10. ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน					
11. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัดกิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
12. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
13. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
14. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า					
15. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
16. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตามแผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
17. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในประเมินผลการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
18. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้					

รายการประเมิน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาครั้งต่อไป					
20. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป					

ตอนที่ 3 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
คำชี้แจง ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่แสดงถึงความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1. หมายถึง การริเริ่มการดำเนินการ โดยการการปรึกษาหารือร่วมกันกับวัดเพื่อค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
2. หมายถึง การวางแผนการดำเนินงาน โดยการ กำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. หมายถึง การเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
4. หมายถึง การประเมินผล โดยการติดตามผลความสำเร็จของผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

รายการประเมิน	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน			
	1	2	3	4
	การริเริ่ม	การวางแผน	การเข้าร่วม	การประเมินผล
1. การเข้าร่วมกับผู้นำทางศาสนาทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน				
2. การเข้าร่วมค้นหาความต้องการของชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชนของท่าน				
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
5. การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัจจุบันของชุมชน				
6. การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
7. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เพื่อจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
8. การเข้าไปมีส่วนร่วมในวางแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
9. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการมอบหมายงานประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
10. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน				
11. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือจัด				

รายการประเมิน	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน			
	1	2	3	4
	การริเริ่ม	การวางแผน	การเข้าร่วม	การประเมินผล
กิจกรรมการให้ทานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
12. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการรักษาศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
13. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเจริญภาวนา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
14. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโว ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า				
15. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
16. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตามแผนงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
17. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
18. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้				
19. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาครั้งต่อไป				
20. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในครั้งต่อไป				

ข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(1) การริเริ่มการดำเนินการ

.....
.....
.....
.....
.....

(2) การวางแผนการดำเนินงาน

.....
.....
.....
.....
.....

(3) การเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....
.....

(4) การประเมินผล

.....
.....
.....
.....
.....

พระเริ่ม ใจตะขบ
นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาคผนวก ง

แบบประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

แบบประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้
เรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

*****

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งรายการหรือข้อความต่อไปนี้ เป็นกิจกรรมย่อยที่ได้จากการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจากแบบสอบถาม และการศึกษาพหุกรณี ที่มีระดับความสำคัญสามระยะ ผลจากการศึกษาผู้วิจัยได้นำมาทำเป็นร่างแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นไปได้ว่าบางกิจกรรมอาจมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความคิดเห็นจากท่านให้ลงความคิดเห็นว่ารายการหรือข้อความใดมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด เพื่อยืนยันรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยแสดงความคิดเห็นตามระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

ระดับ 4 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก

ระดับ 3 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง

ระดับ 2 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย

ระดับ 1 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบประเมินในครั้งนี้ จะนำไปจัดทำรูปแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อยืนยันความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการสร้างรูปแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพรขอบคุณในความร่วมมืออย่างดี

พระเริ่ม ไชตะขบ

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

แบบประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้
เรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

*****

ให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่จำเป็นและคิดว่ามีความสำคัญต่อแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

1. สถานะ   ( ) พระ   ( ) พุทธศาสนิกชน
2. เพศ   ( ) ชาย   ( ) หญิง
3. อายุ   ( ) ต่ำกว่า 30 ปี
- ( ) 31 – 40 ปี
- ( ) 41 - 50 ปี
- ( ) 51 ปีขึ้นไป
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
- ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ( ) ปริญญาตรี
- ( ) สูงกว่าระดับปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติ

คำชี้แจง ขอให้ท่านเลือกพิจารณาระดับความคิดเห็น แล้วใช้เครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้

- ระดับ 5 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด
 ระดับ 4 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก
 ระดับ 3 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง
 ระดับ 2 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย
 ระดับ 1 คือ ข้อความนั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

ข้อที่	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ขั้นเตรียมการ					
1.1	พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างความศรัทธาในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
1.2	ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จควรมีเครือข่ายความช่วยเหลือในด้านต่างๆ					
1.3	เครือข่ายความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาควรประกอบด้วย วัด ชุมชน ผู้นำภาครัฐ ผู้นำภาคเอกชน หรือผู้มีจิตอาสาในการทำงาน					
1.4	ในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาควรมีช่องทางประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน					
1.5	เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่สามารถทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการจัดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้					
2.	การริเริ่ม					
2.1	ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดควรมีทีมงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะในการดำเนินงาน					
2.2	การจัดตั้งทีมงานนั้นอาจเกิดจากอาสาสมัครหรือเกิดจากการสรรหาทั้งภายในและภายนอกวัด					
2.3	ผู้ที่เป็นทีมงานควรมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ทัศนคติการทำงานเพื่อชุมชน ความสามารถในการอุทิศเวลาในการทำงาน					

ข้อที่	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
2.4	ทีมงานควรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป เยาวชน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในชุมชน					
2.5	ในการกำหนดโครงสร้างงานควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการวางแผน					
2.6	การจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนาควรเชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชน					
3.	การวางแผน					
3.1	การจัดทำแผนดำเนินงานควรประกอบด้วย เป้าหมาย การทำงาน วันเวลา สถานที่ รายละเอียด ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล					
3.2	การสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรทำทั้งด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร ในส่วนของลายลักษณ์อักษรนั้นควรทำหนังสือออกจากทางวัดโดยระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนของหน่วยงาน รวมถึงวิธีการตอบรับหรือปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าวด้วย					
3.3	ควรมีการติดตามการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่ามีการตอบรับหรือปฏิเสธ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแผนการดำเนินงาน					
3.4	- ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็น การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน					

ข้อที่	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
3.5	ก่อนการดำเนินงานควรมีการประสานงานเพื่อเตรียมความพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ					
4.	การดำเนินงาน					
4.1	ทีมงานในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน					
4.2	ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงาน					
4.3	ก่อนการดำเนินงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรับทราบข่าวสารการจัดงาน					
4.4	ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร โดยเฉพาะเครือข่ายออนไลน์เพื่อรับฟังการแสดงความคิดเห็นในระหว่างการดำเนินงาน					
4.5	ในระหว่างการดำเนินงาน ควรมีการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมประเมินผลการดำเนินงาน					
5.	การประเมินผล					
5.1	ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในรายละเอียดที่สำคัญ เช่น กิจกรรม จำนวนคน รายรับรายจ่าย					
5.2	ควรมีการนำผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงานที่กำหนดไว้					
5.3	ในการประเมินผลการปฏิบัติงานควรค้นหาจุดเด่นเพื่อพัฒนาและแก้ไขจุดบกพร่องในการดำเนินงานครั้งต่อไป					
5.4	ควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อความโปร่งใส และเป็นหลักฐานอ้างอิงในอนาคต					

ข้อที่	แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
5.5	ควรทำหนังสือขอขอบคุณในการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานทางช่องทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายในอนาคต					

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอเจริญพร/ขอบคุณในความร่วมมืออย่างดี

พระเริ่ม ไชตะขบ

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก จ
บทสัมภาษณ์

บทสัมภาษณ์

1. สัมภาษณ์พระครูถาวรสถิตคุณ

เจ้าอาวาสวัดจรัลธาดาสมุทร อำเภอบึงขัง จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2559 บ่าย

ในพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้พระสงฆ์เป็นที่เคารพของพุทธบริษัทหรือเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดมาจะมีเสียบ้างเป็นส่วนน้อย ในภาพรวมแล้วพระสงฆ์ก็พระสงฆ์หรือวัดหรือศาสนาพุทธนั้นก็ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธอยู่ตลอดเวลา ที่เป็นเช่นนี้ได้นั้นก็เพราะปฏิบัติตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีหลักคำสอนอยู่มากมายตั้งแต่แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ฉะนั้นจึงขอยกหลักธรรมมาสักหนึ่งหมวดที่พระสงฆ์ทั่วไปนำมาปฏิบัติไม่ว่าพระสงฆ์ในประเทศไทยหรือพระสงฆ์ที่พำนักอาศัยอยู่ต่างประเทศคือมีหน้าที่หน้าที่ของพระสงฆ์หรือที่เราได้ยินกันบ่อยว่ากิจของสงฆ์มีทั้ง หนึ่งหน้าที่โดยพระธรรมวินัย และ สองหน้าที่ต่อสังคม หน้าที่โดยพระธรรมวินัย หมายถึง หน้าที่ที่พระธรรมวินัยโดยตรง รวมทั้งหน้าที่ที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยมีดังต่อไปนี้ 1.รักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยที่ต้องรักษาคือ จาคูปาริสุทธิศีล เช่น ปาฏิโมกขสังวรศีล อิทธิยสังวรศีล อาชีวปาริสุทธิศีล ปัจจัยสันนิตศีล 2.ทำกิจวัตรต่างๆให้ครบถ้วน กล่าวคือ ข้อปฏิบัติที่ต้องทำเป็นประจำ 3.ศึกษาไตรสิกขา อันได้แก่ สิลสิกขา คือ การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย จิตตสิกขา คือ การทำจิตใจให้สงบ ปัญญาสิกขา คือ การใช้ปัญญาในการ แก้ไขปัญหา 4.บริหารคณะสงฆ์ตามตำแหน่งหน้าที่ พระภิกษุที่อุปสมบทแล้วหลายพรรษาและมีความรู้ทางพระธรรมวินัยพอสมควร มักจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหาร ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีหน้าที่ปฏิบัติต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน 5.เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป โดยสามารถกระทำได้ในวัด นอกวัด แม้แต่การเดินทางไปไหนต่อไหนด้วยอาการสำรวมก็ถือว่าเป็นการเผยแผ่ไปด้วย 6.ปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และปูชนียสถานในวัด ซึ่งนอกจากการซ่อมแซมแล้วยังต้องสร้างเพิ่มเติม 7.สืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ติดไปตลอดการครองสมณเพศตลอดชีวิต

หน้าที่ต่อสังคม โดยจะมีดังนี้ อบรมให้ประชาชนมีคุณธรรม ไม่ทำความชั่ว รู้จักการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวนี้พระสงฆ์สามารถทำนอกเหนือจากการกระทำปกติ จัดให้มีการอบรมสมาธิ เพื่อให้ประชาชนมีความสงบในจิตใจและมีความเจริญทางปัญญาสูง อุปถัมภ์บำรุงโรงเรียนที่อยู่ในวัด และนอกวัด นำประชาชนมาประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ปูชนียวัตถุ และ

ปูชนียสถาน และแนะนำประชาชนให้อนุรักษ์ด้วย แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่น และรักษาสิ่งแวดล้อม แนะนำประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า และสงวนพันธุ์สัตว์ป่า

เมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติได้เช่นที่กล่าวมานี้จะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาญาติโยมที่พบเห็นให้มีความเคารพความศรัทธาเพิ่มขึ้นที่นี้แหละทางวัดหรือพระสงฆ์จะจัดงานหรือกิจกรรมอะไรก็จัดสะดวกสบายขึ้นเพราะได้รับศรัทธาจากญาติโยมสนับสนุนเพื่อเป็นกำลังกายกำลังใจกำลังทรัพย์ให้แก่กันและกันเพื่อพระพุทธศาสนาจะได้อยู่สืบต่อไปในภายภาคหน้า

2. สัมภาษณ์พระมหานันทภัทร เกสวสมาโน

เจ้าอาวาสวัดป่าเมืองแก้ว รองเจ้าคณะอำเภอปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559 บ่าย

หลักขั้นแรกของพระสงฆ์คือ จะต้องศึกษาพระธรรมวินัยของขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือศึกษาไตรสิกขา อันได้แก่ สीलสิกขา คือ การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย จิตตสิกขา คือ การทำจิตให้สงบ ปัญญาสิกขา คือ การใช้ปัญญาในการ แก้ไขปัญหาปัจจุบันและยังจะต้องศึกษาทางโลกให้เท่าเทียมกับฆราวาสทางโลกเพื่อที่จะปรับทัศนคติให้เข้ากับสังคมปัจจุบันนี้ เพื่อฝ่ายฆราวาสจะได้ไม่ต้องดูถูกดูแคลนว่าพระสงฆ์คนโบราณล้าคร่ำ เพื่อพูดคุยกับคนหลายระดับ เช่น พูดคุยกับชุมชนหมู่บ้านใกล้วัด พูดคุยกับข้าราชการ พูดคุยกับผู้คนในบริบทต่างๆ และเทศนาอบรมพุทธบริษัทได้ตามโอกาสต่างๆ

พระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสหรือวัดปัจจุบันนี้จะอยู่โดดเดี่ยวนั้นไม่ได้เสียแล้ว คือปัจจุบันนี้จะต้องมีทีมงานหรือที่เรียกกันง่ายๆ ว่าลูกศิษย์เป็นทั้งพระเอง หรือฆราวาสญาติโยมเพื่อดูแลกิจการหรือกิจกรรมภายในวัดบางครั้งมีพระจากที่ต่างๆ หรือญาติโยมเข้ามาติดต่อกันในวัดก็จะต้องมีทีมงานเหล่านี้มาคอยต้อนรับ หรือไปติดต่อกับญาติโยมนอกวัดจำต้องมีทีมงานที่ถนัดงานด้านนี้ ด้านนั้นคอยช่วยเหลือเพื่อความสะดวกกันทั้งสองฝ่ายนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ความสะดวกแก่พระสงฆ์หรือวัด หรือชุมชนญาติโยมในสายตาของบุคคลภายนอกที่มองเข้ามาภายในวัดที่สำคัญอีกอย่างคือพระที่เป็นเจ้าอาวาสจะต้องทำหนังสือเป็น เขียนหนังสือเป็น หมายความว่าหนังสือเชิญชวนข้าราชการ หรือรัฐวิสาหกิจพ่อค้าประชาชน เพราะพระที่เป็นเจ้าอาวาสไม่มีตำแหน่งเลขานุการให้ใช้ ไม่เหมือนกับพระที่เป็นเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด จนถึงผู้ปกครองระดับสูงสุด เพื่อทำหนังสือถึงผู้นำระดับชุมชน เช่นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาเทศบาล นายกเทศบาล ไปจนถึงหน่วยงานราชการต่างๆ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือองค์กรต่างๆ ปัจจุบันนี้จะบอกกล่าวเชิญชวนด้วยวาจาไม่น่าได้แล้ว เพราะไปขัดกับเวลาและการปฏิบัติงานของเขาจึงทำเป็นหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อยืนยันและเป็นหลักฐานอ้างอิงกับหัวหน้า

ระดับสูงขึ้นไป เช่น วัดจะจัดงานวันวิสาขบูชา ก็ต้องมีสถานที่ วันเดือนปีรายละเอียดเวลาและรายชื่อของเจ้าอาวาสกำกับไว้ในหนังสือเดี๋ยวนี้จะทำอะไรจัดงานอะไรต้องมีการทำหนังสือเชิญชวนหรือมีภาพกิจกรรมหรือพุดง่าๆ ว่าฟ้องด้วยภาพนั่นเอง

สรุปว่าพระสงฆ์ปัจจุบันนี้จะต้องมีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง และจะต้องมีพุทธบริษัทเข้ามาประกอบด้วยเมื่อมีการจัดกิจกรรมภายในวัดหรือสถานที่ต่างๆ นอกจากภายในวัดแล้วจะตั้งชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชนเข้ามาร่วมกิจกรรมจะต้องทำหนังสือเชิญชวนหน่วยงานหรือองค์กรทุกครั้งไป เพื่อยืนยันว่ากิจกรรมเหล่านั้นทำจริงและมีหลักฐานจริงครับ.

3. สัมภาษณ์โยมแดง โทดฉิมพลี

อดีตผู้ใหญ่บ้านกลาง ต.บ่อปลาทอง อําเภอบึงกมล จังหวัคฉนคระราชสีมา
เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559

พระสงฆ์ควรปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสมที่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือมีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติเผยแผ่คำสอน คือร่วมกันทำวัตรสวดมนต์ เจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ แผ่นส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่สัตว์ต่างๆ สืบต่อพระพุทธศาสนา การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้เป็นผู้ที่มีความรู้มีความจำจากนั้นจากนั้นก็นำพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนมาสั่งสอนญาติโยมเพื่อนำพาให้ชุมชนประเทศชาติให้มีความสงบสุขร่มเย็นต่อไป

พระสงฆ์ภายในวัดต่างๆ ควรเป็นผู้เป็นที่ดีแบบอย่างที่ดีของชุมชน และบริการสังคม เช่น เทศน์โปรดญาติโยมคือนอกจากเทศน์ในวันพระปกติ เทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้วยังเทศน์โปรดญาติโยมในวันพิเศษคือเทศน์งานบวชนาค เทศน์งานแต่งงาน เทศน์งานศพ และเทศน์งานพิธีมงคลต่างๆ

พระสงฆ์ในเขตชนบทต้องจำเป็นอย่างยังมีคาถาอาคมเสกเป่ามนต์ต่างๆ ทำน้ำมนต์สะเดาะเคราะห์ ครอบงาย เช่น ชื่นบ้านใหม่ งานบวชนาค แต่งงาน พระสงฆ์ในเขตชนบทหรือในชุมชนนอกเมืองจำเป็นต้องมีสิ่งเหล่านี้มาประกอบกับบริบทที่มีความต้องการเช่นนี้ เมื่อพระสงฆ์ถึงศรัทธาญาติโยมได้ในชุมชนหรือหมู่บ้านก็จะสงบร่มเย็นอยู่กันอย่างสามัคคีวัดอาศัยศรัทธาญาติโยมเข้ามาทำบุญทำกิจกรรมของชุมชน ญาติโยมในชุมชนก็อาศัยวัดหรือพระสงฆ์เป็นที่ทำบุญทำพิธีกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ถึงแม้จะไม่ใช่หลักคำสอนของศาสนาพุทธ โดยตรงแต่ก็เป็นความเชื่อของชุมชนมาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4. สัมภาษณ์นายน้อย สดสระน้อย

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านกลาง ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559

แผนงานนี้เมื่อคุยด้วยตัวเอง โดยยังไม่ได้ฟังคำอธิบายจากท่านแล้วผมก็ยังไม่เข้าใจ แต่เมื่อฟังคำอธิบายแล้วจึงเข้าใจงานของท่านจัดทำแผนผัง และจัดทำได้ละเอียดมากผมฟังแล้วเข้าใจในกิจกรรมนี้โดยมีทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทางวัดหรือตัวพระสงฆ์ ในชุมชนนี้หรือชุมชนใกล้เคียงหน่วยงานภาครัฐ ตัวอย่าง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกเทศบาล นายกเทศบาล หรือหน่วยงานภาคเอกชน เช่นฟาร์มไก่ที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงนี้เขาก็บอกไว้แล้วว่าจัดงานอะไรหรือจัดงานกิจกรรมอะไร เช่นงานวัดหรืองานสาธารณประโยชน์อะไรก็ขอให้บอกเขา เขายินดีช่วยได้เสมอ ส่วนการจัดกิจกรรมผมก็เห็นดีด้วยตามแผนผังที่ท่านเขียนไว้นี้ แต่ว่าจัดกันวันเดียวหรือวันหนึ่งกับคืนหนึ่งผมว่าเหนื่อยกันทุกคนทุกภาคส่วน แต่จะจัดกันสามวันสี่วันนี่ก็จะใช้เวลามากไปอาจจะไปกระทบกับชาวบ้านหรือชุมชนที่เขาทำมาหากิน ก็เป็นที่รู้อยู่แล้วว่าชุมชนของเราหรือชุมชนใกล้เคียงนี้เป็นชุมชนเกษตรกรต้องทำมาหาเลี้ยงชีพกันทุกวัน และผมว่าน่าจะจะไปกระทบกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนด้วยก็ได้ คือผมว่าน่าจะจัดกันสองวันกำลังพอเหมาะพอดีนี้คือความคิดส่วนตัวของผมเองนะ ส่วนจะประชุมกันจัดกี่วันนั้นผมก็ไม่ว่าอะไร แล้วแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควรนี่คือความคิดเห็นของผมนะครับ

5. สัมภาษณ์ ครูมนีนุช รัชกกลาง

โรงเรียนลำพระเพลิงวิทยาคม ตำบลตะขบ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2559

ตามที่ท่าน.....เสนอแผนผังงานการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....ก็เห็นสมควรด้วยทางโรงเรียนเองก็จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นการถวายเทียนในวันเข้าพรรษา ทำบุญในวันครบรอบปีของโรงเรียน นิมนต์พระมาทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปีเป็นประจำ จัดให้นักเรียนที่บ้านอยู่ใกล้วัดนั้นๆ ให้ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ร่วมเวียนเทียนกับพระสงฆ์ และฟังธรรมจากพระที่วัดบรรยายธรรมเกี่ยวกับวันสำคัญนั้นๆ ขอเป็นสังเขป

กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ถ้าจัดเป็นกิจกรรมจริงขึ้นมาได้ในชุมชนของเรา ทางโรงเรียนก็อยากให้นักเรียนเข้าร่วมกับกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้นักเรียน เรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนรุ่นต่อๆ ไป และอาจสะท้อนไปถึงซึ่งผู้ปกครองของนักเรียนและอาจารย์ผู้สอนนักเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน ในชุมชนไปจนถึงระดับอำเภอจังหวัดต่อไป สรุปว่าแผนผังนี้ โครงการเห็นดีด้วย

6. สัมภาษณ์พระอธิการบุญเส็ง กลุยาโน

เจ้าอาวาสวัดบุญสถิตย์ ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2559

ชุมชนพื้นที่ของเราท่านก็รู้ว่าเป็นชุมชนกึ่งชนบท ชุมชนอยู่ระหว่างเปลี่ยนถ่ายมาเป็นแบบสมัยใหม่ คือคนรุ่นใหม่หรือลูกหลานของเรานี้หรือลูกหลานชาวบ้านในชุมชนทั่วไปนี้ไม่ค่อยเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษสักเท่าไรนัก เพราะการเลี้ยงดูตามแบบสมัยใหม่ ตามใจลูกหลานเป็นส่วนใหญ่ พอพูดกันรู้เรื่องก็เข้าเรียนตั้งแต่เด็กเล็ก อนุบาล ประถม มัธยม และเรียนต่อไปจนกระทั่งเรียนจบทำงานทำตามโรงงานหรือบริษัทต่างๆ แต่อีกกลุ่มหนึ่งคือที่อายุแล้วอยู่กับบ้าน กลุ่มนี้ละที่มีศรัทธาเข้าวัดฟังทำประพฤติปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในทางศาสนาหรือในกิจกรรมในวันสำคัญๆ ทางศาสนาได้เป็นอย่างดี ผมจึงอาศัยญาติโยมกลุ่มนี้ดึงศรัทธาจากคนกลุ่มแรกเข้ามาทำบุญทำกิจกรรมร่วมกันคือบอกต่อๆ กันไป

ตามที่ท่านเสนอแผนการทำกิจกรรมให้ผมดู ผมก็เห็นดีด้วยเพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพราะผมก็มีแนวคิดคล้ายกับท่านคือ วัดนี้หรือตัวของผมเองนี้ก็ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้กับญาติโยมเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะศาสนาพุทธของเรานี้มีผู้รู้แบ่งออกเป็นสองด้านคือ เป็นพุทธโดยแท้ตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือที่เรียกว่าแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา และอีกอย่างคือศาสนาของชาวบ้าน หรือศาสนาแบบชาวบ้านตามพื้นเมืองต่างๆ ผสมระหว่างความเชื่อในท้องถิ่นที่มีความศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้มาเข้ากันกับศาสนา หรือที่เรียกกันแบบง่ายคือศาสนาแบบชาวบ้าน คือเอา พุทธ พราหมณ์ ผี เข้ามาผสมกันแล้วจึงนับถือกันจนถึงปัจจุบันนี้

ตามที่ผมใช้วิธีสะเดาะเคราะห์ก็เพื่อดึงศรัทธาญาติโยมที่อยู่ในกึ่งชนบท ให้เข้ามาในพระพุทธศาสนาเพื่อสะดวกในการทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ นี่เป็นวิธีหนึ่งของผม หรือท่านหรือวัดอื่นจะเอาแบบอย่างผมไปใช้เป็นตัวอย่างเพราะความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองก็มีความศรัทธาไปอีกแบบหนึ่ง ชุมชนกึ่งเมืองหรือชุมชนชนบทก็มีศรัทธาไปอีกแบบหนึ่งสรุปว่านี่เป็นวิธีดึงศรัทธาญาติโยมให้เข้าวัดอีกรูปแบบหนึ่ง ครับ.

7. สัมภาษณ์พระครูพิพัฒนสมณการ

เจ้าอาวาสวัดลำประโคน ตำบลลำนางแก้ว อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2559

ก่อนอื่นผมก็ขอยินดีกับท่านที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาของเรา ผมจะพูดเกี่ยวกับคำถามหรือคำสัมภาษณ์ของท่านที่ว่าพระเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน คือจะขอกล่าวภายในบริบทชุมชนของผมนะครับ คือผมเป็นแค่เจ้าอาวาสผมก็จะขอกล่าวที่รู้เห็นมาภายในชุมชนของผม ส่วนเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอหรือสูงขึ้นไปท่านไปสัมภาษณ์เอาเองนะครับ การเป็นแบบอย่างนี้นะผมก็รับหรือปฏิบัติตามทำเนียมสืบต่อๆ กันมา คือผมปฏิบัติตามเจ้าอาวาสรูปก่อนที่จะสืบทอดมาถึงผมครับ เช่นในชุมชนของผมมีงานศพผมในฐานะเจ้าอาวาสจะต้องเข้าไปแนะนำเจ้าภาพถ้าจัดในบ้านของผู้ตายจะต้องเตรียมสถานที่อย่างนี้ๆ เตรียมของวัดที่ใช้ในงานว่ามีอะไรบ้าง แต่ถ้าขอจัดภายในบริเวณวัดก็จัดศาลา หอน้ำห้องส้วม ถ้วย จาน โต๊ะ เก้าอี้ และอื่นให้พร้อมเสร็จ และไปร่วมงานทุกคืน มีเทศน์เกี่ยวกับงานนั้นๆ บ้างเล็กน้อยเพื่อเตือนสติญาติโยม ผมทำเช่นมาหลายปีแล้วครับ ส่วนงานอื่น เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่หรืองานมงคลต่างๆ ผมก็จะเตรียมของขวัญ ของฟาก ของซำรวย เล็กๆ น้อยๆ ไม่ต้องถึงกับมีราคาแพงนักมอบให้ในชุมชนของผมเพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ชุมชน สิ่งนี้ละที่สังฆราชญาณปิโยมให้มาวัดต่อไป

ภายในวัดก็มีกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทุกๆ วันสำคัญจะมีจุดเด่นของวัดคือมีลอยพระพุทธรูปจำลอง ลอยพระพุทธรูปจำลองนี้จัดกิจกรรมปิดทองกันทุกปี คนในชุมชนที่ไปทำงานในที่ต่างๆ ก็จะมาพร้อมเพียงกันในวันนี้เป็นจำนวนมาก ที่นี้ละ จะทำกิจกรรมอะไรก็บอกบุญศรัทธา ญาติโยมได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับที่ผมหรือทางวัดช่วยงานญาติโยมหรือชุมชนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น นี่คือการเป็นแบบอย่างที่ดีในสายตาญาติโยมของพระสงฆ์อีกรูปแบบหนึ่งภายในบริบทชุมชนของผมครับ.

8. สัมภาษณ์นายเงิน แนนิมพลี

บ้านลำประโคน ตำบลลำนางแก้ว อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2559

ในมุมมองของของญาติโยมชาวบ้านที่มองพระสงฆ์ภายในวัดให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนหรือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลานชาวบ้านนั้น คืออย่างแรกพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามอย่างที่ดีที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งสอนมาเป็นพันปีแล้วนั้นคือพระสงฆ์จะต้องศึกษาหลังพระธรรมวินัยให้รู้หลักการปฏิบัติตนเสียก่อน แล้วจึงมาอบรมสั่งสอนญาติโยมให้รู้ให้ประพฤติปฏิบัติตามไป

ด้วย และทำวัตรสวดมนต์ปฏิบัติกัมมัฏฐานพร้อมทั้งสั่งสอนญาติโยม บิณฑบาตโปรดสัตว์ตามที่ พระสงฆ์ยุคก่อนๆปฏิบัติมา

พระสงฆ์ในชุมชนตามหลักแล้วจะต้องช่วยเหลือชาวบ้าน ได้อย่างไม่มีกำหนดจึงจะเป็นที่ ศรัทธาญาติโยมอย่างแรงกล้าคือพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์คือเป็นหมอได้คือทำน้ามนต์ได้เพื่อไล่ สิ่งที่ไม่มองไม่เห็น เสกเป่าเมื่อยามเด็กเล็กไม่สบาย เช่นเด็กร้องไห้ไม่หยุดปากเขียวตัวเขียว ที่ชาวบ้าน เรียกว่าเป็นสะพั้น เป่าตาแดง เป่างูสวัด คุณกษัยยามต่างๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ คุณกษัยแต่งงาน คุณกษัย ออกรถใหม่ คุณกษัยบวชนาค คุณกษัยให้พระใหม่ที่กำลังจะสึก ทำนายฝัน สิ่งเหล่านี้ที่ชุมชนต้องการ ให้พระสงฆ์มีให้กับชุมชน ในเมื่อพระสงฆ์มีสิ่งเหล่านี้ ชุมชนก็จะมีความร่วมมือร่วมใจและพร้อม เพียงสามัคคีกันทุกชุมชนที่มีอยู่ในกิ่งชนบทหรือมีอยู่ให้มากในชุมชนชนบท

9. สัมภาษณ์พระทองคำศักดิ์ ปภงกโร

วัดบ้านซาด ตำบลกำบัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2559 บ่าย

การทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนได้มี โอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างความสามัคคี โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เป็น สถานที่รวมจิตใจของคนทั้งชุมชน ทางพระภิกษุสงฆ์ได้เป็นบุคคลที่นำทำกิจกรรมทางด้านศาสนา พิธีกรรม ต้องมีการร่วมแรงกับชาวบ้านให้เขาเหล่านั้นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ก็จะเป็นการ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยการรักษา ศีล การเจริญภาวนา การฟังธรรมะ สามารถที่จะเป็นวิธีที่ป้องกันภัยจากยาเสพติดและอบายมุขได้ ในอีกระดับหนึ่ง ส่วนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยทั่วไปแล้วชาวพุทธก็ให้ความสนใจ ในการทำบุญตักบาตร การเวียนเทียน หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน แต่ถ้าได้ หน่วยงานของทางภาครัฐ หรือการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการร่วมกิจกรรมหรือ ร่วมงานกับชุมชนก็จะเป็นพลังอันเหนียวแน่นยิ่งขึ้น

ปัญหาของการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีปัญหาคือ ปัญหาความ พร้อมในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมบางครั้งทางวัดไม่ได้ประชาสัมพันธ์หรือบอกกล่าว ให้กับชุมชนได้รับทราบ คนรุ่นเก่าอาจจะเข้าใจในวันสำคัญได้ดี แต่คนรุ่นใหม่ยังไม่คุ้นเคยและ เข้าใจ ก็ทำให้มีความห่างเหินจากวัด ถึงวัดสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมทำ กิจกรรมได้อย่างเต็มที่ ปัญหาต่อมาคือ ปัญหาของสถานที่ สถานที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาในวัด เช่น ศาลาการเปรียญ บางวัดมีศาลาที่เล็กไม่เพียงพอต่อพุทธศาสนิกชนที่เข้า มาทำบุญ ปัญหาต่อมาคือ ปัญหากิจกรรมหรือศาสนพิธี บางวัดไม่ได้ให้ความสำคัญในทางด้านศา

สนพธิ ทำให้พิธีการดูเรียบง่ายเกินไป หรือบางพิธีกรรมไม่ได้เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเลย แต่ยังมีพิธีกรรมเหล่านั้นได้ ทำให้เกิดความลึกลับสนของชาวพุทธได้ ปัญหาสุดท้ายคือ ปัญหาการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของภาครัฐ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บางสถานที่ได้รับความร่วมมือแต่มีเงื่อนไขบางประการ ซึ่งสร้างความลำบากใจให้กับทางวัด หรือบางหน่วยงานได้จัดโครงการเกี่ยวกับคุณธรรม แต่ไม่ได้ประสานขอความร่วมมือกับทางวัด ซึ่งก็เป็นปัญหาของการขาดความสามัคคี

ส่วนแนวทางแก้ไขของปัญหาข้างต้นนั้น คือ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทุกครั้งต้องมีการประชาสัมพันธ์ ทั้งทางเครื่องขยายเสียง แผ่นป้ายโฆษณา หรือทางระบบอินเตอร์เน็ตต่างๆ จัดสถานที่ให้มีความเพียงพอต่อการรองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทางด้านพิธีกรรมให้มีประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัย สิ่งไหนที่ขัดต่อการปฏิบัติธรรมหรือพระธรรมวินัยก็เว้นหรือตัดกิจกรรมนั้นออก และประการสุดท้ายทุกฝ่ายในสังคมต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนให้ได้ โดยเอาวัดเป็นจุดศูนย์กลาง

10. สัมภาษณ์พระอธิการไกร ปญญาวิโร

เจ้าอาวาสวัดตะเคียนทอง ตำบลขนงพระ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2559 เช้า

รับกิจกรรมหรือแผนที่ท่านนำเสนอให้ผมช่วยชี้แนะนั้นะ ผมก็ว่าดีที่ท่านได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับคนที่จะจัดกิจกรรมแบบนี้ขึ้นมา และเป็นแบบอย่างให้แก่นักศึกษาในมหาลัยได้ค้นคว้าอีกทางหนึ่งในทางวิชาการ ตอนนี้อยู่ทางวัดของผมกำลังจัดงานใหญ่ขึ้นมาในปลายปีนี้และต้นปีหน้า คือการจัดงานฝังลูกนิมิต งานใหญ่เช่นนี้ก็ไม่พินต้องมีการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนแม้กระทั่งภาครัฐและภาคเอกชน งานแบบนี้ก็ใกล้เคียงกับกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือเมื่ออุปเสถเสร็จสมบูรณ์แล้ว มีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับคณะกรรมการทุกฝ่ายก่อน แล้วจึงก็ได้กำหนดวันจัดงานขึ้นมาเตรียมสถานที่ทำหนังสือขออนุญาตและเชิญชวนภาครัฐและภาคเอกชนให้มาร่วมกิจกรรมนี้ ทางด้านฝ่ายประชาสัมพันธ์ก็ติดป้ายตามทางแยกต่างๆ และลงในอินเตอร์ด้วย

ความที่ท่านนำเสนอแผนภาพนี้ที่ผมเห็น และท่านอธิบายให้ผมฟังก็คล้ายกับงานของผมมาก คือของท่านออกเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับที่อยู่ในหนังสือหรือที่เรียกว่าภาควิชาการ ส่วนของผมเป็นภาคสนามคือปฏิบัติจริงมีครบตามแผนผังทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น วัดหรือพระสงฆ์ ชุมชนหรือหมู่บ้าน ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารตามช่องทางต่างๆ ตั้งแต่การเตรียมการ การริเริ่มงาน การวางแผนงาน การดำเนินงาน คงเหลือแต่การประเมินผลงานนี่ละ

งานวัดของผมนี้เป็นพิมพ์เดียวกับงานของท่านมากถ้าผมนำเสนอเอาแผนผังนี้ไปพูดได้เลย สุดท้ายสรุปว่างานของท่านในภาควิชาการและงานของผมในภาคปฏิบัติใช้ด้วยกันได้โดยผมเห็นดีด้วยกับงานของท่านมีนำมาเสนอให้ผมช่วยแนะนำ และผมก็ขอคำแนะนำทางภาควิชาการกับท่านด้วยครับ

11. สัมภาษณ์พระสุวิจักขณ์ โขติวโร

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองปรู ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2559 เช้า

การทำกิจกรรมเช่นนี้เป็นกิจกรรมใหญ่เป็นกิจกรรมเพื่อคนทั้งชุมชนและหลายภาคส่วน ในปัจจุบันนี้จะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนจะต้องมีการร่วมมือร่วมใจกันให้มากขึ้นเพราะโลกเราพัฒนามากแล้ว กิจกรรมต่างๆก็ต้องพัฒนาตามเช่นกันเพราะว่าตัวบุคคลเองหรือชุมชนก็พัฒนาตามลำดับเช่นกันการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนานั้นมีหลักสำคัญอยู่สองหลัก อย่างแรกคือวัดหรือตัวพระสงฆ์เองถ้าขาดสิ่งนี้ก็ใช้ไม่ได้หรือไม่มีความสมบูรณ์เกิดขึ้นอย่างแน่นอน และอย่างที่สองคือ พุทธบริษัทหรือประชาชนหรือจะเรียกว่าชุมชนก็ได้ถ้าขาดสองอย่างดังที่กล่าวมานี้ กิจกรรมต่างๆ ก็เกิดขึ้นไม่ได้

ปัจจุบันนี้โลกพัฒนาขึ้นมามากผู้คนที่พัฒนาขึ้นมาตามกระแสเศรษฐกิจของโลก ศาสนาหรือวัดก็ปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบันและพระสงฆ์ก็ต้องปรับตัวหรือพัฒนาเองให้เข้ากับสังคมก็ต้องศึกษาทางธรรมและทางโลกให้สูงขึ้นเพื่อทันโลกและทันเหตุการณ์ การจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีพระสงฆ์เข้าร่วมด้วยต้องมีหลายฝ่ายร่วมด้วยช่วยกัน เช่นกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ท่านนำเสนอแผนผังมานำเสนอนี้ ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปธรรมนำเสนอแบบมีหลักฐานอ้างอิงได้ตามหลักวิชาการหรือหลักทฤษฎีและเป็นการถูกต้องตามหลักวิชาการที่ท่านทำงานวิจัยอยู่หลักการนี้ไม่จำเป็นจะต้องทำเกี่ยวกับวันสำคัญพระพุทธทางศาสนา ผมแนะนำให้ท่านนำเสนอเกี่ยวกับงานอื่นๆ บ้างก็ได้ เช่น งานปฏิบัติธรรมตามวัดต่างๆ งานวันสำคัญแห่งชาติ งานวันพ่อแห่งชาติ งานวันแม่แห่งชาติ แผนผังนี้ใช้ได้ครับ จะเป็นทางวัดจัดหรือจะเป็นทางภาครัฐภาคเอกชนจัดก็ได้ ผมเห็นดีด้วยกับกิจกรรมเช่นนี้ครับ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	พระเริ่ม ธีรปญฺโญ (ใจตะขบ)
วัน เดือน ปี ที่เกิด	18 พฤษภาคม 2511
สถานที่เกิด	จังหวัดนครราชสีมา
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดบ้านกลาง ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
สังกัด	วัดบ้านกลาง ตำบลบ่อปลาทอง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2550 รัฐศาสตรบัณฑิต (เทคนิคและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2557 เกษตรศาสตรบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรป่าไม้และ สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2559 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2553 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พ.ศ. 2560 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ค) สาขาวิชาภาวะผู้นำ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์